

PROPOSITIONUM THEOLOGICARUM

SPECIMEN

AD UNIVERSAM PENE THEOLOGIAM EXPLICANDAM,

QUAS UNICE EXCERPTAS

EX S. AUGUSTINO.

EIDEMQUE PATRI SUO ET MAGISTRO DICATAS

PUBLICO CERTAMINI EXPONUNT

CLERICI REGULARES CONGREGATIONIS SOMASCHAE

IN COLLEGIO CLEMENTINO.

Qui legunt haec si intelligunt, agant Deo gratias: qui autem non intelligunt orent ut eorum ille sit doctor interior, a cuius facie est scientia et intellectus. Qui vero errare se existimant, etiam atque etiam diligenter quae sunt dicta considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco: et hoc per Ecclesiae Doctores maxime expecto; si et in ipsorum manus venit, dignanturque nosse quod scribo.

S. Augustinus de dono persever. n. 68.

ROMAE MDCCLXXI.

Ex Typographia Chracas, propè S. Marcum in Viâ Cursus,

Superiorum Facultate.

AUGUSTINUS erat: quem Christi gratia cornu
 Uberiore rigans, nostro lumen dedit aevo
 Accensum vero de lumine: nam cibus illi,
 Et vita, et requies, Deus est; omnisque voluptas
 Unus amor Christi est, unus Christi est honor illi:
 Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
 Omnia, et in sancto regnat sapientia templo.
 Istius ergo inter cunctus, qui de grege sancto
 Insanas pepulere feras, industria major,
 Majus opus, totum praestantius imbuit orbem.
 Nam quocumque gradum convertis callidus hostis,
 Quaque per ambages anceps iter egit operas,
 Hujus ab occursum est praeventus, mille viarum
 Insidiis aditum non repperientibus ullum.
 Cumque foris rabies avidorum exclusa luporum
 Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes;
 Ne mentes ullarum ovium corrumpere posset,
 Neu dubia obliquis turbaret corda querelis,
 Istius ore viri fecit Deus: istius ore
 Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
 Quae mites humilesque bibunt, campisque animorum
 Certant vitalis doctrinae immistere rivus.

S. Prosper carm. de Ingratis a v. 102. usque ad v. 125.

P R A E F A T I O . ³

P T A N D U M profecto vehementer est, et impense enitendum, atque efficiendum, ut quotquot sunt qui in catholicis scholis Theologiam proficerentur, unius sint labii; ambulentque in domo Domini cum consensu; ita ut neque unquam in iniustitia veritatem contineant, neque verbum Dei, quod prohibet Apostolus; aut cauponentur, aut adulterent, sed, quod ipse praecipit, et inculcat, semper idipsum sapiant in alterutrum, & ἐξ ἀλικεινίας, id est, ex sinceritate, et tamquam ex Deo, coram Deo, in Christo loquantur. Hac enim re nihil est aptius, nihil efficacius, nihil securius ad recte et invide seu haereticorum infringendam audaciam, seu schismaticorum componenda dissidia, seu magistrorum auribus prurientium morales ne dicam fabulas nescio, an contortulas et minurulas conclusiunculas eliminandas, seu demum insipientis philosophantium sapientiae aculeata sophismata diluenda. Ut haec igitur voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio, atque, verbis enim utar Tertulliani, consanguinitas doctrinae apud nos tandem aliquando nostris in scholis obtineat: ad imitandum tam nobis propositum exemplar est, quam alijs Augustinus, omnium quidem sanctorum Patrum, omnium Doctorum, omnium denique Theologorum facile princeps; qui tot, tantisque voluminibus ingenii abundantia, mentis profunditate, sermonis suavitate, ac multiplici eruditione, et certa solidaque scientia, mirabilique pietate praestantissimis, planum ac tutum totius Theologiae curriculum nobis circumscripsit. Sed ne quis forte gravetur omnia nos non nisi Augustini verbis exequi velle, illud recolat: Interroga patrem tuum, et indicabit tibi, seniores tuos, et dicent tibi. Quod si nemo improbare audeat S. Prosperi Aquitani rationem, atque consilium, cum ter centum illas atque tres et octoginta sententias ex ipsius Augustini libris exprompserit, collegeritque: cur nobis quisquam succenseat, si ex tota propemodum Theologia totidem et amplius propositiones ipsissimis Sancti Patris nostri Augustini verbis, gravibusque sententiis conceptas excerptimus, et eo quo sunt ordine distributae digessimus? Ita namque specimen veluti exhibetur totius ejusdem doctrinae, ratioque tractandae, ut nemo hujus fontis haustus expallescat; quin immo ut quisquis in theologicis disci-

A
 disciplina religionisque negotio proficere desiderat; hunc ipsum adeat, hunc ipsum consulat, huic ipsi auscultet, quem Orofus juvenis praesbyter ab ultima Hispania scripturarum ardore inflammatus petiit; cui eandem scripturarum curam Patres duorum Conciliorum Numidiae, et Carthaginis imposuerunt; ad quem Theodosius Imperator honorificentissimas litteras dedit, ut inter venerabiles Ephesinae Synodi Patres consiliarius assideret; quem ad Mauritaniam Caesariensem necessitatis ecclesiasticae causa Zozimus R. Pontifex delegavit; quem haeretici reformidabant, schismatici fugiebant, indocti consulebant, docti ammirabantur, cunctique Catholici toto terrarum orbe dispersi ceu sal terrae, ceu lucernam digne super candelabrum Ecclesiae positam suspiciebant, maximisque laudibus efferebant; quem Volusianus, ne nimius sim, virum probitatis justitiaeque documentum; quem Audax thesaurum sapientiae, oraculum legis, sacratorem justitiae, instauratorem spiritalis gloriae, dispensatorem salutis aeternae; quem tandem Paulinus magistrum et medicum spiritualem, atque benedictum doctorem Israel, ejusque libros dictata divinitus verba, ejusque os fistulam aquae vivae et venam fontis aeternae appellitare consueverunt. Jam vero fatemur et libentissime quidem facemur eos in praesentia nos alloqui, studiosissimos sanae doctrinae et modestissimos viros, qui nullo unquam modo imitari auderent Megalium illum Calamensem Episcopum, Numidiae Primatem, qui de Augustino adhuc praesbytero, ut ex ipsius tertio libro contra litteras Petiliani patet, malam in partem scripsit iratus ordinator futurus episcopatus ejus: sed hic postea a sancto Concilio de hoc, quod in Augustinum ita peccaverat, veniam petivit, et meruit. Vos potius sancti Severi Milevitani imitatores, redundantiam uberrum suscipientes Augustini, vires nobiscum comparabitis, si possimus idonei effici ad ea concutienda, et exprimenda, ut quidquid secretius et interius clausum custodiunt, remotis pellibus, quas adhuc nobis latentibus sugendas inserunt, ipsa nobis viscera, si possibile est, dignentur effundere. Viscera, inquam, nobis ut refundantur cupimus, viscera Augustini, viscera pinguia sagina caelesti, et condita omni dulcedine spiritali: viscera pura, viscera simplicia, nisi quod duplici sunt vinculo redimita geminae caritatis, viscera perfusa lumine veritatis et refulgentia veritatem. Horum nos manationi vel refulgenti subiciamus, quo nox nostra in lumine ejus deficiat, ut in die clara-

Ep. inter August., 109.

rita-

ritatis simul ambulare possimus. Verum enim vero si hoc literatissimorum hominum conventu praeclearissimam aliorum Patrum lauream cum S. Augustini gravissima atque ornatissima laudatione conferre aggredieremur, verendum esset, ne illud quis nobis regereret, *Non erat his locus*. Quis enim, ut misfam vitae integritatem sanctitatemque faciamus, quis, inquam, paucis recensere potest artes omnes et disciplinas, quibus excultus ejus animus fuerat, tum politi ingenii aciem ac perspicaciam, tum facilitatem firmitatemque memoriae, tum denique miram cogitandi, et comprehendendi facultatem describere? Quae vero ad ingrediendam, et suscipiendam horum studiorum rationem saepe numero in aliis desiderantur, ea incredibile dictu est, quam apte in ipsum, concinnique cohaerint: seu timorem spectetis, et infractionem quamdam animi et demissionem, in quam semper cadere tantum Doctorem miramur, quotiescumque sensa, ac enthymemata ad veritatis normam exacta e proprio ac pene divino locupletissimae suae mentis penu dapromit; seu vobis ante oculos obversetur pulcherrima illius temperantia, et moderatio atque modestia, per quam pudor honestus clara, et stabilem comparat auctoritatem; seu tandem admiremini ejus non obscuram, non inanem, non jejunam orationem, sed nativam ac nitidam, nec solum veri, et pietatis habentem colorem et speciem, verum etiam succum, et sanguinem incorruptum; adeo ut ejus perenni quasi lumine, hominum mentes ad veritatem inveniendam illuminentur, et quasi verborum igniculis eorumdem corda ad capeffendam virtutem incitentur. Quare cum mecum ipse in animo considero, cur postea quam tamdiu ab Aristotele, tamquam ab oraculo pependit Theologia; ad rationem Augustini, nulla unquam directa fuerit rationalis Philosophia: satis admirari non possum, rem fuisse uno tenore illorum Pseudo-Scholasticorum peractam, qui irritatione scalpendi omnia, sophismatum faeces in scholam intulerunt, tum optime, ut Canus animadvertit, se disseruisse rati, cum universas quaestiones theologicas frivolis argumentis absolvisent, et vanis invalidisque ratiunculis magnum pondus rebus gravissimis detraxissent: ut non tam verum invenisse velle viderentur, quam adversarios convincere, concertationibusque et rixis totas chartas implere: Quod si aequae ac ars quo magis naturam aemulatur, Philosophia quoque ac praesertim Metaphysice eo magis perficitur; quo, ut ait Augustinus, a communibus et naturalibus haustibus hominum perceptionibus minus recedit: jure merito in eam

ire sententiam nobis debere videtur, ut putemus nusquam alibi quam ex aureis ejusdem S. Augustini libris, veri et certi notas melius peti, nusquam quaerendi, et differendi, judicandique rationem securius erui, nusquam ad mores informandos bene provisâ et diligenter explorata ethices principia facilius et copiosius exprimi, nusquam demum ad confutandos incredulos theologiae naturalis elementa, et quae inde profluunt inductiones et ratiocinationes utilius ac enodatus elici. Quod autem in Christifidelium scholis nondum obtinuisse dolemus quoad rationalem Philosophiam, id omnis ratio postulat, omnia jura clamant, ipsaque religionis dignitas poscit, ut saltem quoad Theologiam infedat atque inveteret. Nam cum a falsi nominis scholasticis non immutata modo, sed exaggerata etiam Theologia fuit, immane quantum a veterum norma deflecta, ac traditionis fontibus vel neglectis vel ignoratis: eo etiam verae laudis gustum se non habuisse professâ sit, quod scholae omnes in varias sectas divisae secum ipsae pugnare coeperint, in nomine vel Thomistarum, vel Scotistarum, vel Nominalium, vel Cabalistarum exultantes et triumphantes, nec ulla inventa est, quae ab incomparabili magistro Augustino Augustinensium tunc temporis nomen sibi asciscere gloriaretur. Quid igitur habet admirationis, quod dixerit divino spiritu afflatus Ecclesiastes verba esse plurima, multamque in disputando habentia vanitatem, cum homo, quem Deus rectum effinxit, ipse se infinitis miscuerit quaestionibus; ac plus sapere cupiens quam necesse est, obstupuerit, et antiquos terminos quos patres nostri posuerunt, transgrediens suis in disquisitionibus evanuerit? Quod malum ut Deus a nobis avertat, nostra profecto imitatione dignum putamus vel Tayon illum episcopum Caesaraugustanum, qui ut Mabillonius narrat in *Analectis* et in opere *de Studiis Monasticis*, seculo sptimo Theologiae fere omnes communes locos ex solis pene Augustini operibus educos, quinque libris quos nemo adhuc typis edidit, distinxit: vel Marionium ex Ordine Minorum praestantissimum Theologum, qui vix tribus abhinc annis laudabili industria improboque studio caelestia hinc illinc magni Augustini dicta in unum contulit, suisque sedibus non carptim et jejune, sed enucleate et continenter collocavit, ita ut ejus dignum opus quod nocturna diurnaque manu studiosi versent adolecentes, *Theologia Sancti Augustini libris excerpta* jure optimo audiat. Quis enim tot inter tantosque Patres unum non seligat Augu-

stinum, cui potissimum adhaerescat; si hunc ab omnibus legi jubet Fulgentius, qui salutem aeternam adipisci desiderant: si ipseus dicta quasi sua Hieronymus defendere decreverat, eundem conditorem antiquae rursus fidei praedicans. si ipsius volumina divinitus in medio sunt conservata flammaram: si legi deesse quidquid ille ignorabat, putavit Volusianus: si ipseus doctrinam testatur Paulinus errorum caligines discussisse, et lucem veritatis a confusione tenebrarum splendore clarifici sermonis enubilasse. Hic autem negare non possumus, quod libenter fatemur, cuicunque cordato viro sanaeque doctrinae studioso optimum debere ad imitandum propositum exemplum esse praecellam illam Lovaniensium, et Parisiensium Theologorum palaestram; tum illud Patrum Maurinorum ingenio perfectum opus atque elaboratum industria; tum illos denique doctissimos Augustinenses Bellelium, Bertium, et id genus alios quam plurimos, sed in primis Cardinalem Norisium quem semper honoris causa nominamus; qui omne suum tempus in conformandis ad animum et mentem Augustini, ut par est, theologicis disciplinis transigendum putarunt. Sed nobis ad latissimos et frugiferos Augustinianae doctrinae campos peragrandos calcaria etiam admovent quinta et sexta Synodus, quae illum merito ecclesiae et immortalitati consecrarunt: sancti deinde excellentesque Romani Pontifices, Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Caelestinus, Leo, Gelasius, Hormida, et alii: Concilia quoque Africana, Synodus Episcoporum propter fidem in Sardinia exultantium, Arausiana II. ab Apostolica Sede universonque orbe probata, cujus viginti-quinque canones iisdem Augustini verbis conditi fuere: Patres item qui eadem et sequenti floruerunt aetate, Ambrosius, Hieronymus, Paulinus, Optatus, Prosper, Hilarius, Fulgentius, Gregorius M., Isidorus, Bernardus: illud etiam splendidissimum Scholarum lumen atque Angelicus Doctor, praecipuumque Dominicanae Familiae praesidium et decus S. Thomas, sexcentique alii enuntiae naris Theologi: postremo Clemens VIII. acer in Congregationibus de Auxiliis ejusdem S. P. Augustini doctrinae assertor et vindex; cujus hoc nobilissimum juvenum Collegium et nomen et memoriam et honorem cum caritate et benevolentia quodam quasi suo jure sibi usurpat. Quae cum ita sint, si nobis est in animo, duce et auspice M. Augustino, omnium theologicorum dogmatum inire viam, illud, quaeso, animadvertite unum nobis sufficere Augustinum debere ad cognoscendum et dijudicandum de gratia et de

et de praedestinatione . Quare si quid in Scholasticorum placitis offendimus , quod ab Augustini sententia fortasse abhorreat ; aequi bonique consulant precamur , si cum debita illis reverentia Hypponensem Doctorem longe impensius colentes unice sequi gloriamur ; nec alium interpretem suscipere velimus , nisi inconcussa , atque tutissima suimetipsum dogmata , quae toties jam approbavit , commendavit , confirmavitque

*Sedes Roma Petri , quae pastoralis honoris
Facta caput mundo , quidquid non possidet armis
Religione tenet :*

et quibus etiam nihil Dei verbum scriptum traditum magis consonum , nihil Theologiae candidatis magis consentaneum , nihil denique magis compositum , magis compactum et coagmentatum inveniri potest .

PRO-

PROPOSITIONUM THEOLOGICARUM

SPECIMEN.

- De Civ. Dei I. 1. 8. c. 5. **T**heologia, quo verbo Graeco significari intelligimus de divinitate rationem, sive sermonem, est divina-
Theologiae definitio.
- De Trin. l. 14. n. 3. rum rerum scientia, quam proprie sapientiam nuncupat
M. Augustinus.
- Ep. 118. n. 11. II. Nolo prius aliquid doceas, quod dediscendum est ut *Ejus scopus.*
Ep. 193. n. 15. vera doceas. Ut ergo discamus, invitare nos debet suavitas
De Gr. Chr. n. 27. veritatis: ut autem doceamus, cogere necessitas caritatis.
Et tunc scientia non inflat, quando caritas aedificat.
- De Symb. III. Non sumus curiosi ad investigandum, quod Apostoli *Modeste tra-*
Serm. 2. ad catech. n. 23. exprimere minime potuerunt. Certe ex me nemo scire, *banda.*
Ep. 167. n. 2. queat, quod me nescire scio, nisi forte ut nescire discat,
quod sciri non posse sciendum est. Adversus eos autem, qui
sibi videntur scire quod nesciunt, hoc tutiores sumus, quod
hanc ignorantiam nostram non ignoramus. Aliud est enim,
quod nescire malum est; aliud quod sciri vel non potest,
vel non opus est, vel ad vitam quam quaerimus indiffe-
rens est.
- De don. perf. n. 27. IV. Cum ignorantia et difficultas ad miseriam iustae dam- *Quod scitur et*
Ep. 190. n. 16. nationis pertineant; non erubescendum est homini confiteri se *nescitur faten-*
Serm. 265. n. 9. nescire quod nescit, ne dum se scire mentitur, numquam scire *dam.*
merereat. Qui se dicit scire quod nescit, temerarius est:
qui se negat scire quod scit, ingratus est.
- De bapt. V. Homines sumus: unde aliquid aliter sapere quam res *Diaboli praes-*
cont. Don. l. 2. n. 6. se habet, humana tentatio est. Nimis autem amando senten- *sumptio vitan-*
tiam suam, vel invidendo melioribus, usque ad praecedenda *da.*
communionis et condendi schismatis vel haeresis sacrilegium *pervenire, diabolica praesumptio est. In nullo autem aliter sapere quam res se habet, angelica perfectio est. Quia itaque homines sumus, sed spe angeli sumus, quibus aequales in resurrectione futuri sumus, quam diu perfectionem angelici non habemus, praesumptionem diaboli non habeamus.*
- De Gen. ad lit. 2. n. 23. VI. Tractandis curiosis quaestionibus, nec jam mihi tempus *A curiositati-*
De cura geren. pro mort. n. 21. est, nec illis esse debet, quod ad salutem suam, et sanctae *bus arcenda*
ecclesiae necessariam utilitatem cupimus informari. Non enim *sheologia.*
parvus est fructus, si aliqua obscura et incerta, quae comprehendere non valemus, clarum saltem certumque sit nobis non esse quaerenda: et quod unusquisque vult discere, putans professe si sciat, discat non obesse si nesciat.
- De doct. Chr. l. 4. n. 33. VII. Nemo recte discit quae pertinent ad vivendum cum *Iungenda cum*
Deo, nisi fiat a Deo docilis: et adjumenta doctrinae tunc *oratione.*
profunt animae adhibita per hominem, cum Deus operatur
ut profunt.

- Cont. Acad. VIII. „ Quamobrem contra illos fluctus procellasque fortuna- *Cum virtuti-*
 l. 2. n. 1. „ nae cum obnitendum renis qualiviamque virtutum, tum *bu:*
 „ in primis divinum auxilium omni devotione atque pietate implorandum est, ut intentio constantissima bonorum studiorum
 „ teneat cursum suum, a quo eam nullus casus excutiat, quominus
 „ illam philosophiae tutissimus jucundissimusque portus
 „ accipiat.
- De ord. l. 2. IX. „ Ad discendum necessario dupliciter ducimur, auctori- *Et cum bona*
 n. 26. 27. „ tate atque ratione. Auctoritas autem partim divina est, partim *vita.*
 „ humana: sed vera firma summa est, quae divina nominatur:
 „ humana vero auctoritas plerumque fallit; in eis tamen
 „ jure videtur excellere, qui quantum imperitorum sensus capit,
 „ multa dant indicia doctrinarum suarum, et non vivunt
 „ aliter, quam vivendum esse praecipunt.
- De morib. X. „ Deus igitur restat, quem si sequimur, bene: si assequi- *De Locis Theo-*
 Ecll. Cath. l. „ mur, non tantum bene, sed etiam beate vivimus. *logicit.*
 1. n. 10. „ XI. „ Nos enim, qui non solum homines, sed etiam insu- *Auctoritas di-*
 ib. n. 11. „ pientes homines sumus, confiteri debemus versari dumtaxat *vina praec bo-*
 „ rationem, non veritate certiolem, sed consuetudine securio- *minis ratione*
 „ rem, in rebus humanis. *in Theologia.*
- ib. XII. „ At ubi ad divina perventum est, avertit sese, intue- *Ratio fatiga-*
 „ ri non potest, palpitat, aestuat, inhiat amore, reverberatur *tur.*
 „ luce veritatis, et ad familiaritatem tenebrarum suarum, non
 „ electione, sed fatigatione convertitur.
- ib. XIII. „ Ergo refugere in tenebrosa cupientibus per dispensa- *Quam suple-*
 „ tionem ineffabilis sapientiae, nobis illa opacitas auctoritatis *one auctori-*
 „ occurrat; et mirabilibus rerum vocibusque librorum, veluti *tas.*
 „ signis temperatioribus veritatis umbrisque, blandiatur.
- ib. n. 12. XIV. „ Quare si divina providentia a legibus suis hominem *Non deserenda*
 „ lapsum, et propter cupiditatem rerum mortalium jure ac me- *viam a Deo mu-*
 „ rito mortalem sobolem propagantem non omnino deseruit; *nita.*
 „ nos deserere non debemus viam, quam nobis Deus et Patriar-
 „ charum segregatione, et Legis vinculo, et Prophetarum,
 „ praefagio, et suscepti Hominis sacramento, et Apostolorum
 „ testimonio, et Martyrum sanguine, et Gentium occupatione
 „ munivit.
- De Gen. cont. XV. „ Post peccatum animam terrenis cupiditatibus fordi- *S. Scriptura.*
 Manich. l. 2. „ datam facit Deus revirescere per verbum suum: sed de nubibus
 n. 5. „ eam irrigat, id est, de scripturis Prophetarum, et Apostolorum.
 „ Ante peccatum vero irrigabat eam fonte interiore, loquens in
 „ intellectum ejus, ut non extrinsecus verba exciperet, sed fonte
 „ suo, hoc est, de intimis suis manante veritate satiaretur.
- In Ps. 90. XVI. „ Ipsae Dei scripturae sunt litterae, quae de illa ci- *Quid est?*
 ferm. 2. n. 1. „ vitate, unde peregrinamur, de patria nostra nobis venerunt;
 In Ps. 149. „ et quoddam chirographum Dei; et venerabilis stilus spiritus
 n. 5. „ Dei. Hinc merito cum possemus Deo credere dicenti, noluit
 In Ps. 144. „ sibi credi dicenti, sed voluit teneri scripturam suam.
 n. 17. „ XVII. „ Quamvis autem eadem scriptura, cum bonis ter- *Utrumque te-*
 Conf. l. 7. n. „ renis inhiantes premit servos, testamentum vetus, cum in- *flamentum.*
 27. „ bona aeterna flagrant erigit liberos, testamentum novum
 Expos. ep. ad „ Gal. n. 58. „ VO-

- De perf. id. ,, vocetur; ille tamen haeretica impietate scripturae veteris testam. n. 15. ,, stamenti facit injuriam, qui eam ex Deo bono, summo et vero, fronte sacrilegae impietatis negat. Nam a Christo et Cont. adverb. ,, Apostolis in libris ad novum testamentum pertinentibus confirmatur legis ac Prophetarum, et commendatur auctoritas. 2. n. 3. XVIII. ,, Neque ob aliud ante adventum Domini scripta sunt omnia, quae in sanctis scripturis legimus, nisi ut illius De Cateh. ,, commendaretur adventus, et futura praesignaretur ecclesia: rad. n. 6. et 8. ,, et quidquid postea mandatum est litteris et divina auctoritate firmatum, Christum narrat, et dilectionem monet.
- In Ps. 56. n. ,, XIX. ,, Propterea autem adhuc Judaei sunt, ut libros nostros 9. ,, portant ad confusionem suam. Quando enim volumus ostendere prophetatum Christum, proferimus Paganis istas litteras. Et ne forte dicant duri ad fidem, quia nos illas Christiani composuimus, ut cum evangelio, quod praedicamus, fingerimus; Prophetas, per quos praedictum videretur quod praedicamus; hinc eos convincimus, quia omnes istae litterae, quibus Christus prophetatus est, apud Judaeos sunt, omnes ipsas litteras habent Judaei. Proferimus codices ab inimicis, ut confundamus alios inimicos.
- Cont. Faust. XX. ,, Nullis enim prudentius credimus, vel de praeteritis, l. 13. c. 14. ,, quae olim facta sunt, vel de futuris, quae nondum facta sunt, quam eis qui nobis fidem verborum suorum tam multis, tamque magnis, quae ab eis praedicta jam facta sunt, probaverunt.
- De conf. ,, XXI. ,, Ideo indubitanter accipi debent, quaecumque per Veritas et in- Evang. l. 3. ,, Scriptores sacros Spiritus Sanctus dixit, et singula esse om- n. 30. ,, nium, et omnia singulorum.
- ib. l. 1. n. 54. XXII. ,, Cum autem Mediatoris mysterium antiquis per prophetiam revelabatur, posteris eorum per evangelium praedicatur; quidquid ille de suis factis et dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tamquam suis manibus imperavit.
- Ep. 52. n. 5. ,, XXXIII. ,, Itaque si sanctam scripturam in summo ac caelesti Auctoritas seu 3. ,, auctoritatis culmine collocatam, de veritate ejus certi ac securi legere debemus: solis eis scripturarum libris, qui jam canonici appellantur, didicimus hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissime credamus.
- ib. XXIV. ,, Ac si aliquid in eis offenderimus litteris, quod videatur contrarium veritati; nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assequutum esse quod dictum est, vel nos minime intellexisse non ambigamus.
- Cont. Faust. XXV. ,, Distincta vero est a posteriorum libris excellentia, Canon. l. 11. c. 5. ,, canonicae auctoritatis veteris et novi testamenti, quae Apostolorum confirmata temporibus, per successiones Episcoporum et propagationes Ecclesiarum, tamquam in sede quadam sublimiter constituta est, cui serviat omnis fidelis et pius intellectus.
- De Civ. Dei XXVI. Scripturae erga, ,, quae canonica nominatur, eminentissimae auctoritatis, cui fidem habemus de his rebus, quas l. 11. c. 3. ,, ignorare non expedit, nec per nosmetipsos nosse idonei sumus; ;

Utriusque scripturae.

Auctoritas et analogia.

Veritas et in- Spiritu.

Auctoritas seu inerrantia.

Canon.

Quinam?

- §ess. 4.** „ mus ; ; sacrorum librorum indicem nobis exhibet Synodus
De doct. Chr. Tridentina, orthodoxorum Patrum, ac praecipue M. Augustini
l. 2. n. 12. exempla sequuta.
- Tb. n. 16.** XXVII. „ Latinae quidem linguae homines duabus aliis ad *Stilium be-*
 „ scripturarum divinarum cognitionem opus habent, hebraea, *braeae et grae-*
 „ scilicet et graeca, ut ad exemplaria praecedentia recurratur, *sae linguae.*
 „ si quam dubitationem adtulerit latinorum interpretum infinita
 „ varietas. Qui enim scripturas ex hebraea lingua in graecam
 „ veterunt, numerari possunt, latini autem interpretes nullo
 „ modo.
- In Ps. 45. n.** XXVIII. „ Modo nobis serviunt Judaei, tamquam casarii *Abdatis, seu*
14. „ nostri sunt, studentibus nobis codices portant: et interpreta- *autioribus ec-*
De civ. Dei „ tio, quae Septuaginta est, sic recepit Ecclesia, et eaque utun- *ntibus.*
l. 18. c. 43. „ tur Graeci populi Christiani, quorum plerique utrum alia sit
Tb. l. 15. c. 13. „ aliqua ignorant. Sed absit, ut prudens quispiam vel Judaeos
 „ cljuslibet perverstitatis atque malitiae in conscribendum men-
 „ dacium uno consilio conspirare potuisse credat in codicibus
 „ tam multis, et tam longe lateque dispersis; vel Septuaginta
 „ illos memorabiles viros hoc de inventenda gentibus veritate
 „ unum communicasse consilium.
- ib.** „ XXIX. Quare si „ cum diversum aliquod in utrisque codici-
 „ bus invenitur, ei linguae potius credendum, unde est in „
§ess. 4. „ aliam per interpretes facta translatio „ : quemadmodum Syn-
 „ odus Tridentina solam Vulgatam inter reliquas versiones latinas
 „ ceu authenticam suscipiendam esse declarat; ita ex M. Augustino
 „ constat authenticam quoque esse tum Septuaginta interpretum
 „ versionem, tum praesertim textum originalem et hebraicum
 „ veteris, et graecum novi testamenti.
- De doct. Chr.** XXX. „ Quid in divinis eloquiis largius et uberius potuit di- *Multiplex*
l. 3. n. 28. „ vinitus provideri, quam ut eadem verba pluribus intelligan- *Scripturae S.*
 „ tur modis, quos alia non minus divina contestantia faciant *sensus.*
 „ approbari?
- ib. l. 9. n. 14.** XXXI. „ In iis tamen, quae aperte in scripturis positae *Clara quaedam*
 „ sunt, inveniuntur illa omnia, quae continent fidem, mori- *fidem et mores.*
 „ que vivendi, spem scilicet atque caritatem.
- ib. n. 8.** XXXII. „ Sed magnifice et salubriter Spiritus sanctus ita *Cur clara si-*
 „ scripturas sanctas modificavit, ut locis a posterioribus fami oc- *mul et obscura*
 „ curreret, obscurioribus autem fallidia detegeret.
- De morib.** XXXIII. „ Quis autem mediocriter sanus non facile intelli- *Non privatis*
Ecc. cath. l. „ gat, scripturarum expositionem ab iis petendam esse, qui *explicita.*
l. n. 1. „ earum doctores se esse profitentur? Propter hoc ad pastores
Serm. 46. n. „ quidem pertinet non tacere: ad oves autem, etiam si illi ta-
29. „ ceant, de scripturis sanctis verba pastoris audire.
- Ep. 37. n. 18.** XXXIV. Scripturam sacram „ quae omnibus accessibilis, *Omnibus ac-*
In Ps. 8. n. 8. „ quamvis paucissimis penetrabilis; inclinavit Deus usque ad *cessibilis.*
 „ infantium et laetentium capacitatem propter inimicos, qui
 „ per superbiam loquacitatis inimici crucis Christi, etiam cum
 „ aliqua vera dicunt, parvulis tamen et laetentibus prodesse
 „ non possunt.

- De Gen. ad** XXXV. „ Scriptura, quae sic loquitur, ut altitudine super- *Ejus intentio*
lit. l. 5. n. 6. „ bos irideat, profunditate adtemos terreat, veritate magnos *quoad moris.*
- De doct. Chr.** „ pascat, asfabilitate parvulos nutriat; non praecipit nisi cari-
l. 3. n. 15. „ tatem, nec culpam nisi cupiditatem, et eo modo informat
 „ mores hominum.
- Conf. l. 6. n.** XXXVI. Quod si „ eo scripturarum venerabilior et sacrosan- *Quomodo le-*
3. „ cta fide dignior apparebat M. Augustino auctoritas, quo et *genda?*
 „ omnibus ad legendum esset in promptu, et secreti sui dignita-
 „ tem in intellectu profundiore servaret, verbis apertissimis et
 „ humillimo genere loquendi se cunctis praebens, et exercens in-
 „ tentionem eorum, qui non sunt leves corde; „ requirimus tam-
 „ en cum ipso Augustino, ut ad legendas intelligendasque ead-
 „ dem scripturas. et quaedam animi dispositiones afferantur, et
 „ quaedam regulae observentur, quas praecipue elegere est in opere
 „ de doctrina Christiana.
- De bapt. cont.** XXXVII. „ Sunt multa, quae universa tenet Ecclesia, et ob *Traditio apo-*
Donat. l. 5. „ hoc ab Apostolis praecipua bene creduntur, „ quamquam scri- *stolica.*
n. 31. „ pta non reperiantur.
- De Pecc. mer.** XXXVIII. „ Ex antiqua igitur et apostolica traditione si ec- *quoad*
et rem. l. 1. „ clesiae Christi insita tenent multa, quae non inveniuntur in, *ident a patri-*
n. 34. De bapt. „ literis Apostolorum, neque in conciliis posteriorum; jure, *bis derivata.*
cont. Don. l. „ laudantur a M. Augustino ii ecclesiastici scriptores, qui quod
n. n. 12. „ invenerunt in ecclesia tenuerunt: quod didicerunt docuerunt:
Cont. Jul. l. „ quod a patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt.
n. n. 34.
- Cont. Don.** XXXIX. „ Quod autem B. Cyprianus nos admonet, ut ad *Ejus necessitas*
de bapt. l. 5. „ fontem recurramus, id est ad apostolicam traditionem, et in-
n. 37. „ de canale in nostra tempora dirigamus, optimum est et sine
 „ dubitatione faciendum.
- Ep. 54. n. 2.** XL. „ Illa autem quae non scripta, sed tradita custodimus, *Quomodo di-*
 „ quae quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel *gnoscitur?*
 „ ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in ec-
 „ clesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta,
 „ retineri.
- De bapt. cont.** XLI. „ Quod universa tenet ecclesia, nec conciliis institu- *Ejus lydius la-*
Don. l. 4. n. „ tum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica *ps.*
31. „ traditum rectissime creditur.
- Exp. ep. ad** XLII. „ Ecclesia ex vocatione appellata, synagoga vero ex *Ecclesia.*
Rom. n. 2. „ congregatione. Convocari enim hominibus magis congruit,
 „ congregari autem magis de pecoribus dici solet: unde greges
 „ proprie pecorum dici solent. Quamvis plerisque scripturarum
 „ locis ipsa ecclesia grex Dei, et ovile Dei, et pecus Dei vo-
 „ cetur; tamen cum in comparatione homines pecora dicuntur,
 „ ad vitam veterem pertinent, et apparet hujusmodi homines
 „ non esse sempiternae veritatis, sed temporalium promissionum
 „ tamquam terreno pabulo esse contentos.
- De catech.** XLIII. „ Ecclesia vero populus Dei est, seu populus fidelis *Ejus definitio,*
ru. l. n. 6. „ per universon orbem diffusus. Habere autem caput Christum *et notio in scri-*
De Unit. Eccl. „ nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est eccl- *pturis inqui-*
n. 49. „ sia; quam sicut ipsum caput in scripturis sanctis canonicis de- *renda.*
 „ bemus agnoscere, non in vanis hominum rumoribus, et opinio-
 „ nibus, et factis, et dictis, et visis inquirere. Ec-

De bapt. con.
Don. l. 1. n.
24.

XLIV. ,, Ecclesia etiam in istius vitae peregrinatione anti-
qua res est, in aliis hominibus habens animale portionem,
,, in aliis autem spiritalem. Ad animales pertinet vetus testa-
mentum, ad spirituales novum. Sed sicut in sacramentis veteris
testamenti vivebant quidam spirituales, ad novum scilicet
testamentum quod tunc occultabatur occulte pertinentes; sic
et nunc in sacramento novi testamenti, quod jam revelatum
est, plerique vivunt animales: qui proficere si nolunt ad per-
cipiendam quae sunt spiritus Dei, quo eos hortatur sermo apo-
stolicus, ad vetus testamentum pertinebunt.

*Antiquitas, et
partes quibus
constat.*

De Civ. Dei
l. 19. c. 17.

XLV. ,, Haec igitur caelestis civitas dum peregrinatur in
terra, ex omnibus gentibus cives evocat, atque in omnibus
linguis peregrinam colligit civitatem, non curans quidquid
in legibus, moribus, institutisque diversum est, quibus pax
terrena conquiritur, vel tenetur, nihil eorum rescindens, vel
destruens, immo etiam servans ac sequens, si religionem,
qua unus summus ac verus Deus colendus docetur, non
impedit.

*Publicae pa-
cis conserva-
trix.*

Con. Crescon.
l. 2. n. 42.
Ad Don. post
collat. n. 10.

XLVI. ,, Quamvis sancti regno Dei praedestinati dividi ab
ecclesia nullo modo possunt: quaecumque tamen testimonia
divinarum scripturarum Donatistae commemorare potuerunt,
quibus ab omni malorum hominum permixtione pura prac-
nuntiabatur ecclesia, non qualis nunc est illis testimoniiis praen-
untiabatur, sed qualis post istam mortalitatem in vita aeter-
na futura est.

*Militans a-
triumphante
distingueda.*

De unit. Eccl.
n. 7.

XLVII. ,, Totus Christus caput et corpus est. Caput Unige-
nitus Dei Filius, et corpus ejus Ecclesia, sponsus et sponsa,
duo in carne una. Quicumque de ipso capite ab scripturis
sanctis dissentiant, etiamsi in omnibus locis inveniantur, in
quibus ecclesia designata est, non sunt in ecclesia. Et rursus
quicumque de ipso capite scripturis sanctis consentiunt, et
unitati ecclesiae non communicant, non sunt in ecclesia; quia
de Christi corpore, quod est ecclesia, ab ipsius Christi testi-
ficatione dissentiunt.

*Ejus unitas;
quam qui ser-
vunt in ea non
sunt.*

De bapt. con.
Don. l. 6. n.
38.
De Unit. Eccl.
n. 73.

XLVIII. ,, In illa ineffabili praescientia Dei multi, qui foris
videntur, intus sunt; et multi qui intus videntur, foris sunt.
Saepe etiam nonnulla membra ecclesiae praevalentibus haer-
esum et schismatum seditionibus, pressa atque obumbrata
sunt.

*Haud temere
pronuntian-
dum de iis, qui
in ea esse aut
non esse viden-
tur.*

Serm. ad Cae-
sareen. Eccl.
pleb. n. 6.

XLIX. ,, Extra ecclesiam catholicam totum potest haberi
praeter salutem. Saepe etiam sinit divina providentia per
nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum seditiones
expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam
contumeliam vel injuriam suam cum patientissime pro Eccle-
siae pace tulerint, neque ulla novitates vel schismatis, vel
haereseis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affe-
ctu, et quanta sinceritate caritatis Deo serviendum sit, usque ad
mortem defendentes, et testimonio juvantes eam fidem, quam
in Ecclesia catholica praedicari sciunt. Hos coronat in occulto
Pater in occulto videns.

*Extra eam nou
est salus.*

Quo-

Con. Crescon. 1. 2. n. 39.

L. Quoniam sancta scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit obscuritate quaestionis, eandem ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta scriptura demon-
strat. Nam vera religio sine quodam gravi auctoritatis imperio iniri recte nullo pacto potest. Si ergo inventires aliquem, qui evangelio nondum credit, quid faceres dicenti tibi, Non credo? Ego vero evangelio non crederem, nisi me catholicae ecclesiae commoveret auctoritas.

Auctoritas ecclesiae fallere nesciat.

De Utilit. cred. n. 21. Cont. ep. Manich. n. 6.

LI. Itaque in catholica ecclesia, ut omitam sincerissimam sapientiam, ad cujus cognitionem pauci spiritales in hac vita perveniunt; ceteram quippe turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas purissimam facit; multa sunt alia quae in ejus gremio me iustissime teneant. Tenet consensus populorum atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, caritate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa fede Petri apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad praesentem episcopatum successio sacerdotum: tenet postremo ipsum Catholicae nomen, quod non sine causa inter tam multas haereses sic ista Ecclesia obtinuit, ut cum omnes haeretici se catholicos dici velint, quaerenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus haeticorum vel basilicam suam vel domum audeat ostendere.

Argumenta sancti dei catholicae ecclesiae.

Ep. 43. n. 7. et ep. 44. n. 3. Cont. Jul. 1. 4. n. 13.

LII. Hinc M. Augustinus judicium approbans praesertim apostolicarum alloquens, eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare. Cui Ecclesiae praesidentem beatum Innocentium, si audire voluisses, jam tunc periculofam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit ille vir sanctus Africanis respondere conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia.

Ecclesia Romana eminet inter apostolicas.

Cont. lit. Petil. 1. 2. n. 118.

LIII. Huic igitur nos, in catholica unitate connectimur, et ab hac se nefario furore separant omnes quotquot sunt Petilianii imitatores, cui dicebat M. Augustinus: Verumtamen, si omnes per totum orbem tales essent, quales vanissime criminalis; cathedra tibi quid fecit Ecclesiae Romanae, in qua Petrus sedit, et in qua hodie (diceret S. Pater) CLEMENS XIV. sedet? Quare appellas cathedram pessilentiae cathedram Apovolicam?

Huic semper adhaerendum.

LIV. Ceterum quatuor dotes atque notae, quibus catholica et vera ecclesia acatholicis spurisque praecinet, tresque ejusdem proprietates in libris praecipue contra Donatistas, quos nonus tomus complectitur in editione Antuerpiensi PP. Maurinorum, passim M. Augustinus praedicat, vindicat, ac omni argumentorum genere demonstrat.

Dotes et proprietates Ecclesiae.

Ep. 64. n. 1. De bapt. con. Don. 1. 2. n. 4.

LV. Plenariorum Conciliorum est in ecclesia saluberrima auctoritas. Quis autem nesciat episcoporum literas quae post confirmatum canonem vel scriptae sunt vel scribuntur, et per sermonem forte sapientiorum cujuslibet in ea re peritiorum, et per

Concilia plenaria, et provincialia, eorumque auctoritas.

- „ et per aliorum episcoporum graviolem auctoritatem doctio-
 „ remque prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si
 „ quid in eis forte a veritate deviatum est, & ipsa concilia quae
 „ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenarium concilium
 „ conciliorum auctoritati quae fiunt ex universo orbe Christiano si-
 „ ne ullis ambagibus cedere?
- Ep. 43. n. 19. LVI. „ Ecce putemus illos episcopos, qui Romae judica- *Lites diri-*
 runt, non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium ecc- *mut.*
 lesiae universae concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus
 „ causa posset agitari, ut si male iudicasse convicti essent, eor-
 „ um sententiae solverentur.
- De bapt. con. LVII. „ Nobis tutum est in ea non progredi aliqua temeritate *Consensio-*
 Don. 1. 7. c. 53. „ sententiae, quae nullo in catholico regionali concilio coe- *firmatur veri-*
 „ pta, nullo plenario concilio terminata sunt: id autem fiducia *tat.*
 „ securae vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nos-
 „ tri et Salvatoris Jesu Christi, universalis ecclesiae consensio-
 „ ne roboratum est.
- Ep. 53. n. 2. LVIII. „ Si ordo episcoporum sibi succedentium consideran- *R. Pontifem.*
 „ dus est, quanto certius et vere salubriter ab ipso Petro nu-
 „ meramus, cui totius ecclesiae figuram gerenti Dominus ait:
 „ *super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferorum*
 „ *non vincunt eam?*
- Ep. 105. n. 16. LIX. „ Deus in cathedra unitatis doctrinam posuit veritatis. *Ejus primatus*
 Ep. 43. n. 7. „ Hinc semper Apostolicae cathedrae viguit principatus in Ro- *et auctoritas.*
 Ep. 166. n. 16. „ mana ecclesia; cuius auctoritas de sanctorum scripturarum
 „ auctoritate depromitur.
- Ex ep. ad LIX. Difficultate orta cupiebat M. Augustinus, si opus fue- *Consulendus*
 Classician. „ rit ad Sedem Apostolicam scribere, ut quid sequi debeamus. *est.*
 „ concordia omnium auctoritate constituitur, atque firmetur.
- Ep. 175. n. 2. „ Recte igitur statutis Episcoporum Apostolicae Sedis adhibetur
 „ auctoritas pro tuenda salute multorum, et quorundam per-
 „ veritate etiam corrigenda.
- Serm. 132. n. LXI. „ Jam enim, dicebat Pelagianis M. Augustinus, de *Ejus rescripta*
 10. „ hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, *quanti faci-*
 „ inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est: utinam ali- *enda?*
 „ quando finiatur error!
- Cont. Jul. I. LXII. „ Sanctos, et in sancta ecclesia illustres Antifites Dei *Sancti Patres*
 2 n. 34. „ non Platonicis et Aristotelicis et Zenonicis aliisque hujusce-
 „ modi, vel Graecis vel Latinis, quamquam et istis aliquos
 „ eorum, verum omnes sacris litteris eruditos, Deus eos sibi
 „ utilia vasa formavit, et sancta templa construxit.
- ib. n. 37. LXIII. Horum nullus catholicis despectui habeat, examen *Anteferendi*
 „ et iudicium, quasi Peripateticorum possit invenire concilium, *philosophis.*
 „ ubi de subjectis, et his quae sunt in subjecto dialecticam senten-
 „ tia proferatur. Illi episcopi sunt, docti, graves, sancti, verita-
 „ tis acerrimi defensores adversus garrulas novitates, in quorum
 „ ratione, eruditione, libertate, quae tria bona iudici tribui-
 „ sti, non potes invenire quod spernas. Talibus post Apostolos
 „ sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, aedificatoribus,
 „ pastoribus, nutritoribus crevit.

- ib. LXIV. „ Hos itaque de aliis atque aliis temporibus atque regionibus ab Oriente et Occidente congregatos vides, non *foram consensu*
 „ in locum quo navigare cogantur homines, sed in librum qui
 „ navigare possit ad homines.
- De util. cred. c. 7.** LXV. Cum igitur constet inter catholicos, hos „ excellere *Et auctoritas.*
 „ famae celebritate, atque omnium pene occupatione populo-
 „ rum, pios simul et doctos, vel qui tales esse multis conscientien-
 „ tibus dicuntur, quorum et praeceptis meliores, et doctrina pe-
 „ ritores fieri possumus; quid si ita pauci sunt, ut auctoritate
 „ sua multitudinem teneant, unde se in illa sanctarum scriptu-
 „ rarum secreta expedire, et quasi eliquare veritas possit?
- ib. LXVI. „ Ac per hoc nefas est in eos libros, qui quoquo mo-
 „ do se habeant sancti tamen, divinarumque rerum pleni, prope
 „ totius generis humani confessione diffamantur, sine illis
 „ ducibus irruere, et sine illis praeceptoribus ferre sententiam.
- Ep. 148. n. 15.** LXVII. „ Neque tamen quorumlibet disputationes velut *Nec tamen...*
 „ scripturas canonicas habere debemus; ut nobis non liceat, *comparandi*
 „ salva honorificentia quae illis debetur hominibus, aliquid in *cum Canonicis*
 „ eorum scriptis improbare atque respuere, si forte inveneri- *scriptoribus.*
 „ mus, quod aliter senserint quam veritas habet, divino adju-
 „ torio vel ab aliis intellecta, vel a nobis.
- De doct. Chr. l. 2. n. 44.** LXVIII. „ Narratione autem historica, cum praeterita etiam *Historia non*
 „ hominum instituta narrantur, non inter humana instituta ipsa *inter humana*
 „ historia numeranda est; quia jam quae transferunt, nec infe- *instituta.*
 „ cta fieri possunt, in ordine temporum habenda sunt, quorum
 „ est conditor et administrator Deus.
- ib. n. 45. LXIX. „ Est etiam narratio demonstrationi similis, qua non *Demonstratio*
 „ praeterita, sed praesentia indicantur ignaris. In quo genere *ni similis.*
 „ sunt quaecumque de locorum situ, naturisque animalium, li-
 „ gnorum, herbarum, lapidum, aliorumve corporum scripta
 „ sunt: eamque cognitionem valere ad aenigmata scripturarum
 „ solvenda docuimus.
- ib. n. 43.** LXX. „ De utilitate autem historiae, ut omittam Graecos, *Ejus utilitas.*
 „ quantam noster Ambrosius quaestionem solvit, calumniantibus
 „ Platonis lectoribus et dilectoribus! Nonne memoratus
 „ Episcopus considerata historia gentium, cum reperisset Platonem
 „ Jeremiae temporibus profectum fuisse in Aegyptum,
 „ ubi Propheta ille tunc erat, probabilius esse ostendit, quod
 „ Plato potius nostris litteris per Jeremiam fuerit imbutus, ut
 „ illa posset docere vel scribere quae jure laudantur? Ante lit-
 „ teras enim gentis Hebraeorum, in qua unius Dei cultus emi-
 „ cuit, ex qua secundum carnem venit Dominus noster, nec
 „ ipse quidem Pythagoras fuit, a cujus posteris Platonem Theo-
 „ logiam didicisse isti asserunt. Ita consideratis temporibus sit
 „ multo credibilius, istos potius de litteris nostris habuisse, quae-
 „ cumque bona et vera dixerunt, quam de Platonis Dominum
 „ Iesum Christum, quod dementissimum est credere.
- De morib. Eccl. Cath. l. 1. n. 60.** LXXI. „ Consequetur omnium litterarum summa perverſo, *In dubium non*
 „ et omnium qui memoriae mandati sunt librorum abolitio, si *revocanda.*
 „ quod tanta populorum religione roboratum est, tanta homi-
 „ num

num et temporum consensione firmatum in hanc dubitationem adducitur, ut ne historiae quidem vulgaris fidem possit gravitatemque obtinere:

De Civ. Dei l. 18. c. 40. LXXII. Sed, cui melius narranti praeterita credimus, *Sacra praeflag*
quam qui etiam futura praedixit, quae praesentia jam *propbanae.*

dimus? Nam et ipsa historicorum inter se dissonantia copiam nobis praebet, ut ei potius credere debeamus, qui divinae quam tenemus non repugnat historiae.

ib. LXXIII. Progo autem cives impiae Civitatis, diffusi usque- *Propbana*
quaque per terras, cum legunt doctissimos homines, quorum *haud omnino*
nullius contemnenda videatur auctoritas; inter se de rebus *ge-*
certa.
stis ab actatis nostrae memoria remotissimis discrepantes, cui potius credere debeant, non inveniunt.

ib. LXXIV. Nos vera in nostrae religionis historia, fulti au- *Sacra certiffi-*
toritate divina, quidquid ei resistit, non dubitamus esse fal- *ma.*
sissimum, quomodolibet sese habeant cetera in secularibus
litteris; quae seu vera seu falsa sint, nihil momenti afferunt,

ib. l. 20. c. 6. quo recte beateque vivamus. Nos non habemus necesse,
omnia credere quae continet historia gentium, cum et ipsi
inter se historici, sicut ait Varro, quasi data opera, et quasi
ex industria per multa dissentiant; sed ea, si volumus, cre-
dimus quae non adversantur libris, quibus non dubitamus
oportere nos credere.

De morib. Eccl. cath. l. 1. n. 3. LXXV. Naturae quidem ordo ita se habet, ut cum ali- *Theologiae Scho-*
quid discimus, rationem praecedat auctoritas. Sed quoniam *lastica.*
cum iis nobis res est, qui omnia contra ordinem et sentiunt,
et loquuntur, et gerunt, nihilque aliud maxime dicunt, nisi
rationem potius esse reddendam; morem illis geram, quod fa-
teor in disputandum vitiosum esse, suscipiam. Delectat enim
me imitari quantum valeo mansuetudinem Domini mei Jesu
Christi, qui etiam ipsius mortis malo, quo nos exuere vellet,
indutus est.

De Trin. l. 14. n. 3. LXXVI. Esse in ecclesia quamdam scientiam docet M. Au- *Verae Schola*
gustinus, qua fides saluberrima, quae ad veram beatitudinem *fideae usuras*
ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur: qua
scientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipsa
fide plurimum. Aliud est enim scire tantummodo quid homo
credere debeat propter adipiscendam vitam beatam, qua
non nisi aeterna est: aliud autem scire quemadmodum hoc
ipsum et piis opuletur, et contra impios defendatur.

Ep. 82. n. 3. LXXVII. Scholasticos praefertim ita legendos esse ducimus, *Ejus scriptores*
ut quantalibet sanctitate doctrinaque praepolcant, non ideo *quomodolibet*
verum putemus, quia ipsi ita senserunt; sed quia nobis vel *di?*
per auctores canonicos vel probabili ratione, quod a vero non
abhorreat, persuadere potuerunt.

Ep. 118. n. 12. LXXVIII. Cognitio veritatis omnia falsa, si modo profe- *Philosophos ve-*
rantur, etiam quae prius inaudita erant, et dijudicare, et *ritas Christi-*
subvertere idonea est. Sed ut non solum aperta feriantur, sed *ma non formi-*
etiam abscondita eruantur, si alienos opus est cognoscere er- *dat.*
rores, vide, utrum aliquis adversum nos de Anaximene et
de

- de Anaxagora proferat aliquid : quando jam ne ipsorum quidem multo recentiorum , multumque loquacium Stoicorum , aut Epicureorum cineres caleant , unde aliqua contra fidem Christianam scintilla excitetur .
- In Pf. 140. n. 19. LXXXIX. ,, Propterea si inventus fuerit aliquis eorum hoc dixisse , quod dixit et Christus ; gratulamur illi , non sequimur illum . Sed prior fuit ille quam Christus . Si quis vera loquitur , prior est quam ipsa veritas ? O homo attende Christum , non quando ad te venerit , sed quando te fecerit . *Veritas autem omnes philosophos .*
- De div. Dei l. 8. c. 10. LXXX. ,, Quamvis autem homo Christianus caveat eos philosophos , qui secundum elementa hujus mundi philosophantur , non secundum Deum , a quo ipse factus est mundus ; ignorare tamen non debet divinas scripturas , quas vehementer amplectitur , non omnino philosophos , sed philosophos hujus mundi evitandos atque irridendos esse praecipere . *Non omnes philosophi evitandi .*
- De Ord. l. 1. n. 32. LXXXI. ,, Videntur autem non frustra Christianae fidei propinquasse , qui vitam istam fallaciae miseriaeque plenissimam non opinati sunt nisi divino judicio contigisse , tribuentes utique justitiam Conditori , a quo factus est , et administratur hic mundus . *Quia non veritati propinquant .*
- Cont. Jul. l. 4. n. 78. LXXXII. Ergo ,, philosophi qui vocantur , si qua forte vera , et fidei nostrae accommodata dixerunt , maxime Platonici , non solum formidanda non sunt , sed ab eis etiam tamquam injustis possessoribus in usum nostrum vindicanda . *Usus philosophiae .*
- De doctrinae Chrit. l. 2. n. 60. LXXXIII. ,, Doctrinae omnes gentilium non solum simulata , et superflua signataeque sarcinas supervacancie laboris habent , quae unusquisque nostrum duce Christo de societate gentilium exiens , debet abominari atque devitare ; sed etiam liberales disciplinas usui veritatis aptiores , et quaedam morum praecepta utilissima continent deque ipso uno Deo colendo nonnulla vera inveniuntur apud eos , quod eorum tamquam aurum et argentum , quod non ipsi inlituerant , sed de quibusdam quasi metallis divinae providentiae , quae ubique infusa est , eruerunt , et quo perverse atque injuriose ad obsequia daemonum abutuntur , cum ab eorum misera societate sese animo separat , debet ab eis auferre Christianus ad usum justum praedicandi evangelii . *Ceterarumque doctrinarum .*
- De ord. l. 2. n. 30. LXXXIV. ,, Ratio est mentis motio , ea quae discuntur distinguendi et connectendi potens : qua duce uti ad Deum intelligendum , vel ipsam quae aut in nobis , aut usquequaque est animam , rarissimum omnino genus hominum potest : non ob aliud , nisi quia in istorum sensuum negotia progressio , redire in semetipsum cuique difficile est . *Ratio humana*
- De civ. Dei l. 1. c. 2. LXXXV. ,, Sana vero etiam exemplis anteponenda est , cui quidem et exempla concordant , sed illa quae tanto digniora sunt imitatione , quanto excellentiora pietate . *Sana velentibus praestant .*
- Ep. 120. n. 6. LXXXVI. ,, Quapropter quamvis simul non ideo debes omnem vitare sermonem , quia est et sermo falsus ; ita non debes omnem vitare rationem , quia est et falsa ratio : tamen si ratio contra divinarum scripturarum auctoritatem redditur , *Nec adversatur s. scripturae .*
- Ep. 143. n. 7. ,, ratio contra divinarum scripturarum auctoritatem redditur ,

quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine; nam vera esse non potest. Rursus si manifestissimae certaeque rationi velut scripturarum sanctarum obicitur auctoritas; non intelligi qui hoc facit, et non scripturarum illarum sensum, ad quem penetrare non potuit, sed suum potius obicit veritati: nec quod in eis, sed quod in se ipso velut pro eis inventit, opponit.

De doctr. Chr. l. 1. n. 7. LXXXVII. „ Omnes certatim pro excellentia Dei dimicant; *De Deo.*

nec quisquam inveniri potest, qui hoc Deum credat esse, quo melius aliquid est. Itaque hoc omnes Deum consentiunt esse, quod ceteris rebus omnibus anteponunt.

In Pf. 13. n. 1. LXXXVIII. „ Nec ipsi enim sacrilegi et detestandi quidam *Ejus essentia*

philosophi, qui perversa et falsa de Deo sentiunt, ausi sunt dicere, Non est Deus. Ideo ergo, dixit in cordi suo: quia hoc nemo audet dicere, etiamsi ausus fuerit cogitare.

De Trin. l. 14. n. 9. LXXXIX. „ Aliud est vim quamque non nosse, aliud non cogitare; fierique potest, ut noverit homo aliquid quod non cogitat, quando aliunde non inde cogitat. Hinc admonemur *Deus nequit ignorari.*

esse nobis in abdito mentis quarundam rerum quasdam notitias, et hinc quodam modo procedere in medium, atque in conspectu mentis vel apertius constitui, quando cogitantur.

Tract. in Jo. 106. n. 4. XC. „ Quod Deus dicitur universae creaturae etiam omnibus gentibus antequam in Christum crederent, non omni modo esse potuit hoc nomen ignotum. Haec est enim vis verae divinitatis, ut creaturae rationali jam ratione utenti non omnino ac penitus possit abscondi. Exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctorem.

„ XCI. M. Augustinus sexcentis in locis Dei unitatem invictissime demonstrans, ac praesertim contra Demythos in libris de Civitate Dei, contra Manichaeos vero in iis omnibus tractationibus, in quibus adversus eos calamus strinxit, ita praeclare statuit de ineffabili Dei essentia: „ Diximus ne aliquid et sonimus

Dei unitas, et ineffabilis essentia.

De doctr. Chr. l. 1. c. 6. „ aliquid dignum Deo? Immo vero nihil me aliud quam dicere voluisse sentio: si autem dixi, non hoc est quod dicere volui.

Hoc unde scio, nisi quia Deus ineffabilis est, quod autem me dictum est, si ineffabile esset, dictum non esset? Ac per hoc ne ineffabilis quidem dicendus est Deus, quia et hoc cum dicitur, aliquid dicitur. Et sic nescio quae pugna verborum, quoniam si illud est ineffabile, quod dici non potest, non est ineffabile quod vel ineffabile dici potest. Quae pugna verborum silentio cavenda potius quam voce pacanda est. Et tamen Deus, cum de illo nihil digne dici potest, admisit humanae vocis obsequium, et verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit. Nam inde est et quod dicitur Deus. Non enim vera in strepitu illarum duarum syllabarum ipse cognoscitur: sed tamen omnes Latinae linguae scios, cum aures eorum sonus iste tetigerit, movet ad cogitandam excellentissimam quamdam immortalemque naturam.

„ XCI. „ Coge cor tuum cogitare divina, compelle, urge.

„ Quidquid simile corporis cogitanti occurrerit, abiice. Non est.

„ dum

„ dum

„ dum

„ dum

„ dum

„ dum

„ dum

Serm. 53. n. 12. „ Quidquid simile corporis cogitanti occurrerit, abiice. Non est. *Deus Spiritum est.*

„ dum

- „ dum potes dicere , Hoc est : saltem dic , Non est hoc . Quan-
 „ do enim dices , Hoc est Dens ? nec cum videbis : quia ineffa-
 „ bile est quod videbis .
- De Triu. I.**
15. n. 2. XCIII. „ Proinde si dicamus aeternus, immortalis, incorrupti- *Dei simplici-*
 „ bilis, immutabilis, vivus, sapiens, potens, speciosus, iustus, *tas.*
 „ bonus, beatus, spiritus, horum omnium novissimum quod posui
 „ quasi tantummodo videtur significare substantiam, cetera vero
 „ hujus substantiae qualitates: sed non ita est in illa ineffabili sim-
 „ plicique natura. Quidquid enim secundum qualitates illic
 „ dici videtur, secundum substantiam vel essentiam est intelli-
 „ gendum. Absit enim ut spiritus secundum substantiam dicatur
 „ Deus, et bonus secundum qualitatem: sed utrumque secun-
 „ dum substantiam.
- De Civ. Dei**
l. 11. c. 11. n.
3. XCIV. „ Ceterum dictus est in scripturis sanctis Spiritus *Multiplicitas.*
 „ sapientiae multiplex, eo quod multa in se habeat: sed quae
 „ habet, haec et est, et ea omnia unus est. Neque enim mul-
 „ tae, sed una sapientia est, in qua sunt immensi quidam atque
 „ infiniti thesauri rerum intelligibilium, in quibus sunt omnes
 „ invisibiles atque incommutabiles rationes rerum, etiam visi-
 „ bilium, et mutabilium, quae per ipsam factae sunt.
- De natur.**
bon. adv. Ma-
nich. c. 19. XCV. „ Magnifice igitur et divine Deus noster famulo suo *Immutabil-*
 „ dixit, *Ego sum qui sum.* Vere enim ipse est, quia incommu- *tas.*
 „ tabilis est. Omnis enim mutatio facit non esse quod erat: ve-
 „ re ergo ille est, qui incommutabilis est: cetera quae ab illo
 „ facta sunt, ab illo pro suo modo esse acceperunt. Ei ergo qui
 „ summe est, non potest esse contrarium nisi quod non est.
- De Civ. Dei**
l. 15. c. 25. XCVI. „ Ira Dei non perturbatio animi ejus est, sed judicium *Deus non per-*
 „ quod irrogatur poena peccato. Cogitatio vero ejus, et *turbatur.*
 „ recogitatio mutandarum rerum est immutabilis ratio. Neque
 „ enim sicut homines, ita Deum facti sui poenitet, cujus est de
 „ omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa prae-
 „ scientia. Sed si non utatur scriptura talibus verbis, non se qua-
 „ dam modo familiariter insinuat omni generi hominum, qui-
 „ bus vult esse consultum, ut et perterreat superbientes, et
 „ excitet negligentes, et exerceat quaerentes, et alat intelli-
 „ gentes: quod non faceret, si non se prius inclinaret, et qua-
 „ dam modo descenderet ad jacentes.
- De vera Re-**
lig. n. 97. XCVII. „ Quid sit aeternitas nisi intelligendo conspicio- *Aeternitas.*
 „ Mentis quippe ad specum omnem mutabilitatem ab aeternitate
 „ se jungo, et in ipsa aeternitate nulla spatia temporis cerno.
 „ Aeternitas autem tantummodo est, non fuit quasi jam non est,
 „ nec erit quasi adhuc non sit. Quare sola ipsa verissime dice-
 „ re potuit humanae menti: *Ego sum qui sum.*
- Cont. Adi-**
mant. Man. c.
28. XCVIII. „ Interrogo utrum invisibilia possint conspici. Si *Invisibilitas.*
 „ dicunt posse, quid ergo calumniantur, si Deum invisibilem
 „ Propheta conspexit? Si autem dicunt non posse, ipsi Apolto-
 „ lo potius calumniantur, si audent, qui ait, *Invisibilia enim*
 „ *Dei a constitutione mundi per ea quae facta sunt intellecta con-*
 „ *spiciuntur.* Ipse enim dixit *invisibilia*, et ipse rursus dicitur,
 „ *conspiciuntur.* Nonne hic coguntur fateri oculis corporeis esse
 „ , invi-

„ invisibilia, menti vero esse visibilia? Sic igitur et Propheta
 „ Deum, qui corporaliter invisibilis est, non corporaliter sed
 „ spiritaliter vidit.

De Gen. ad
 litt. l. 8. et
 1.2. serm. 6. et
 23. et ep. 147.
 Conf. l. 9. n.
 6.

XCIX. Explicans M. Augustinus, quomodo primus Pater, *Est invisibilis*
 Patriarchae et Prophetae Moyses, et Paulus Deum viderit, *Deus oculis*
 atque in ep. 147. ad Paulinum, et 148. ad Fortunatum, et *corporeis, visibi-*
 162. ad Evodium Deum oculis corporeis videri non posse docens; *lilis tamen ju-*
 optime vindicatur ab imputatione regni millenarii, cum praeci- *stis statim post*
 pue scribat de Nebridio Deum alloquens: „ Quem non nullo *mortem.*

„ post conversionem nostram et regenerationem. per baptismum
 „ tuum, ipsum etiam fidelem catholicum castitate perfecta at-
 „ que continentia tibi servientem in Africa apud suos cum tota
 „ domus ejus per eum Christiana facta esset, carne solvisti, et
 „ nunc ille vivit in sinu Abraham: ibi vivit, unde me multa in-
 „ terrogabat homuncionem inexpectum. Jam non ponit aurem
 „ ad os meum, sed spiritale os ad fontem tuum, et bibit quan-
 „ tum potest sapientiam pro aviditate sua sine fine felix, Quid,
 „ quod ipse M. Augustinus loquens de Christi anima, qui in sinu
 „ Abrahae etiam ante jam erat beatificante sapientia, et apud
 „ inferos judicante potentia, ita scribit: „ Unde illis iustis qui in
 „ sinu Abrahae erant, cum ille in inferna descenderet, nondum
 „ quid contulisset inveni, a quibus eum secundum beatifican-
 „ tiam suae divinitatis numquam video recessisse.

Ep. 104. n. 3.

Serm. 117. n.

5.

C. „ Ecce de corporibus dicimus subjacentibus oculis nostris. *Incomprehen-*
 „ non illa possunt comprehendere adpectu: quis ergo oculis *sibilitas.*
 „ cordis comprehendit Deum? sufficit ut attingat, si purus est
 „ oculus. Si autem attingit, tactu quodam attingit incorporeo
 „ et spiritali, non tamen comprehendit; et hoc, si purus est.

In Ps. 144. n.

5.

Tract. 11. in

Jo. n. 5.

CI. „ Noli te putare eum, cujus magnitudinis finis non est, *Magnitudo.*
 „ sufficienter posse laudare. Illius magnitudo sine fine est, et tua
 „ laudatio sine fine sit. Si fueris sine Deo, minor eris; si fueris
 „ cum Deo, major Deus non erit. Non ex te ille major, sed tu
 „ sine illo minor.

Ep. 137. n. 4.

CII. „ Non sic Deus dicitur implere mundum, velut aer, *Immensitas.*
 „ velut ipsa lux, ut minori sui parte minorem mundi impleat par-
 „ tem, et majorem majorem. Novit ubique totus esse, et nullo
 „ contineri loco: novit venire non recedendo ubi erat: novit
 „ abire non deserendo quo venerat.

Ep. 153. n. 12.

In Ps. 134. n.

3.

CIII. „ Nullius participatione bonus est, quoniam bonum, *Bonitas.*
 „ quo bonus est, ipse sibi est. Bonus est igitur, non ut sunt bona
 „ quae fecit. Omnia enim bona ipse fecit: ipse est bonus,
 „ quem nemo fecit. Ille bono suo bonus est, non aliunde partici-
 „ cipato bono: ille se ipso bono bonus est, non adhaerendo alteri
 „ bono. Mihi autem adherere Deo bonum est, qui non
 „ eguit a quo fieret bonus; sed egerunt illa cetera ut fierent
 „ bona.

Kachis. n. 24.

CIV. „ Nec dubitandum est Deum facere bene etiam sinendo *Quam non sol-*
 „ fieri quaecumque sunt mala. Non enim hoc nisi iusto iudicio *lunt mala.*
 „ sinit: et profecto bonum est omne quod iustum est. Quamvis
 „ ea quae mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona: ta-

- „ men ut non solum bona, sed etiam sunt et mala, bonum est.
 „ Nam nisi esset hoc bonum, ut essent et mala, nullo modo esse
 „ sinerentur ab omnipotente bono: cui procul dubio quam facile
 „ est, quod non vult esse non sinere. Hoc nisi credamus, pe-
 „ riclitatur ipsum nostrae confessionis initium, qua nos in Deum
 „ Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim ob
 „ aliud veraciter vocatur omnipotens, nisi quoniam quicquid
 „ vult potest, nec voluntate cuiuspiam creaturae voluntatis
 „ omnipotentis impeditur effectus.
- De continent.**
 n. 15. CV. „ Tanta quippe est omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis possit facere bona, sive ignoscendo, sive sanando, sive ad utilitates piorum coaptando atque vertendo, sive etiam justissime vendicando. Quare melius judicavit de malis bene facere, quam mala nulla esse permittere.
- Enchir. n. 8.** CVI. „ Quærent itaque a nobis, unde sit malum? Respondemus ex bono, sed non summo et incommutabili bono. Ex bonis igitur inferioribus atque mutabilibus orta sunt mala: quæ mala licet intelligamus non esse naturas, sed vitia naturarum; tamen simul intelligimus ea nisi ex aliquibus, et in aliquibus naturis esse non posse, nec aliquid esse malum nisi a bonitate defectum. Nec malam voluntatem natura habere possit, nisi mutabilis esset; mutabilis porro natura non esset, si de nihilo facta non fuisset.
- Cont. Iul. l. 1. n. 37.** CVII. „ Quamobrem si cum quaeritur, quare illi beati sunt, recte respondetur, quia adhaerent Deo: et cum quaeritur, cur illi sint miseri, recte respondetur, quia non adhaerent Deo: non est creaturae rationalis vel intellectualis bonum, quo beata sit, nisi Deus.
- De Civ. Dei l. 12. c. 1.** CVIII. „ Dico ego, Deus est qui facit, et tu dicis, Fieri non potest? Non dico, da mihi Christianum, da mihi Judæum: sed, da mihi paganum, idolorum cultorem, daemonum servum, qui non dicat Deum esse omnipotentem. Negare Christum potest, negare omnipotentem Deum non potest.
- Serm. 40. n. 2.** CIX. „ Nec ideo credant iniqui Deum non esse omnipotentem, qui multa contra ejus faciunt voluntatem. Quia et cum faciunt quod non vult, hoc de eis facit quod ipse vult. Nullo modo igitur omnipotentis vel mutant, vel superant voluntatem: sive homo juste damnetur, sive misericorditer liberetur, voluntas omnipotentis impletur. Quod ergo non vult omnipotens, hoc solum non potest.
- ib. n. 4.** CX. „ Sexcenta possunt occurrere, quæ fieri vel potuisse vel posse fateamur, et eorum tamen exempla quod facta sint proferre nequeamus. Unde non ideo negare debemus, fieri posse ut homo sine peccato sit, quia nullus est hominum, præter illum, qui non tantum homo sed etiam natura Deus est, in quo id esse perfectum demonstrare possumus. Fieret enim si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si et nihil eorum quæ pertineant ad justitiam lateret, et ea sic delectarent animum, ut qui quiddam aliud
- Malum cur permittitur?*
Malum unde oritur?
Bonum anime quæle?
Omnipotentia.
Quam iniqui non frustrantur.
Possunt fieri quæ non sunt.
 „ volup-

„ voluptatis dolorive impedit, delectatio illa superaret: quod
 „ ut non sit, non ad impossibilitatem, sed ad iudicium Dei
 „ pertinet.

Serm. 124. n. 4. CXI. „ Deus omnipotens non potest mori, non potest muta- *Suaequeant*
 „ ri, non potest falli, non potest miser fieri, non potest vinci. *fieri a Deo?*

„ Haec atque huiusmodi absit, ut possit omnipotens. Ac per
 „ hoc non solum ostendit veritas omnipotentem esse, quod ista
 „ non possit; sed etiam cogit veritas omnipotentem non esse,
 „ qui haec possit.

Serm. 48. n. 7. CXII. „ Deum demus aliquid posse, quod nos fateamur inve- *Credula po-*
 „ stigare non posse. „ Intra erge in sanctuarium Dei anima fide- *tus quam in-*
 „ lis, et si nescis qua ratione fiat, crede non iniuste fieri, quod *vestiganda*
 „ finit aut facit Deus. Humana ratione ducebaris, divina au- *omnipotentia.*
 „ thoritate revocare, et crede aliquid ibi esse quod te lateat.

Enchir. n. 25. CXIII. „ Quis porro tam ipse desipiat, ut dicat Deum ma- *Cui et volun-*
 „ las hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi *tas subjacent.*
 „ voluerit, in bonum non posse convertere? Sed cum facit,
 „ per misericordiam facit; cum autem non facit, per iudicium
 „ non facit.

De Trin. l. 5. n. 17. CXIV. „ Ecce Dominum esse non sempiternum habet, ne- *Dominatio,*
 „ cogamur etiam sempiternam creaturam dicere, quia ille sem- *sed non sempi-*
 „ piterne non dominaretur, nisi etiam ista sempiternae famula- *terna.*
 „ retur. Sicut autem non potest esse servus, qui non habet Do-
 „ minum, sic nec Dominus qui non habet servus. Certe vel
 „ ut Dominus hominis esset, ex tempore accidit Deo: et ut
 „ omnis auferri videatur controversia, certe ut tuus Dominus
 „ esset, aut meus, qui modo esse coepimus, ex tempore ac-
 „ cidit Deo.

De div. Aeq. ad Simpl. l. 2. p. 2. n. 3. CXV. „ Cum dempsero de humana scientia mutabilitatem, *Scientia.*
 „ et transitus quosdam a cogitatione in cogitationem, et reli-
 „ quero solam vivacitatem certae atque inconcussae veritatis
 „ una atque aeterna contemplatione cuncta lustrantis: immo
 „ non reliquero, non enim habet hoc humana scientia, sed pro
 „ viribus cogitavero; insinuat mihi utcumque scientia Dei.

Iu Pf. 146. n. 11. CXVI. „ Ille ipse qui numerat multitudinem stellarum, num- *Innumerabi-*
 „ merari non potest. Excedit omnes numerarios intelligentia *lis est.*
 „ ejus, numerari a nobis non potest.

Trad. 99. in Io. n. 4. CXVII. „ Mutabilis est mans nostra, quae percipit discendo *Eadem ac ejus*
 „ quod nesciebat, et amittit dediscendo quod sciebat; et veri si- *essentia.*
 „ militudine fallitur, ut pro vero approbet falsum, et obscuri-
 „ tate sua quasi quibusdam tenebris impeditur, ne per veniat ad
 „ verum. Et ideo non est ista substantia verissime simplex, quia
 „ non hoc est esse quod nosse: potest enim esse, nec nosse. At illa
 „ divina non potest, quia id quod habet est. Ac per hoc non
 „ sic habet scientiam, ut aliud illi sit scientia qua scit, aliud
 „ essentia qua est; sed utrumque unum. Nec utrumque dicen-
 „ dum est, quod simpliciter unum est.

De div. Aeq. ad Simpl. l. 2. q. 2. n. 3. CXVIII. „ Quanquam et in ipsis hominibus solet discerni a *Nec distingui-*
 „ sapientia scientia, ut etiam Apostolus dicit: in Deo autem *tur ab ejus sa-*
 „ nimirum non sunt haec duo, sed unum. *pientia.*

Hinc

CXIX. Hinc etsi pro nostro concipiendi modulo distinguamus scientiam visionis, et simplicis intelligentiae; nulla tamen ratione scientiam mediam Molinularum nos admittere sinunt haec *Explorenda Scientia Media Deo indi-*

De pred. 55.
n. 26.

inter alia M. Augustini verba: „ Quis enim audeat negare „ Christianus, justum, si praecoccupatus fuerit, in refrigerio „ futurum? Quilibet hoc dixerit, quis homo sanae fidei resi- „ stendum putabit? Dictum est enim secundum pericula vitae „ hujus, non secundum praescientiam Dei, qui hoc praescivit it „ quod futurum erat, non quod futurum non erat: id est, quod „ ei mortem immaturam fuerat largiturus, et tentationum sub- „ traeretur incerto; non quod peccaturus esset, qui mansurus in „ tentatione non esset.

De civ. Dei
l. 11. c. 21.

CXX. „ Non quod ullo modo Dei scientia varietur, ut aliud „ in ea faciant quae nondum sunt, aliud quae jam sunt, aliud „ quae fuerunt. Non enim more nostro ille vel quod futurum est „ prospicit, vel quod praesens est adspicit, vel quod praeteritum „ est respicit: sed alio modo quodam a nostrarum cogitationum „ consuetudine longe alteque diverso. Ille quippe non ex hoc „ in illud cogitatione mutata, sed omnino incommutabiliter vid- „ det; ita ut illa quidem quae temporaliter sunt, et futura non- „ dum sunt, et praesentia jam sunt, et praeterita jam non sunt; „ ipse vero haec omnia stabili ac sempiterna praesentia com- „ prehendat: nec aliter oculis, aliter mente: non enim ex ani- „ mo constat et corpore: nec aliter nunc, aliter antea, aliter „ postea: quoniam non sicut nostra, ita ejus quoque scientia „ trium temporum praesentis videlicet, et praeteriti, et futuri „ varietate mutatur.

Dei enim
Scientia est
invariabilis.

Di Trin. 1.
15. n. 13.

CXXI. „ Quis ergo hominum potest istam sapientiam, qua „ novit Deus omnia, ita ut nec ea quae dicuntur praeterita, „ ibi praetereant, nec ea quae dicuntur futura, quasi desint, „ expectentur ut veniant, sed et praeterita et futura cum praesentibus sint cuncta praesentia; nec singula cogitentur, et ab „ aliis ad alia cogitando transeatur, sed uno conspectu simul „ praesto sint universa: quis, inquam, hominum comprehen- „ dit istam sapientiam, eandemque prudentiam, eandem „ scientiam, quando quidem a nobis nec nostra comprehen- „ ditur?

Nihil Deo
praeteritum,
aut futurum.

ib. n. 22.

CXXII. „ Universas autem creaturas suas, et spiritales et „ corporales, non quia sunt ideo novit, sed ideo sunt quia no- „ vit. Non enim nescivit quae fuerat creaturus. Quia ergo „ scivit creavit, non quia creavit scivit. Nec aliter ea scivit „ creata, quam creanda. Ex quo occurrit animo quiddam „ mirum, sed tamen verum, quod iste mundus nobis notus esse „ non posset, nisi esset; Deo autem nisi notus esset, esse „ non posset.

Creaturae
ideo sunt, quia
novit Deus
eas.

De Civ. Dei
l. 11. c. 10.

CXXIII. Pluribus in locis M. Augustinus, sed praesertim de „ diversi. Q. 83. q. 46. probat omnia a Deo nosci in suis aeter- „ nis immutabilibusque ideis: ac praeclarissime explicat Tract. 1. „ in Jo. n. 16. et 17. alibique, quomodo erant omnia in sapientia Dei. „ Haec igitur antequam fierent, utique non erant, Pro-

Nisi in Dei
sapientia, ante-
quam fierent
non erant; ea-
rumque cog-
nitio in se de-
claratior.

De Gen. ad
lit. 1. 5. n.
36.

D

- De Civ. Dei 1. 11. c. 7. ib. c. 29.

 „ inde antequam fierent, et erant et non erant: erant in Dei

 „ scientia, non erant in sua natura. Hinc cognitio creaturae

 „ in se ipsa decoloratio est, ut ita dicam, quam cum in Dei

 „ sapientia cognoscitur ab angelis, ubi habent causam rationef-

 „ que suas, idest, secundum quas facta sunt, incommutabili-

 „ liter permanentes, aliter in se ipsis; illic clariore, hic obscu-

 „ riore cognitione, velut artis atque operum. Unde illud quod

 „ aiunt, in ejus sapientia jam fuisse facta omnia, antequam in

 „ istas formas et modos proprios proferrentur, atque in suis ordi-

 „ nibus apparerent, non sobrie dicitur. Facta enim quando

 „ essent, antequam facta essent? Sed in Dei sapientia omnium

 „ faciendarum rerum rationes esse potuerunt, non tamen factae.

 „ CXXXIV. „ Cum vero alius liquidore consideratione ista per-

 „ tractans, quae fierit quemadmodum vel ipsa praescientia Deo

 „ congruat, et invenerit hujus etiam verbi notionem illius ineffa-

 „ bili divinitate longe lateque superari, non miratur praescien-

 „ tiam ut vel poenitentiam de illo propter homines dici potuif-

 „ se, de quo utrumque propter ipsum incongrue diceretur.

 „ CXXXV. „ Quid est enim praescientia, nisi scientia futuro-

 „ rum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergredi-

 „ tur tempora?

 „ CXXXVI. „ Multo sunt autem tolerabiliores, qui vel siderea-

 „ fata constituunt, quam Cicero qui tollit praescientiam futu-

 „ rorum. Nam et confiteri esse Deum, et negare praescientiam

 „ futurorum apertissima insania est.

 „ CXXXVII. „ Cicero itaque in has angustias coartat animum

 „ religiosum, ut unum eligat e duobus, aut esse aliquid in no-

 „ stra voluntate, aut esse praescientiam futurorum: ipse ex his

 „ duobus elegit liberum voluntatis arbitrium: quod ut confirma-

 „ retur, negavit praescientiam futurorum; atque ita dum vult

 „ facere liberos, facit sacrilegos.

 „ CXXXVIII. „ Religiosus autem animus utrumque eligit,

 „ utrumque constitetur, et fide pietatis utrumque confirmat.

 „ Omnia vero fato fieri non dicimus, immo nulla fieri fato di-

 „ cimus. Ipsae quippe nostrae voluntates in causarum ordine

 „ sunt, qui certus est Deo, ejusque praescientia continetur:

 „ quoniam et humanae voluntates humanorum operum causae

 „ sunt. Atque ita qui omnes rerum causas praescire, profecto

 „ in eis causis etiam nostras voluntates ignorare non potuit,

 „ quas nostrorum operum causas esse praescivit.

 „ CXXXIX. „ Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate,

 „ quia Deus praescivit quid futurum esset in nostra voluntate.

 „ Non enim qui hoc praescivit, nihil praescivit. Porro si ille

 „ qui praescivit quid futurum esset in nostra voluntate, non uti-

 „ que nihil, sed aliquid praescivit; profecto et illo praesciente

 „ est aliquid in nostra voluntate. Quocirca nullo modo cogi-

 „ mur, aut retenta praescientia Dei tollere voluntatis arbitrium,

 „ aut retento voluntatis arbitrio Deum (quod nefas est) negare

 „ praescium futurorum: sed utrumque amplectimur, utrumque

 „ fideliter et veraciter consistemus; illud, ut bene credamus,

 „ hoc, ut bene vivamus.

 „ Qui-

Praescientia.

Ejus definitio.

Cicero desipit.

Et facit homines sacrilegos.

Catholicus admittit libertatem et praescientiam sine fato.

Praescientia non est causa eorum quae sunt in voluntate.

- Traet. in Io. 53. n. 4. CXXX. „ Quidam ergo inter se mustitant dicentes, Quid *Dei praescientia non cogit.*
 „ fecerunt Judaei, si necesse erat, ut sermo Isajae prophetae
 „ impleretur? Quibus respondemus, Dominum praescium fu-
 „ turoorum per Prophetam praedixisse tamen, non fecisse. Non
 „ enim propterea quemquam Deus ad peccandum cogit, quia
 „ futura hominum jam novit.
- ib. n. 6. CXXXI. „ Malam quippe eorum voluntatem praevidit *Nec operatur*
 „ Deus, et per Prophetam praenuntiavit ille, cui abscondi fut- *malam volun-*
 „ tura non possunt. Sed aliam causam, inquis, dicit Prophe- *totem.*
 „ ta? Quia dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut
 „ non videant, et aures ut non audiant, et excaecavit oculos
 „ eorum, et induravit cor eorum. Etiam hoc eorum volunta-
 „ tem meruisse respondeo. Sic enim excaecat, sic obdurat Deus,
 „ deferendo et non adjuvando: quod occulto iudicio facere po-
 „ test, iniquo non potest.
- Traet. In Io. 37. n. 3. CXXXII. Ille qui omnia scit, quando dicit *forfitan*, non du- *In Deum ca-*
 „ bitat, sed increpat. Adtende enim quomodo increpative dica- *dere nequit*
 „ tur ipsum *forfitan*, quod videtur esse verbum dubitationis. Sed *nec dubium,*
 „ dubitationis verbum est, quando dicitur ab homine, ideo dubi- *nec opinio.*
 „ tante quia nesciente: cum vero dicitur a Deo verbum dubitatio-
 „ nis, cum Deum nihil utique lateat, illa dubitatione arguitur in-
 „ fidelitas, non opinatur divinitas.
- De Gen. ad lit. l. 6. n. 28. CXXXIII. „ Hoc enim necessario futurum est, quod ille, *Dei praescientia non falli-*
 „ vult, et ea vere futura quae ille praescivit. Nam multa se- *var.*
 „ cundum inferiores causas futura sunt; sed si ita sunt et in
 „ praescientia Dei, vere futura sunt: si autem ibi aliter sunt,
 „ ita potius futura sunt, sicut ibi sunt, ubi qui praescit, falli
 „ non potest.
- Ep. 140. n. 48. CXXXIV. „ Deus igitur omnia largitur, et praescit: sed *Quomodo?*
 „ peccata praedicit, supplicia minatur, beneficia pollicetur.
 „ CXXXV. Quae cum ita sint, si non verborum amatores, sed *Futura condi-*
 „ rerum inquisitores esse velimus; arguamus 1. ex M. Augustino, *tionalia inter*
 „ quae vera non erunt, sed fore aliqua posita conditione, illa *possibilia sunt.*
 „ non esse inter futura recensenda, quia futura conditionalia nun-
 „ cupantur, sed inter possibilea, a quibus non discrepant. „ Quo-
 „ 41. „ modo enim futura dicuntur, quae nulla erunt? „
- De praed. SS. n. 19. CXXXVI. Arguamus 2. frustra admitti decretum efficax, ut *Traesciuntur,*
 „ Deus certo futura libera praenoscat ordinis naturalis: „ potest *non praedesti-*
 „ enim esse sine praedestinatione praescientia. *nantur futura*
 „ CXXXVII. Arguamus 3. animum refugere decretum praede- *ordinis natu-*
 „ terminans ad materiale peccati, ut Deus mala culpae praevi- *ralis.*
 „ deat. Nam primo „ praedestinatione Deus ea praescivit, quae *Es mala cul-*
 „ fuerat ipse facturus. Praescire autem potens est etiam quae *pac.*
 „ 3. n. 11. „ ipse non facit; sicut quaecumque peccata. Secundo non omnium
 „ quae praescit, auctor est; quorum autem non est auctor, est
 „ ultor.
 „ CXXXVIII. Arguamus 4. Angelos, et Adamum innocentem
 „ gratia efficaci non indignisse, ut Deus in decreto praedetermi-
 „ nante eorum perseverantiam praeviderit. Nam primo „ sic
 „ De corr. et gr. n. 27. „ Deus ordinavit angelorum et hominum vitam, ut prius ostend-
 „ deret,

- deret, quid eorum posset arbitrium, deinde quid posset suae gratiae beneficium iustitiaeque iudicium. Secundo sunt angeli mali a bonorum societate discreti, quod hi in eadem voluntate bona manserunt, illi ab ea deficiente mutati sunt, mala scilicet voluntate, hoc ipso quod a bona defecerunt; a qua non defecissent, si utique nolissent. Tandem Adae tale erat adiutorium, quod desereret cum vellet, et in quo permaneret si vellet; non quo fieret ut vellet.
- CXXXIX. Arguamus 5. vel ab statu innocentiae procul esse. *Sed ne scientia amandandam scientiam mediam.* „ Omnia enim quae vere futura sunt, sine dubio fient; si autem facta non fuerint, futura non erant.
- CXL. Arguamus 6. denique in praesenti lapsae naturae statu Deum praevideri in efficaci decreto futura libera ordinis futuramaturalis. Nam sua nunc gratia, quae est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus, ipsa facit ut faciamus, praebendo vires efficacissimas voluntati. Haec autem gratia a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur: qua proinde ita subventum est infirmitati voluntatis humanae, ut insuperabiliter et indeclinabiliter ageretur.
- CXLI. „ Judicari autem quemquam non secundum merita, quae habuit, quamdiu fuit in corpore, sed secundum merita quae fuerat habiturus, si diutius fuisset in corpore; unde opinari poterunt homines, et mirans et stupens reperire possum, nec credere auderem.
- DXLIJ. „ In massa perditionis iusto divino iudicio Tyrrii relictisunt et Sidonii, qui etiam credere poterunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Habent enim consuetudinem divinae scripturae de rebus humanis ad divinas res verba transferre. Quare in libris omnibus sanctis intueri oportet, quae ibi aeterna intimentur, quae facta narrentur, quae futura praenuntientur, quae agenda praecipiantur, vel moncantur.
- CXLIII. Voluntas beneplaciti, spectans ad ordinis seu impositionem seu executionem, distinguitur aut juxta Damascenum in antecedentem et consequentem, misericordiae scilicet et iustitiae, aut in voluntatem primam et secundam juxta Chrysostomum, aut in invitantem et judicantem juxta illud S. Prosperii effatum, *Qui voluntatem Dei spreverunt invitantem, voluntatem Dei sentient vincicantem*: hujusmodi distinctionem non a Deo, sed a rebus; ipsis desumi docet M. Augustinus his verbis.
- Quasi duae res sunt, homo et peccator. Quod audis homo, Deus fecit: quod audis peccator, ipse homo fecit. De quo quod fecisti, ut Deus salvet quod fecit.
- CXLIV. „ Ac per hoc cum Deus mutare dicitur voluntatem, ut quibus lenis erat, verbi gratia, reddatur iratus, illi potius quam ipse mutantur, et eum quodam modo mutatum in his quae patiuntur inveniunt: sicut mutatur sol oculis,

- „ fauciaris, et asper quodam modo ex miti, et ex delectabili
 „ molestus efficitur, cum ipse apud se ipsum maneat idem,
 „ qui fuit.
- Ep. 138. n. 7.** CXLV. „ Sicut autem non ideo mutabilis homo, quia ma- *Quamvis pro*
 „ ne aliud, aliud vespere, illud hoc mense, illud alio, non *tempore mutet*
 „ hoc isto anno quod illo; ita non ideo mutabilis Deus, quia *res.*
 „ universi seculi priore volumine aliud, aliud posteriore sibi ius-
 „ sit offerri, quo convenienter significationes ad doctrinam reli-
 „ gionis saluberrimam pertinentes, per mutabilia tempora sine
 „ ulla mutatione disponere.
- In Ps. 134. v. 10.** CXLVI. „ Non omnia quae fecit Deus, coactus est facere, *Causa rerum,*
 „ sed omnia quaecumque voluit fecit. Causa omnium quae *libera Dei vo-*
 „ fecit voluntas ejus est. Facis tu domum, quia si nolles face- *luntas.*
 „ re, sine habitatione remaneres: necessitas cogit te facere
 „ domum, non libera voluntas. Deus bonitate fecit, nullo
 „ quod fecit eguit.
- Enchir. n. 24.** CXLVII. „ Non ergo fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, *Multa potest*
 „ vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. Sed multa potest quae *quae non vult.*
 „ non vult. Consequens enim est, ut quod est esse potuerit;
 „ non est autem consequens, ut quod esse potest, etiam sit.
 „ Quia enim Dominus Lazarum suscitavit, sine dubio potuit:
 „ quia vero Judam non suscitavit, numquid dicendum est, non
 „ potuit? Potuit ergo, sed noluit.
- De Civ. Dei l. 22. c. 2. n. 1.** CXLVIII. „ Dicitur etiam voluntas Dei, quam facit in cor- *Multa vult,*
 „ dibus obedientium mandatis ejus, de qua dicit Apostolus, *nec facit.*
 „ Deus est enim, qui operatur in nobis et velle. Secundum
 „ hanc ergo voluntatem, qua Deum velle dicimus, quod alios
 „ efficit velle, a quibus futura nesciuntur, multa vult, nec facit.
- ib. n. 2.** CXLIX. „ Multa enim volunt fieri sancti ejus ab illo inspi- *Es tamen ipse*
 „ rata sancta voluntate, nec fiunt: sicut orant pro quibusdam *facit, ut ve-*
 „ pie sanctaeque, et quod orant non facit; cum ipse in eis hanc *lunt sancti.*
 „ orandi voluntatem sancto Spiritu suo fecerit. Ac per hoc
 „ quando secundum Deum volunt, et orant sancti, ut quisque
 „ sit salvus, possumus illo modo locutionis dicere, Vult Deus,
 „ et non facit; ut ipsum dicamus velle, qui et velit ista facit.
- ib.** CL. „ Secundum illam vero voluntatem suam, quae *Quod vult, ab*
 „ cum ejus praescientia sempiterna est, profecto in caelo et in *aeterno vult.*
 „ terra omnia quaecumque voluit, non solum praeterita vel
 „ praesentia, sed etiam futura fecit. Verum ante quam veniat
 „ tempus, quo voluit ut fieret, quod ante tempora universa
 „ praescivit atque disposuit, dicimus, Fiet si Deus volueris:
 „ non quia Deus novam voluntatem, quam non habuit, tunc
 „ habebit; sed quia id quod ex aeternitate in ejus immutabili
 „ praeparatum est voluntate, tunc erit.
- Enchir. n. 26.** CLI. „ Interest quid velle homini, quid Deo congruat, et *Suam per ma-*
 „ ad quem finem suam quisque referat voluntatem, ut aut pro- *lam hominum*
 „ betur, aut improbetur. Nam Deus quaedam voluntates suas *voluntatem*
 „ utique bonas, implet per malorum hominum voluntates *implet.*
 „ malas.

- ib. CLII. „ Sed quantaelibet sint voluntates vel angelorum vel *Digni nequit*
 „ hominum, vel bonorum vel malorum, vel illud quod Deus *ejus voluntas.*
 „ vel aliud volentes quam Deus, omnipotentis voluntas semper
 „ invicta est: quae mala esse numquam potest; quia etiam cum
 „ mala irrogat, iusta est, et profecto quae iusta est, mala non
 „ est. Deus igitur omnipotens sive per misericordiam cuius
 „ vult misereatur, sive per iudicium quem vult obduret, nec
 „ inique aliquid facit, nec nisi volens quidquam facit, et omnia
 „ quaecumque vult facit. Ita quidquid elegeris, omnipotenti
 „ non deerit, unde suam de te compleat voluntatem.
- In Ps. 110. n. CLIII. „ Deo igitur volenti salvum facere nullum hominum *Nec cum aut*
 „ resistit arbitrium. Sic enim velle seu nolle in volentis aut no- *salvat aut*
 „ lentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, *damnat.*
 „ nec superet potestatem. Etiam de his enim qui faciunt quae
 „ non vult, facit ipse quem vult.
- CLIV. Mali proinde interdum quidem interiori gratiae, *Resistitur in-*
 „ idem voluntati Dei resistunt, sed eam cum vincere nequeant, *terdum Deo,*
 „ quaedam necessitate capessunt. „ Nemo enim legis omnipotentis *et tamen fit*
 „ evadit. Sed aliud est facere, quod lex jubet, aliud pari quod *ejus voluntas.*
 „ lex jubet. Quapropter boni secundum leges faciunt, mali au-
 „ tem secundum leges patiuntur. Absit, ut impediatur ab ho-
 „ mine omnipotentis et cuncta praescientis intentio. Parum de
 „ re tanta cogitant, vel ej cogitando non sufficiunt, qui putant
 „ Deum omnipotentem aliquid velle, et homine infirmo im-
 „ pediente non posse. Deus autem noster in caelo sursum, in
 „ caelo et in terra omnia quaecumque voluit fecit. Quod uti-
 „ que non est verum, si aliqua voluit, et non facit, quoniam
 „ ne fieret quod volebat omnipotens, voluntas hominis impe-
 „ dit. Ita voluntas Dei semper invicta est. Vinceretur au-
 „ tem, si non inveniret quid de contemptoribus faceret, aut ul-
 „ lo modo possent evadere, quod de talibus ille constituit.
- De agon. n. CLV. „ Ac per hoc cum audimus, et in sacris litteris le- *Prima expli-*
 „ gitur, quod *vult omnes homines salvos fieri*, quamvis certum *catio textus*
 „ sit nobis non omnes homines salvos fieri, non tamen ideo *Apostoli, Vult*
 „ debemus omnipotentissimae Dei voluntati aliquid derogare, sed *omnes homi-*
 „ ita intelligere quod scriptum est, *nes, &c.*
 „ Qui omnes vult salvos fieri:
 „ tamquam diceretur, nullum hominem fieri salvum, nisi quem
 „ fieri ipse voluerit: non quod nullus sit hominum, nisi quem
 „ salvum fieri velit; sed quod nullus fiat, nisi quem velit; et
 „ ideo sit rogandus ut velit, quia necesse est fieri, si voluerit.
- ib. XLVI. „ Aut certe sic dictum est, Quod omnes homines vult *Secunda.*
 „ salvos fieri, ut *omnes homines* omne genus humanum intelliga-
 „ mus per quascumque differentias distributum. Quid est enim
 „ eorum unde nos Deus per Unigenitum suum Dominum
 „ nostrum per omnes gentes salvos fieri homines velit, et ideo
 „ faciat, quia omnipotens velle inaniter non potest quodcum-
 „ que voluerit?
- Ep. 217. n. CLVII. „ Aut certe sicut illud quod dictum est, *omnes in Chri-* *Tertia.*
 „ *sto vivificabuntur*, cum tam multi aeterna morte puniantur,
 „ ideo dictum est, quia omnes quicumque vitam aeternam per-
 „ ciipiunt,

4. n. 42. **Cont. Iul. l.** **CLVIII.** „ *Quod apostolicum testimonium si eo modo intelligendum putas, ut dicas omnes positos esse pro multis, qui justificantur in Christo: multi quippe alii non vivificantur in Christo; respondebitur tibi, sic etiam illic ubi dictum est, Omnes homines vult salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire: omnes positos esse pro multis, quos ad istam gratiam vult venire. Quod multo convenientius propter hoc intelligitur dictum, quia nemo venit, nisi quem venire ipse voluerit.* *Quarta.*
- De corr. et gr. n. 47.** **CLIX.** „ *Potest etiam sic intelligi, quod omnes homines Deus vult salvos fieri, quoniam nos facit velle; sicut misit spiritum Filii sui clamantem Abba, pater, id est, nos clamare facientem. Nos ergo clamamus, sed ille clamare dictus est, qui efficit ut clamemus. Si ergo clamantem spiritum recte dixit scriptura, a quo efficitur ut clamemus, recte etiam volentem Deum a quo efficitur ut velimus.* *Quinta.*
- Cont. Iul. l. 4. n. 44.** **CLX.** „ *Omnes ergo qui salvi fiunt, et in agnitionem veniunt veritatis, eo volente salvi fiunt, eo volente veniunt. Quia et qui nondum sicut parvuli utuntur voluntatis arbitrio, eo volente regenerantur, quo creante generantur, et qui iam utuntur voluntatis arbitrio, nisi eo volente ac subveniente, a quo praeparatur voluntas, velle non possunt.* *Omnes eodem recidunt.*
- ib. n. 45.** **CLXI.** „ *Ubi si dixeris mihi, Cur ergo non vertit omnium nolentium voluntatem? Respondebo, Cur non omnes mortuos adoptat lavacro regenerationis infantes, quorum adhuc nullas et ideo nec contrarias invenit voluntates? Si hoc profundius esse perspicias, quam ut abs te valeat inveniri, utrumque utrique nostrum profundum sit, cur et in majoribus et in minoribus Deus velit alteri, et nihil alteri subvenire: dum tamen certum et immutabile teneamus, non esse iniquitatem apud Deum, qua quemquam sine malis meritis damnet; et esse bonitatem apud Deum, qua multos sine bonis meritis liberet: demonstrans in eis quos damnat quid omnibus debeatur, ut hinc discant quos liberat, quae sibi poena debita relaxetur, et quae indebita gratia condonetur.* *Alorandum mysterium voluntatis divinae, quae et misericorditer salvat, et iuste damnat.*
- Serm. 12. n. 4.** **CLXII.** „ *Multi autem modi sunt, quibus nobiscum loquitur. Loquitur aliquando per aliquod instrumentum, sicut per codicem divinarum scripturarum: loquitur per aliquod elementum mundi, sicut per stellam Magis loquutus est. Quid est enim locutio nisi significatio voluntatis? Loquitur per sortem, per animam humanam, per angelum, per aliquam vocalem sonantemque creaturam, aut in somnis, aut spiritu hominis assumpto, quam Graeci ecclasiim vocant, aut in ipsa mente. Loquitur etiam in bonorum, malorumque conscientia. Quis autem hominum potest conjiciendo aut cogitando colligere, quot et quibus modis eadem veritas loquatur angelis sive bonis, sive malis?* *Locutio Dei est voluntas sicut.*
- „ Ne

- Op. imp. l. 5. n. 33. GLXIII. ,, Neque vel demens quisquam dixerit; Deum posse se peccare; aut tu dicere audes Deum liberum arbitrium non habere. Dei ergo, non nihili munus est liberum arbitrium: sed in ipso Deo summum est liberum arbitrium, qui peccare nullo modo potest. *Libertas.*
- ib. CLXIV. Non igitur ad naturam liberi arbitrii pertinet peccare et non peccare, sed facere et non facere. Quoniam si Deus, ad cuius imaginem conditus est homo, injustus esse posset, etiam Deus non esse utique posset. Si enim Deus est, consequentissime justus est; et ideo summe maximeque habet liberum arbitrium, peccare tandem non potest Deus. Angelus ergo vel homo propterea isto Dei munere, quod est liberum arbitrium, male uti potuit, quia non est Deus, hoc est, de nihilo factus est a Deo, non de ipso Deo. Intellige, et tace: aut quod inllexeris, non autem quod non intellexeris, loquere. *Ejus natura.*
- De agon. Christian. n. 12. CLXV. ,, Sunt autem stulti qui dicunt, non poterat aliter sapientia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem, et nasceretur de femina, et a peccatoribus omnia illa pateretur? Quibus dicimus, Poterat omnino, sed si aliter faceret, similiter vestrae stultitiae displiceret. *Verbum libere et caro factum.*
- De Gen. ad lit. l. 4. n. 22. CLXVI. ,, Creatoris potentia, et omnipotentis atque omnipotentis virtus, causa subsistendi est omni creaturae: quae virtus ab eis quae creata sunt regendis, si aliquando cessaret simul et illorum cessaret species, omnisque natura concideret. Neque enim sicut instructor aedium cum fabricaverit, abscedit, atque illo cessante atque abscedente stat opus ejus; ita mundus vel ictu oculi stare poterit, si ei Deus regimen subtraxerit. *Providentia.*
- In Pf. 148. n. 10. CLXVII. ,, Qualis, inquirunt, providentia? Getulia sitit, et mare compluitur. Acute sibi videntur tractare: quibus dicitur, dum est hoc, Getulia sitit, ne tu sitires. Ille enim jam saturatus est, qui talia disputat; quasi sibi doctus videretur, nec vult discere: ideo non sitit. Nam si sitiret, vellet discere; et inveniret quia totum Dei providentia fit in terra, et miraretur disposita etiam membra pulicis. *Sine qua nihil fit.*
- ib. n. 12. CLXVIII. ,, Quidquid ergo hic accidit contra voluntatem nostram, noveritis non accidere nisi de voluntate Dei: et si nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc providentiae ipsius, quia non fit sine causa, et non blasphemamus. Si intrares forte in officinam fabri ferrarii, non auderes reprehendere folles, incudes, maleos. In officina non audet vituperare fabrum, et audet reprehendere in hoc mundo Deum. *Sine qua nihil accidit.*
- Serm. 186. n. 4. CLXIX. ,, Videt homo insolita, et miratur. Unde est ipse homo qui miratur? tibi erat? unde processit? unde forma corporis? unde membrorum distinctio? unde habitus iste speciosus? unde quibus primordiis? de quam contemptibilibus? Et miratur alia, cum sit ipse mirator magnum miraculum. *Non est, cur homo miraturur.*
- De Gen. ad lit. n. 44. CLXX. ,, Ergo Dei providentia regens atque administrans universam creaturam, et naturas et voluntates, naturas ut sint, voluntates autem et nec infructuosae bonae, nec impunitae *Ipsa ordinat omnia.*

- ,, nitae malae sibi; subdit primitus omnia sibi, deinde crea-
 ,, turam corporalem creaturae spirituali, irrationalem ratio-
 ,, nali, terrestrem caelesti, femineam masculinae, minus va-
 ,, lentem valentiori, indigentiore copiosiori.
- Cont. Faust.** CLXXI. ,, Deus autem creator et conditor omnium natura-
 l. 26. c. 3. rum, nihil contra naturam facit: id enim erit cuique rei natu-
 ,, rale, quod ille fecerit, a quo est omnis modus, numerus,
 ,, ordo naturae. Sed nec ipse homo contra naturam quidquam
 ,, facit, nisi cum peccat, qui tamen supplicio redigitur ad natu-
 ,, turam. Ad naturalem quippe iustitiae ordinem pertinet, ut
 ,, aut peccata non fiant, aut inpunita esse non valeant: quod-
 ,, libet horum sit, naturalis ordo servatur, si non ab anima,
 ,, certe a Deo.
- De Civ. Dei** CLXXII. ,, Placuit divinae providentiae praeparare in poste- *Quomodo tem-*
 l. 1. c. 8. n. 1. rum bona iustis, quibus non fruuntur iniusti, et mala impiis, *perat bona*
 ,, quibus non excruciantur boni. Ista vero temporalia bona et *malis?*
 ,, mala utrisque voluit esse communia, ut nec bona cupidius ap-
 ,, petantur, quae mali quoque habere cernuntur, nec mala
 ,, turpiter evitentur, quibus et boni plerumque afficiuntur.
- ib. l. 15. c. 1.** CLXXIII. ,, Hinc genus humanum in duo genera ditribui- *Duas homi-*
 n. 1. mus, unum eorum qui secundum hominem, alterum eorum *num societa-*
 ,, qui secundum Deum vivunt. Quas etiam mythice appella- *tes?*
 ,, mus Civitates duas, hoc est, duas societates hominum;
 ,, quarum est una, quae praedestinata est in aeternum regnare
 ,, cum Deo, altera aeternum supplicium subire cum diabolo.
- ib. l. 14. c.** CLXXIV. ,, Fecerunt itaque civitates duas amores duo, *Et duos amo-*
 28. ,, terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei, cae- *res, ac praef-*
 ,, lestem vero amor Dei usque ad contemptum sui. Interim *destinationes?*
Enchir n. 26. ,, creator bene utitur et malis, tamquam summe bonus, ad eo-
 ,, rum damnationem quos iuste praedestinavit ad poenam, et ad
 ,, eorum salutem quos benigne praedestinavit ad gratiam.
- De dono** CLXXV. ,, In sua quae falli mutarique non potest praescien- *Praedestina-*
 pers. n. 41. tia, opera sua futura disponere, id omnino nec aliud quid- *tio.*
 ,, quam est praedestinare.
- ib. n. 35.** CLXXVI. ,, Haec est praedestinatio Sanctorum, et nihil *Ejus definitio.*
 ,, aliud: praescientia scilicet et praeparatio beneficiorum Dei,
 ,, quibus certissime liberantur quicumque liberantur.
- ib. n. 48.** CLXXVII. ,, Quid ergo nos prohibet, quando apud aliquos *Praescientia*
 ,, verbi Dei tractatores legimus Dei praescientiam, et agitur *quando intel-*
 ,, de vocatione electorum, eam praedestinationem intelligere? *ligenda praef-*
 ,, Magis enim fortasse voluerunt hoc verbo in ea re uti, quod *destinatio?*
 ,, et facilius intelligitur, et non repugnat, immo et congruit
 ,, veritati, quae de praedestinatione gratiae praedicatur.
- Serm. 158. n.** CLXXVIII. ,, Si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus *Nihil eam im-*
 l. ,, pro nobis, ut praedestinaret nos; Deus pro nobis, ut voca- *pedit.*
 ,, ret nos; Deus pro nobis, ut iustificaret nos; Deus pro nobis,
 ,, ut glorificaret nos. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Prae-
 ,, destinavit, antequam essemus; vocavit, cum aversi essem-
 ,, mus; iustificavit, cum peccatores essemus; glorificavit,
 ,, cum mortales essemus. Si Deus pro nobis, quis contra nos?

- De praed. 55. n. 19. „ Praedestinati a Deo, vocatis, justificatis, glorificatis qui vult adversari, paret se, si potest, bellare adversus Deum . . .
- „ CLXXXIX. „ Inter gratiam porro et praedestinationem hoc tantum interest, quod praedestinatio est gratiae praeparatio, gratia vero jam ipsa donatio est, ipsius praedestinationis effectus.
- „ CLXXX. Praedestinationis ad interitum et supra vidimus meminisse, et alibi meminit M. Augustinus. Sed „, non facile invenitur electorum nomen in malo, nisi quando mali eliguntur a malis. Quicumque enim electi, sine dubio etiam vocati: non autem quicumque vocati, consequenter electi. Nec omnia Deus quae praedicit, promittit: praedicit enim etiam illa, quae non ipse facit. Promittit autem quae ipse facturus est, nec ea mala, sed bona. Filii ergo promissionis, filii sunt beneficii.
- ib. „ CLXXXI. „ Illi ergo electi, ut supra dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam praedestinati atque praeficiuntur. Horum si quisquam perit, fallitur Deus; sed nec eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.
- In Pl. 150. n. 30. „ CLXXXII. Quamobrem „, praedestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud ipsum, in ejus praescientia.
- „ Tria vero reliqua in nobis sunt, vocatio, justificatio, glorificatio. Vocati, renuntiamus diabolo per poenitentiam „, ne sub jugo ejus remaneamus: justificati, sanamur per misericordiam, ne judicium timeamus: glorificati transimus in vitam aeternam, ubi Deum sine fine laudamus.
- De corr. et gr. n. 16. „ CLXXXIII. „ Qui vero perseverant non sunt, non sunt massa illa perditionis praescientia Dei et praedestinatione discreti: et ideo nec secundum propositum vocati, ac per hoc nec electi. Plane dicuntur electi a nescientibus quid futuri sunt, non ab illo qui eos novit non habere perseverantiam.
- De praed. 55. n. 32. „ CLXXXIV. „ Vocat enim Deus praedestinos multos filios suos, et eos facit membra praedestinati unici Filii sui, non ea vocatione qua vocati sunt, et qui noluerunt venire ad nuptias. Ita sunt filii Dei, qui nondum sunt nobis, et sunt jam Deo. Et sunt rursus quidam qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Deo.
- De corr. et gr. n. 20. „ CLXXXV. Si Pelagianis et Semipelagianis jamdudum negantibus praedestinationem ad media, quibus aeterna gloria comparatur, ac proinde et praedestinationem ad ipsam gloriam esse gratuitam, surrexerunt postremo qui docerent praedestinationem ad primam gratiam a praevisione pendere meritum nonnunquam moralium operum; illosque praeterea ad gloriam praedestinos esse a Deo, quos gratia sua versatilem bene operaturos, et usque in finem praeviderat perseveraturos: „, nescio quid dicam, nisi ut doleam praesentionem humanam, et mirer patientiam divinam. Qui credit ex uno omnes esse in condemnationem; sine dubitatione iustissimam: „, ita
- Gratiam inter et praedestinationem quid?*
Dantur praedestinati non electi, id est datur praedestinatio ad interitum.
- Qui vero eliguntur, certo praedestinati sunt.*
- Praedestinatio in Deo, tria in nobis.*
- Non perseverantur, nec praedestinati sunt.*
- Vocati et non vocati, filii Dei, et non filii Dei.*
- Praedestinatio ad gloriam est omnino gratuita.*

ita ut nulla Dei esset iusta reprehensio, etiamsi nullus inde liberaretur. Unde constat magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur, et quid sibi deberetur, in eis qui non liberantur, agnoscunt: ut qui gloriatur, non in suis meritis, quae paria videt esse damnatis, sed in domino gloriatur.

Ep. 149. n. 6.

CLXXXVI. Igitur investigabiles sunt misericordiae et veritas Domini: quoniam cuius vult miseretur, non iustitia, sed misericordiae gratia; et quem vult obdurat, non iniquitate, sed veritate vindictae. Quae tamen ita sibi occurrunt, ut nec misericordia impediatur veritatem, qua plectitur dignus, nec veritas misericordiam qua liberatur indignus. Quae igitur sua merita justificatur est liberatus, cum si digna suis meritis redderentur, non esset nisi damnatus?

Et mysterium, quo sibi occurrunt misericordia et veritas, et excluduntur merita.

Serm. 158. n. 3.

CLXXXVII. Nemo ergo dicat, Ideo me vocavit Deus, quia colui Deum. Quomodo coluisses, si vocatus non fuisses? si propterea te vocavit Deus, quia coluisti Deum, ergo prior dedisti, et retribuit tibi. Nonne istam tibi vocem Apostolus tollit, cum dicit, Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Sic ecce quando vocatus es, vel jam eras. Quomodo praedestinaveris, nisi quando non eras? quid Deo dedisti, quando qui aliquid dares, non eras?

Nulla merito praevenerit praedestinatio

Cont. duas
epist. Pelagi.
l. 2. n. 15.

CLXXXVIII. Propter quod profecto despicitis, qui dicentes te veritate, Non ex operibus, sed ex vocante dictum est; vos dicitis, Ex futuris operibus, quae Deus illum facturum esse praesciebat, Jacob fuisse dilectum: atque ita contra dicitis Apostolo dicenti, Non ex operibus: quasi non posset dicere, Non ex praesentibus, sed futuris operibus. Sed ait, Non ex operibus, ut gratiam commendaret.

Despiciunt dicentes, praedestinavit ex futuris operibus.

De diversis
Qq. ad Simpl.
l. 1. q. 2. n. 22.

CLXXXIX. Non habeo quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam salutarem, si ad examen hujus electionis aliqua cogitatione permittit, nisi vel majus ingenium, vel minor peccata, vel utrumque: addamus etiam, si placet, honestas utriusque doctrinas. Sed cum haec statuerem, ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit, ut confundat fortia, et stulta mundi ut confundat sapientes. Nonne advertimus multos fideles nostros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorundam haeticorum, sed etiam mimorum? Item non videmus quosdam homines utriusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, et tamen vel haeticos, vel paganos, vel etiam in vera fide et vera ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum, et histriionum subito converforum, non solum patientia et temperantia, sed etiam fide, spe, caritate superari? Restat ergo, ut voluntates eligantur. Sed voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest: hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.

Etiam praedestinatio ad gratiam est gratuita.

De pecc. mer.
et rem. l. 1. n.
n. 31.

CXC. Vi igitur alicujus conventionis aut congruitatis facient quod in se est gratiam et gloriam dari asserentes, quid hinc respondeant, omnino non video: qui volentes humanis conjecturis justitiam Dei defendere, et ignorantes altitudinem

Corollarium.

„ gratiae, fabulas improbables occurrunt. Sed cui pauca non
 „ sufficiunt, plura non proderunt.

CXCI. Verum ex aliis prope innumeris M. Augustini testi- *Præcis præ-*
 „ moniis scientes nos argui evidenter posse neminem prædestinari *destinatio dis-*
 „ ex prævisione eorum, quae si diutius vixisset facturus fuerat, *seri a præde-*
 „ aut ex prævisis meritis versatili gratia comparandis; fatemur *stinatone an-*
 „ tamen „ angelos, quorum princeps est qui dicitur diabolus, per *gelorum et*
 „ liberum arbitrium a Domino Deo refugas factos esse; ceteros *Alae innocen-*
 „ autem per ipsum liberum arbitrium in veritate stetit: et pri- *tiis.*
 „ mo homini datum fuisse adiutorium perseverantiae, non quo
 „ fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium
 „ perseverare non posset. Quid erit autem liberius libero ar-
 „ bitrio, quando non poterit servare peccato, quae futura erat
 „ et homini, sicut facta est Angelis sanctis, merces meriti?
 „ Nunc autem per peccatum perdit bono merito, in his qui
 „ liberantur factum est donum gratiae, quae merces meriti fu-
 „ tura erant.

De corr. et
 et gr. n. 27.
 ib. n. 34.

ib. n. 32.

ib. n. 40.

CXCII. „ Quapropter qui videtur stare, videat ne cadat.
 „ Quis enim ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortali-
 „ tate vivitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat?
 „ Quae praesumptio in isto tentationum loco non expedit, ubi
 „ tanta est infirmitas, ut superbiam posset generare securitas.
 „ CXCIII. „ De mortali progenie merito iusteque damnata
 „ tantum populum gratia sua colligit Deus, ut inde suppleat
 „ et instauret partem quae lapsa est angelorum: ac sic illa di-
 „ lecta et superna civitas non fraudetur suorum numero civium,
 „ quin etiam fortasse et uberiore laetetur.

*Nemo scit, an
 sit prædesti-
 natus.*

De Civ. Dei
 l. 22. c. 1. n. 2.

CXCIV. Attamen „ hinc fallitur Julianus; si ipse non fal-
 „ lit, qui perspicua Apostoli verba nubilare contendens, mul-
 „ to in plures inquit abundasse beneficia, quam irrepisse dis-
 „ spendia. Non hoc dixit? multo magis enim abundasse gra-
 „ tiam dixit in multos, non in magis multos, sed magis abun-
 „ dasse. In comparatione namque pereuntium pauci sunt qui
 „ salvantur: sine comparatione autem pereuntium et ipsi mul-
 „ ti sunt.

*Magnus præ-
 destinatorum
 numerus.*

Op. imp. l. 2.
 n. 142.

CXCV. „ Sed quare sint illi plures, quam illi, consilium
 „ Dei velle nosse multorum est: nosse autem vel paucissimu-
 „ rum hominum, vel omnino nullorum. Si omnes remanerent
 „ in poenis iustae damnationis, in nullo appareret misericors
 „ gratia redimentis: rursus si omnes a tenebris transferrentur
 „ in lucem, in nullo appareret severitas ultionis. In qua pro-
 „ preterea multo plures quam in illa sunt, ut sic ostendatur quid
 „ omnibus deberetur. Quod si omnibus redderetur, iustitiam
 „ vindicantis iuste nemo reprehenderet: qui vero tam multi
 „ exinde liberantur, est unde agantur maximae gratiae gratui-
 „ to muni liberantis.

*Sed parvus in
 comparatione
 pereuntium.*

ib.

De Civ. Dei
 l. 21. c. 12.

CXCV. „ Dei velle nosse multorum est: nosse autem vel paucissimu-
 „ rum hominum, vel omnino nullorum. Si omnes remanerent
 „ in poenis iustae damnationis, in nullo appareret misericors
 „ gratia redimentis: rursus si omnes a tenebris transferrentur
 „ in lucem, in nullo appareret severitas ultionis. In qua pro-
 „ preterea multo plures quam in illa sunt, ut sic ostendatur quid
 „ omnibus deberetur. Quod si omnibus redderetur, iustitiam
 „ vindicantis iuste nemo reprehenderet: qui vero tam multi
 „ exinde liberantur, est unde agantur maximae gratiae gratui-
 „ to muni liberantis.

*Cur hoc? My-
 stericum; quo
 gratium
 minus libe-
 rantis com-
 mendatur.*

De dono pert.
 n. 19.

CXCI. „ Hominibus autem videtur omnes qui boni appa-
 „ rent fideles, perseverantiam usque in finem accipere debuit-
 „ se. Deus autem melius esse iudicavit, miscere quosdam non
 „ perseveraturos certo numero sanctorum suorum; ut quibus
 „ non

*Prædestinati
 quorum est
 certus nume-
 rus, miscen-
 tur non perse-
 verantur.*

„ non expedit in hujus vitae tentatione securitas, non possint esse securi.

De corr. et gr. n. 42

CXC VII. „ Hic vero qui non pertinent ad hunc praedestinatorum numerum, quos Dei gratia sive nondum habentes ullum suae voluntatis arbitrium, sive cum arbitrio voluntatis, ideo vere libero, quia per ipsam liberato, perducit ad regnum: hi ergo qui non pertinent ad istum certissimum et felicissimum numerum, pro meritis iustissime judicantur. Aut enim jacent sub peccato, quod originaliter generatione traxerunt, et cum illo haereditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimissum; aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt, arbitrium inquam liberum, sed non liberatum, liberum justitiae, peccati autem servum, quo voluntur per diversas noxias cupiditates, alii magis, alii minus; sed omnes mali, et pro ipsa diversitate diversis suppliciiis judicandi. Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant; deserunt, et deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiae dono, iudicio Dei iusto et occulto.

Al hunc certissimum numerum non pertinent vel negative vel positive reprobandi.

De dono pert. n. 18.

CXC VIII. „ Sed cur in eadem causa me potius quam illum puniet, aut illum potius quam me liberabit? Hoc non dico, si quaeris, quare? Quia in hac re sicut iusta est ira eius, sic magna est misericordia ejus, ita inscrutabilia iudicia ejus.

Dei qui praedestinas et reprobat, iudicia sunt inscrutabilia.

Cont. Jul. l. 3. n. 35.

CXC IX. „ Bonus est Deus, justus est Deus: potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Porro cum in quo erat natura communis, ab ejus vitio est nullus immunis; hinc si Jacob et Esau, qui nondum propria vel bona vel mala operabantur, rei tamen ex origine nascebantur; laudet misericordiam qui liberatur, non culpet iudicium qui punitur.

Sed plena bonitatis et justitiae.

ib. n. 18.

CC. „ Haec massa si esset ita media, ut quemadmodum nihil boni ita nec mali aliquid mereretur, non frustra videretur iniquitas ut ex ea fierent vasa in contumeliam. Cum vero per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem univertia defluerit, proculdubio quod ex ea sunt vasa in honorem, non ipsius justitiae, quae gratiam nulla praecessit, sed Dei misericordiae; quod vero in contumeliam, non iniquitati Dei, quae absit ut sit apud Deum, sed iudicio deputandum est. Hoc quisquis cum Ecclesia catholica sapit, non contra gratiam pro meritis disputat.

Hoc docet Ecclesia.

Cont. Io. Erig. l. 4.

CCl. Nos utroque pollice subscribimus SS. Prudentio et Rhemigio, de Praedestiniana haeresi scribentibus, illi, Haeresim, qua ita donum gratiae praedicatur, ut libertas arbitrii auferatur, nec legimus, nec audivimus; isti vero, Quae est ista haeresis tam invidiosa, quae libero arbitrio denegato solum gratias sit divina S. Aupraedicatrix, nisi dissipator iste B. Augustinum quasi haereticum gultini accusat? Sed quamvis concederemus emersisse, nullum tamen parati sumus demonstrare invictis M. Augustini dogmatibus inde

Praedestiniani aut numquam fuerunt aut nihil habent cum doctina S. Aupraedicatrix.

Ecl. Lug. c. 4.

de inferri praedictum. *Non enim melius loqui potuit Augustinus, ut scite ait Facundus Herm. l. 6. quam prophetae, quorum verbis male intellectis tam multi suas defendere conantur errores.*

De dono pers.
n. 51.

CCII. Verum, quid est, quod illi dicere exultant: est verum est, quod dicitur de praedestinatione, non est tamen populis praedicandum? Praedicandum est profus, ut qui habet aures audiendi, audiat. Artamen praedestinatio non ita populis praedicanda est, ut apud imperitam multitudinem reargui quodammodo ipsa sua praedicatione videatur, si dicatur; sive curratis, sive dormiatis, quod vos praescivit qui falli non potest, hoc eritis. Dolosi vel imperiti medici est, utile medicamentum sic alligare, ut vel non prosit, vel obstat.

Praedestinatio praedicanda, quicquid dicant Semipelagini, sed extra offensionem.

ib. n. 50.

CCIII. Ut ex indevotis efficiamur devoti et religiosi, ut in ipsam Trinitatem credamus, et confiteamur etiam voce quod credimus, gratiae Dei tribuunt magni ecclesiae doctores, Dei munus agnoscunt, ab ipsa nobis, non a nobis esse testantur.

Trinitas; cuius mysterium Dei gratia creditur.

Ep. 120. n.
13.

CCIV. Tene inconcussa fide Patrem et Filium et Spiritum Sanctum esse Trinitatem, et tamen unum Deum: non quod sit eorum communis quasi quarta divinitas, sed quod sit ipsa ineffabiliter inseparabilis Trinitas: Patremque solum genuisse Filium, Filiumque solum a Patre genitum, Spiritum vero sanctum et Patris et Filii esse Spiritum. Haec Trinitas unius est eiusdemque substantiae: et haec omnia nec confuse unum sunt, nec disjuncte tria sunt: sed cum sint unum, tria sunt; et cum sint tria, unum sunt.

Doctrina de Trinitatis mysterio.

Ep. 170. n. 5.

CCV. Nihil aliud, quantum existimo, divinatorum sacramentorum modestia et cauta consideratio persuadet, nisi ut temere non dicamus, quatenam ex Trinitate persona cuilibet Patrum vel Prophetarum in aliquo corpore vel similitudine corporis apparuerit, nisi cum continentia lectionis aliqua probabilis circumponit indicia. Deus enim corporaliter videri non potest: per subiectam vero creaturam, non solum Filium, vel Spiritum Sanctum, sed etiam Patrem corporali specie sive similitudine mortalibus sensibus significationem sui dare potuisse credendum est. Proinde illa omnia quae Patribus visa sunt, cum Deus illis secundum suam dispensationem temporibus congruam praesentaretur, per creaturam facta esse manifestum est. Et si nos laetet quomodo ea ministris angelis fecerit, per angelos tamen esse facta, non ex nostro sensu dicimus, ne cuiquam videamur plus sapere, sed sapimus ad temperantiam, sicut Deus nobis partitus est mensuram fidei, et credimus, propter quod et loquimur.

Angolorum ministerio factae divinae patribus apparitiones.

De Trin. l. 2.
n. 35.

CCVI. Mundus ipse ordinatissima sua mutabilitate et mobilitate et visibilibus omnium pulcherrima specie quodam modo tacitus et factum se esse, et non nisi a Deo ineffabiliter atque invisibiliter magno, et ineffabiliter atque invisibiliter pulchro fieri se potuisse proclamat.

Creatio.

De civ. Dei l.
11. c. 4. n. 2.

CCVI. Mundus ipse ordinatissima sua mutabilitate et mobilitate et visibilibus omnium pulcherrima specie quodam modo tacitus et factum se esse, et non nisi a Deo ineffabiliter atque invisibiliter magno, et ineffabiliter atque invisibiliter pulchro fieri se potuisse proclamat.

Duas

CCVII. Duas tradit M. Augustinus contra Manichæos, et alibi dierum Geneſeos explicationes: at nos eam præcipue et laudamus et admittimus, qua in libris de *Geneſi ad litteram*, & de civitate Dei mirifice docet Deum ſimul omnia feciſſe.

Omnia ſimul creata ſunt.

De dono peccati.
n. 67.

CCVIII. „ Nullum eſt illuſtrius prædeſtinationis exemplum quam ipſe Mediator. Quiſquis fidelis vult eam bene intelligere, adtendat ipſum, atque in illo inveniat et ſe ipſum. „ Fidelis, inquam, qui in eo veram naturam credit et conſtituitur humanam, id eſt, noſtram, quamvis ſingulariter ſuſcipiente Deo Verbo, in unicam Filium Dei ſublimatam, ita ut qui ſuſcepit et quod ſuſcepit, una eſſet in Trinitate perſona. Neque enim homine aſſumpto quaternitas facta eſt, ſed Trinitas manſit, aſſumptione illa ineffabiliter faciente perſonae unius in Deo et homine veritatem. Quoniam nec Deum tantum dicimus Chriſtum, ſicut Manichæi: nec hominem tantum, ſicut Photiniani, nec ita hominem, ut Apollinariſtarum tres partes diverſae fecerunt: ſed dicimus Chriſtum Deum verum, natum de Deo patre ſine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de homine matre certa plenitudine temporis; nec ejus humanitatem, qua minor eſt Patre, minuere aliquid ejus divinitati, qua æqualis eſt Patri. Qui ergo hunc fecit ex ſemine David hominem juſtum, qui nunquam eſſet injuſtus, ſine ullo merito præcedentis voluntatis ejus; ipſe ex injuſtis facit juſtos, ſine ullo merito præcedentis voluntatis ipſorum, ut ille caput, hi membra ſint ejus. Qui ergo fecit illum hominem, ſine ullis ejus præcedentibus meritis, nullum quod ei dimitteretur, vel origine trahere, vel voluntate perpetrare peccatum; ipſe nullis eorum præcedentibus meritis facit credentes in eum, quibus dimittat omne peccatum: qui fecit illum talem, ut nunquam habuerit habiturusque ſit voluntatem malam; ipſe facit in membris ejus ex mala voluntate bonam. Et illum ergo et nos prædeſtinavit; quia et in illo ut eſſet caput noſtrum, et in nobis ejus corpus eſſemus, non præceſſura merita noſtra, ſed opera ſua futura præſcivit.

Incarnatio: cujus myſterium illuſtrat myſterium prædeſtinationis et gratiae.

De util. cred.
n. 17.

Ep. 137. n. 1.

CCIX. Contra aliquorum tarditatem ſeu perversitatem, aut putrefactum tabe hujus mundi animum, qualis omnium ſultorum eſt, convenientiſſime defendenda eſt tantæ gratiæ diſpenſatio, quam ſuperbae animalae nihili pendunt, quæ nimis affectant plurimum poſſe, et ad ſua vitia ſananda vel etiam reſrenanda nihil poſſunt.

Gratia.

De Grat. Chr.
n. 52.

CCX. „ Iſta quaëſtio, ubi de arbitrio voluntatis et Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur: quando autem aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.

Difficilis quaëſtio.

Ep. 194. n. 3.

CCXI. Sed qui putant auferri ſibi liberum arbitrium, ſi nec ipſam bonam voluntatem ſine adjutorio Dei hominem habere conſenſerint; non intelligunt non ſe firmare humanum, „ arbi-

Quæ tamen firmat hominis arbitrium.

- arbitrium, sed impellere ut per inania feratur, non in Domino tamquam in petra stabili collocetur.
- ib. n. 4. et 19.** CCXII. „ Qui autem personarum acceptorem Deum se credere exultant, si credant quod sine ullis praecedentibus meritis, cuius vult miseretur, et quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit: parum attendunt quod debite reddatur poena damnato, indebita gratia liberato. Quod est enim meritum hominis ante gratiam, quo merito percipiat gratiam, cum omne bonum meritum nostrum non in nobis faciat nisi gratia; et cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronet quam munera sua?
- ib. n. 5.** CCXIII. „ Ubi quia univ[er]sa ista massa merito damnata est, contumeliam debitam reddit iustitia, honorem donat indebitum gratia, non meriti praerogativa, non fati necessitate, non temeritate fortunae; sed altitudine divitiarum sapientiae, et scientiae Dei: quam non aperit, sed clausam miratur Apostolus dicens, *O altitudo &c.*
- De praed. SS. n. 27.** CCXIV. „ Quid igitur opus, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam Pelagiana haeresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quaestione versari? quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogenter. Unde factum est ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis et transeunter adtingerent.
- De dono pers. n. 53.** CCXV. „ Dicimus enim singulas quasque haereses inutilis Ecclesiae proprias quaestiones, contra quas diligentius defenderetur scriptura divina, quam si nulla talis necessitas cogeret.
- ib.** CCXV. „ Quid autem coegit loca scripturarum, quibus praedestinatio commendata est, copiosius et enucleatius isto nostro labore defendi, nisi quod Pelagiani dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari: quod quid est aliud quam gratiae omnino negatio?
- CCXVI. Quare quis ex Semipelagianis cantilenam requirens, audebit 1. ad illos Patres, qui nondum orta haeresi securius loquebantur, a S. Augustino provocare; cum hic magister in fide veritatis, et susceptor in visceribus caritatis, quemadmodum eum vocat S. Paulinus, se catholicam sententiam solito diligentius, atque copiosius contra novum Pelagianorum defendere errorem compulsus fuisse fateatur?
- De praed. SS. n. 27.** CCXVII. Quis 2. audebit iam Episcopo ad Augustinum nondum Episcopum provocare, cum humillimus et sanctissimus Doctor non disiteatur se aliquando errasse, fidem qua in Deum credimus putantem non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, et per illam nos impetrare Dei dona: quem meum errorem, inquit, nonnulla opuscula mea fatis indicant ante episcopatum meum scripta? Immo cum palam profiteatur se duos libros, sui episcopatus initio, ante quam Pelagiana haeresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsisse; convictumque Apostolico illo testimonio, *Quis te discernit &c.* in posterioris quaestionis libri primi solutione laborasse, quidem pro libero arbitrio voluntatisque huma-

Reprimit elationem et commendat gratiam Dei.

Ejusque mysteriorum adorandum docet.

Non legendi Patres ante Pelagium ad hanc quaestionem.

M. Augustinus plus omnibus contra Pelagianos laboravit.

Nec ab illo iam episcopo ad Augustinum nondum episcopum.

De dono pers.
n. 55.

humanae, sed vicisse Dei gratiam? Cumque luculentissime
testetur se propterea fecisse libros, in quibus opuscula sua re-
tractanda suscepit, ut nec me ipsum, ait, in omnibus me se-
cutum fuisse demonstrarem, sed proficenter me existimo
Deo miserante scripsisse, non tamen a perfectione coepisse?

Retract. l. 1.
c. 29. et l. 2. c.
31. et de
praed. 55. n.
17. et de dono
pers. n. 26. et
27.

CCXVIII. Quis 3. bona fide poterit, iis quidem libros quos M.
Augustinus adversus ingratos in episcopatu exaravit omittis,
nonnulla emendicara testimonia proferre ex libris, verbi gratia,
de libero arbitrio, et contra Porphyrium, quae postea ipsemet non
modo retractavit, verum etiam locupletissime explicavit?

Non quae obiter, sed quae ex professo scripsit, factum ad rem.

Ep. ad Aug.
n. 2. Hist. Pel.
l. 1. c. 23.

CCXIX. Tandem 4. cum suam M. Augustinus de gratia do-
ctrinatam, quam Patres alii, Concilia, Romanique Pontifices
semper ratam habuere, clarissime, disertissime, planissimeque
plurimis in epistolis, sermonibus, integrisque tractationibus
tradiderit, sed praecipue in libro de correctione et gratia, qui
juxta S. Prosperum plenus est divinae auctoritatis; juxta vero el.
Norisium parvus mole, sed doctrina maximus, totus mysteriis refer-
tus, universam divinae gratiae oeconomiam oculis subijcit, ut jure
merito auctens a doctissimis nuncupetur: tantum abest, quin dica-
mus tantum Doctorem alio scriptore ecclesiastico indigere inter-
prete, ut potius hortemur cum S. Fulgentio, ut hanc legat omnis,
qui salutem aeternam adipisci desiderat, humiliter orans misericordem
Deum, ut eundem spiritum intelligentiae legens accipiat, quem
ille accepit ut scriberet; et eandem illuminationis gratiam adif-
catur ut discat, quam ille adeptus est ut doceret.

De praed. et
gr. c. 12.

Enchir. n. 28.

CCXX. Oportebat prius hominem fieri, ut et bene velle
posset, et male; nec gratis, si bene, nec impune, si male.
Postea vero sic erit, ut male velle non possit; nec ideo libe-
ro carebit arbitrio. Multo quippe liberius erit arbitrium,
quanto omnino non poterit servire peccato. Neque enim
culpanda est voluntas, aut voluntas non est, aut libera di-
cenda non est, qua beati esse sic volumus, ut esse miseri non
solum nolimus, sed nequaquam prorsus velle possumus.

Gratia non solum non auferit sed perfecti liberatent.

De quant.
anim. n. 80.

CCXXI. Deus igitur summus et verus lege inviolabili et
incorrupta, qua omne quod condidit regit, subjicit animae
corpus, animam sibi, et sic omnia sibi; neque in ullo actu
eani deserit, sive poena, sive praemio. Id enim judicavit
esse pulcherrimum, ut esset quidquid est; et ita naturae gra-
dibus ordinaretur, ut considerantes universitatem nulla offen-
deret ex ulla parte deformitas; omnisque animae poena et
omne praecium conferret semper aliquid proportionem iustae
pulchritudini, dispositionique rerum omnium. Datum est
enim animae liberum arbitrium, quod qui nugatoris ratio-
nationibus labefactare conantur, usque adeo caeci sunt, ut
ne ista ipsa quidem vana atque sacrilega propria voluntate se
dicere intelligant. Nec tamen ita liberum arbitrium animae
datum est, ut quodlibet eo moliens, ullam partem divini ordi-
nis legisque perturbet. Datum est enim a sapientissimo at-
que invictissimo totius creaturae Domino. Sed ista ut viden-

deservit deo, nisi liberat,

- da sunt, videre paucorum est; neque ad hoc quisquam nisi vera religione fit idoneus.
- De civ. Dei l. 22. c. 1. n. 2.** CCXXII. „ Qui fecit hominem ipsum etiam rectum cum eodem libero arbitrio, non angelis ademit hanc potestatem, potentius et melius esse iudicans etiam de malis bene facere, quam mala esse non sinere.
- De gr. et lib. arb. n. 6.** CCXXIII. „ Sed notandum est, ne omnia divina testimonia, quae sine dubitatione sunt plurima, in defensione liberi arbitrii sic intelligantur, ut ad vitam piam et bonam conversationem, cui merces aeterna debetur, adjutorio et gratiae Dei locus non relinquatur: et audeat miser homo, quando bene vivit et bene operatur, vel potius bene vivere et bene operari sibi videtur, in se ipso, non in Domino gloriari.
- Serm. 131. n. 6.** CCXXIV. „ Sunt enim homines ingrati gratiae, multum tribuentes inopi fauciaeque naturae. Verum est magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit: sed peccando amisit, Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.
- Ep. 217. n. 12.** CCXXV. „ Post casum autem primi hominis, non nisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad eum; neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo. Nemo nisi per gratiam Christi ad bonum quod vult agendum, et ad malum quod odit non agendum, potest habere liberum voluntatis arbitrium: non ut voluntas ejus ad bonum sicut ad malum captiva rapiatur; sed ut a captivitate liberata, ad liberatorem suum liberali suavitate amoris, non servili amaritudine timoris adrahat. Quapropter liberum arbitrium captivatum non nisi ad peccatum valet; ad iustitiam vero, nisi divinitus liberatum adjutumque, non valet.
- Cont. duas ep. Pelag. l. 3. n. 24.** CCXXVI. „ Prima est ergo libertas, carere criminibus. Cum coepit ea non habere homo, incipit caput erigere ad libertatem: sed ista inchoata est, non perfecta libertas.
- Traet. 41. in Io. n. 10.** CCXXVII. „ Putas ad naturam liberi arbitrii pertinere, ut ut possit utrumque, et peccare scilicet et non peccare; in hoc exitimas hominem factum ad imaginem Dei, cum Deus ipse non possit utrumque. Neque enim vel demens quisquam dixerit, Deum posse peccare; aut tu dicere audes Deum liberum arbitrium non habere.
- De civ. Dei l. 19. c. 27.** CCXXVIII. „ Putamus igitur ad naturam liberi arbitrii pertinere indifferentiam ad utrumlibet, vel potestatem seu facultatem ad opposita; et hoc erul tum ex aliis, tum ex illis M. Augustini verbis: „ Cur non magis hoc signum est unius animae, quae libera illa voluntate huc et huc ferri, hinc atque hinc referri potest? Nam mihi cum accidit, unum me esse, „ sen-
- Eadem libertas angelis data.*
- Nisi amens valet libertas sine gratia.*
- Primum liberum arbitrium amissum est.*
- Et nunc nisi liberetur, valet ad peccatum.*
- Et quisque liberior, quo minus peccat.*
- Peccare et non peccare non est natura libertatis.*
- Sed agere ei non agere.*

- sentio utrumque considerantem, alterutrum eligentem: sed plerumque illud libet, hoc decet, quorum nos in medio positi fluctuamus. Nec mirum: ita enim nunc constituti sumus, ut et per carnem voluptate affici, et per spiritum honestate possimus.
- In Pf. 16. n. 9. CCXXX. „ Non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in quorum natura rationem voluntatemque non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis. Quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.
- De gr. et lib. 1. b. n. 33. CCXXXI. „ Jure merito igitur damnantes tertiam ex quinque famosis propositionibus, laudamus cum M. Augustino S. Hieronimi dictum: *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas, nec corona est.* „ Quis non agnoscat? quis non toto corde suscipiat? quis aliter conditam humanam neget esse naturam? Sed in re, esse faciendum ideo nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est caritatis.
- De nat. et gr. n. 78. Cont. Iov. l. 2. CCXXXII. „ Deus hominem fecit cum libero arbitrio, et quamvis sui futuri casus ignarum, tamen ideo beatum, quia et non mori, et non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat.
- De corr. et gr. n. 23. CCXXXIII. „ Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem; in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum: dederat et adiutorium, sine quo in ea non posset permanere si vellet; et autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio.
- ib. CCXXXIV. „ Denique ille et terrente nullo, et insuper contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, et in tanta non peccandi facilitate: et sic libero arbitrio male utens homo et se perdidit, et ipsum.
- ib. n. 32. CCXXXV. „ Hinc post peccatum exitus effectus, stirpem quoque suam, quam peccando in se tamquam in radice vitia verat, poena mortis et damnationis obstrinxit.
- ib. CCXXXVI. „ Hoc primum est creaturæ rationalis malum, id est, prima privatio boni: deinde jam etiam nolentibus subintravit ignorantia rerum agendarum, et concupiscentia noxiarum; quibus comites subinferuntur error et dolor. Nam sunt revera omni peccanti animæ duo illa poenalia ignorantia et difficultas. Ex ignorantia dehonestat error, ex difficultate cruciatus affligit. Sed approbare falsa pro veris, ut erret invitus, et resistente atque torquente dolore carnalis vinculi,
- De lib. arb. l. 3. n. 52. CCXXXVII. „ Nec necessitate trahimur. *Rectus et felix.* *Cum bona voluntate et ali qua gratia.* *In quo non stetit Adam male utens arbitrio.* *Status naturæ lapsæ.* *Ejus mala ac præcipue ignorantia et concupiscentia*

- non posse a libidinosis operibus temperare non est natura intelli-
tuti hominis, sed poena damnati.
- Ep. 217. n. 11. CCXXXVII. Nunc igitur spoliatae gratiis, et vulneratae
in naturalibus humanae naturae, quam totam perdidit in semet:
De corr. et ipso primus Adam, major libertas et necessaria adversus totam
gr. n. 35. et tantas tentationes, quae in paradiso non fuerant, dono
perseverantiae munita atque firmata, ut cum omnibus ama-
toribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus.
- ib. n. 34. CCXXXVIII. Ipsa adjutoria distinguenda sunt: aliud est
adjutorium sine quo aliquid non fit, et aliud est adjutorium,
quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere,
nec tamen cum adfuerint alimenta, eis fit ut vivat qui mori vo-
luerit. Ergo adjutorium alimentorum est sine quo non fit,
non quo fit ut vivamus. Primo itaque homini, qui in eo lo-
co, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare,
posse non mori, posse ipsum bonum non desere, datum est
adjutorium perseverantiae, non quo fieret ut perseveraret,
sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.
Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam Dei praedesti-
natis non tale adjutorium perseverantiae datur, sed tale ut
perseverantia ipsa donetur; non solum ut sine isto dono per-
severantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum
non nisi perseverantes sint.
- n. 6. CCXXXIX. Cum vero Semipelagiani ex S. Hilarii ad S. Au-
gustinum epistola, moleste ferent ita dividi gratiam, quae
vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur; asseri-
mimus jure distingui auxilium sine quo ab auxilio quo, ac M. Au-
nimirum 10. gustinum tribus integris capitibus docere de correptione et gratia,
11. et 12. tunc videlicet gratiam Conditoris ita pendulam fuisse a libero ho-
minis arbitrio, ut nunc ad bonum non sit liberum arbitrium nisi
gratia Reparatoris liberatum. Fortissimo quippe dimisit at-
que permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso do-
nante invictissime quod bonum est vellent, et hoc deserere,
invidissime nollent.
- ib. n. 38. CCXL. Quid ergo? Adam non habuit Dei gratiam? Im-
mo vero habuit magnam, sed disparem. Ille in bonis erat:
sancti vero in hac vita, ad quos pertinet liberationis haec gra-
tia, in malis sunt. Ille in illis bonis Christi morte non eguit:
istos a reatu et haereditario et proprio illius Agni sanguis ab-
solvit. Ille nulla rixa de se ipso adversus seipsum tentatus
atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum pace frue-
batur: proinde etsi non interim laetiore nunc, verum tamen
potentiore gratia indigent illi.
- f. ib. n. 29. et 30. CCXLI. Originale peccatum propterea significatius quam
naturale dicimus, ut non divini operis, sed humanae origi-
nis intelligatur; maxime propter illud significandum,
quod per unum hominem intravit in mundum: quod non in-
terit disputatione Pelagiana, sed regeneratione Christiana.
- Op. imp. l. 5. n. 9. CCXLII. Nost est substantia: non enim iniquitas est na-
tura, quam formavit Deus; sed iniquitas est perversitas,
quam

*Indiget proin-
de majore li-
bertate.*

*Innocentis et
Iapfac nasu-
rae discrimen.*

*Ad illam au-
xilium sine
quo, ad hanc
auxilium quo
spectant.*

*Illud discrimen
clarius
evincitur.*

*Peccatum origi-
nale.*

*Non est sub-
stantia, et
quamvis alie-*

- Op. imp. l. 1. n. 36. „quam fecit homo. Inobedientia quidem unius hominis non-
 „ absurde utique delictum dicitur alienum, quia nondum nati-
 „ nondum egeramus aliquid proprium, sive bonum sive ma-
 „ lum, Sed quia in illo qui hoc egit, quando id egit, omnes
 „ eramus, tantumque fuit ac tale delictum, ut eo natura uni-
 „ versa vitiaretur humana; quod satis indicat etiam ipsa gene-
 „ neris humani tam manifesta miseria; hoc delictum alienum-
 „ obnoxia successione fit nostrum.
- ib. l. 4. n. 65. CCXLIII. „ Sic ignoras, vel ignorare te fingis, per quem-
 „ libet corporis sensum aliud esse sentiendi vivacitatem, vel
 „ utilitatem, vel necessitatem, aliud sentiendi libidinem. Illud
 „ Deus condidit instruendo corpus humanum, illud diabolus se-
 „ minavit persuadendo peccatum.
- De nupt. et concup. l. 1. n. 29. „ CCLIV. „ Sic itaque fieri potest, ut etiam illud maneat
 „ actu, praetercat reatu. Si autem quaeritur, quomodo ita
 „ concupiscentia carnis maneat in regenerato, respondetur
 „ dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit,
 „ sed ut in peccatum non impuretur. Quamvis autem reatu
 „ suo jam soluto, manet tamen, donec sanetur omnis infirmitas
 „ nostra proficiente renovatione interioris hominis de die
 „ in diem, cum exterior induerit incorruptionem. Non enim,
 „ substantialiter manet, sicut aliquod corpus, aut spiritus: sed
 „ affectio est quaedam malae qualitatis sicut languor.
- ib. n. 28. „ CCLIV. „ Sic itaque fieri potest, ut etiam illud maneat
 „ actu, praetercat reatu. Si autem quaeritur, quomodo ita
 „ concupiscentia carnis maneat in regenerato, respondetur
 „ dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit,
 „ sed ut in peccatum non impuretur. Quamvis autem reatu
 „ suo jam soluto, manet tamen, donec sanetur omnis infirmitas
 „ nostra proficiente renovatione interioris hominis de die
 „ in diem, cum exterior induerit incorruptionem. Non enim,
 „ substantialiter manet, sicut aliquod corpus, aut spiritus: sed
 „ affectio est quaedam malae qualitatis sicut languor.
- Cont. Iul. l. 1. n. 19. CCXLV. „ Scio id esse verum, quod fides vera, antiqua, Non inquiren-
 „ catholica, qua creditur originale peccatum, non esse con-
 „ vicrit falsum. Ista fides non negetur; et hoc quod de ani-
 „ ma latet, aut ex otio discitur, aut, sicut alia multa in hac
 „ vita, sine salutis labe nescitur. Magis enim curandum est,
 „ sive in parvulis sive in grandibus, quo anima sanetur auxilio,
 „ quam quo vitiata sit merito: quae tamen si vitiata negabitur,
 „ non sanabitur.
- Op. imp. l. 1. n. 48. CCXLVI. „ Sed indignaris homo piissimus, quod parvuli
 „ non renati, si moriantur ante propriae voluntatis arbitrium,
 „ propter aliena dicantur peccata damnari. Sed nullus relictus
 „ est medius locus, ubi ponere queas infantes: qui non in dexte-
 „ ra, procul dubio in sinistra: ergo qui non in regnum, in ignem
 „ aeternum. Et rimam quaeris inter tot innocentiae praesidia,
 „ qua potuerit intrare peccatum: cum tibi ostendat Apostolus
 „ non rimam, sed apertissimam januam; dicens: Per unum
 „ hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum
 „ mors, et in omnes homines pertransit.
- Serm. 284. n. 3. „ CCXLVI. „ Sed indignaris homo piissimus, quod parvuli
 „ non renati, si moriantur ante propriae voluntatis arbitrium,
 „ propter aliena dicantur peccata damnari. Sed nullus relictus
 „ est medius locus, ubi ponere queas infantes: qui non in dexte-
 „ ra, procul dubio in sinistra: ergo qui non in regnum, in ignem
 „ aeternum. Et rimam quaeris inter tot innocentiae praesidia,
 „ qua potuerit intrare peccatum: cum tibi ostendat Apostolus
 „ non rimam, sed apertissimam januam; dicens: Per unum
 „ hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum
 „ mors, et in omnes homines pertransit.
- Cont. Iul. l. 1. n. 56. „ CCXLVII. „ Tu furis potius adversus Deum, quam procul
 „ dubio criminaris injultum, si filios Adam nulla ex illo
 „ ut asseveras, mala merita trahentes, tamen ex die exitus de
 „ ventris eorum gravi jugo premit, quod negare non sineris,
 „ hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum
 „ mors, et in omnes homines pertransit.
- Op. imp. l. 5. n. 7. „ CCXLVII. „ Tu furis potius adversus Deum, quam procul
 „ dubio criminaris injultum, si filios Adam nulla ex illo
 „ ut asseveras, mala merita trahentes, tamen ex die exitus de
 „ ventris eorum gravi jugo premit, quod negare non sineris,
 „ hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum
 „ mors, et in omnes homines pertransit.
- ib. l. 1. n. 39. „ CCXLVIII. „ Salmem misericordiae nomen adtende, et un-
 „ „ de dicta sit, respice. Quid igitur opus est misericordia, ubi
 „ „ nulla est miseria? Miseriam porro in parvulis si nullam esse
 „ „ dicitis, eis misericordiam praebendam negatis; si ullam esse
 „ „ dicitis

- ,, dicitis, malum meritum ostenditis. Neque enim sub Deo ju-
 sto miser esse quisquam nisi mereatur potest.
- De pecc. me- rit. et rem. l. 1. n. 67.** CCXLIX. ,, Dicit aliquis: si haec natura pura non est, sed *Natura pura.*
 ,, vitiosae primordia, quia talis non est creatis Adam; cur
 ,, Christus longe excellentior, et certe sine ullo peccato natus
 ,, ex Virgine, in hac tamen infirmitate atque aetate procreatus
 ,, apparuit? Huic propositioni respondemus; Christus ideo
 ,, talis, quia ut de peccato condemnaret peccatum, natus est
 ,, in similitudine carnis peccati.
- CCL. Hinc vetant nos purae, ut aiunt, naturae statum, *Ejus status impos-*
 tamquam possibilem admittere cum inconcussa M. Augustini *possibilis.*
Cont. Iul. l. dogmata. 1. dogmata, tum haec inter cetera ipsius verba. ,, Bellum quod in
3. n. 57. ,, se casti sentiunt, sive continentes sive etiam conjugati, hoc
 ,, dicimus in paradiso ante peccatum nullo modo esse potuisse,
- De gr. Chr. q. 2. a. 3.** Itaque contendimus frustra ab Honorato Tournely ejusdem status
 formam describi ex tertio tanti Doctoris libro *de libro ar-*
bitrio.
- Exp. ep. ad Rom. n. 13.** CCLI. ,, Quatuor istos gradus hominis distinguamus, ante *Quatuor sta-*
 ,, legem, sub lege, sub gratia, in pace. Ante legem sequi- *tus humani*
 ,, mur concupiscentiam carnis; sub lege trahimur ab ea; sub *generis.*
 ,, gratia nec sequimur eam, nec trahimur ab ea; in pace nulla
 ,, est concupiscentia carnis.
- De pecc. orig. n. 28.** CCLII. ,, Sed in causa duorum hominum, quorum per unum *In duobus ho-*
 ,, venudmati sumus sub peccato, per alterum redimimur a pec- *minibus con-*
 ,, catis, proprie fides Christiana consilii. *stitutis.*
- ib.** CCLIII. ,, Sine fide ergo incarnationis et mortis et resurre- *Semper fuere*
 ,, ctionis Christi nec antiquos iustos, ut justii essent, a peccatis pot- *justi, et eadem*
 ,, uisse mundari, & Dei gratia justificari, veritas Christiana *Mediatoris fi-*
 ,, non dubitat: sive in eis iustis quos sancta scriptura commem- *de.*
 ,, rat, sive in eis iustis quos quidem illa non commemorat, sed
 ,, tamen fuisse credendi sunt vel ante diluvium, vel inde usque
 ,, ad legem datam, vel ipsius legis tempore, non solum in fi-
 ,, liis Israel, sicut fuerunt Prophetae, sed etiam extra eundem
 ,, populum, sicut fuit Job. Et ipsorum enim corda eadem mun-
 ,, dabantur mediatoris fide, et diffundebatur in eis caritas per
 ,, Spiritum sanctum, qui ubi vult spirat, non merita sequens,
 ,, sed etiam ipsa merita faciens.
- De nat. et gr. n. 2. et 4.** CCLIV. ,, Quod de lege dicit Apostolus, quam accepit gens *Sine hac fide*
 ,, una Iudaeorum, iustis dicitur de lege naturae, quam accipit *omnes turba-*
 ,, universum genus humanum: Si per naturam iustitia, ergo *tim damnantur,*
 ,, Christus gratis mortuus est. Si autem non gratis Christus *et semper*
 ,, mortuus est, ergo omnis humana natura justificari et redimi *fuere damna-*
 ,, ab ira Dei iustissima, hoc est, a vindicta, nullo modo potest,
 ,, nisi per fidem et sacramentum sanguinis Christi. Unde ii qui
 ,, non per illam liberantur, sive quia audire nondum potuerunt,
 ,, sive quia obedire noluerunt, sive etiam cum per aetatem au-
 ,, dire non possent, lavacrum regenerationis quod accipere pos-
 ,, sent, per quod salvi fierent, non acceperunt, iuste utique
 ,, damnantur: quia sine peccato non sunt, vel quod originaliter
 ,, traxerunt, vel quod malis moribus addiderunt.

Haec

CCLV. Haec autem fides, quam M. Augustinus passim dicit a Deo esse, opus Dei esse, donum Dei, donum gratuitum, donum omnino gratuitum, donum quod denegatur superbis, ac proinde ex misericordia, ex gratia, non ex ullis meritis aut operibus praecedentibus proficisci; haec, inquam, fides, quam etiam ipsemet passim vocat primum praeceptum et initium religionis, initium salutis, initium corrigendi cor, initium vitae bonae, principium melioris vitae et interioris renovationis, initium unde bona opera incipiunt: „ haec fides non sufficit homini, „ etiam si male vivat et bona opera non habeat; sed fides quae „ per dilectionem operatur, ut reddat ei Deus vitam aeternam „ secundum opera ejus, ipsa est fides quae fideles Dei separat „ ab immundis daemonibus.

*Haec fides tem-
peravit bonum
per se, semper ne-
cessaria, sed
non sine operi-
bus.*

De gr. et lib.
arb. n. 18.

n. 2.

CCLVI. Cum igitur in Enchiridio et alibi doceamur fidem esse posse sine spe, non sperare sine fide; et fidem rursus haberi posse sine caritate, non caritatem sine fide; non temere affirmandum eos salvari, qui credunt, nisi simul et sperent, et ament quod credunt. „ Nam pia fides sine spe, et sine caritate esse „ non vult. Sic igitur homo fidelis debet credere quod nondum „ videt, ut visionem et speret et amet.

*Non omnis fi-
des, sed pia
fides salvabit
et salvat.*

Ep. 120. n. 8.

De spir. et
lit. n. 36.

CCLVII. „ Qui sub lege sunt, & timore poenae justitiam suam facere conantur; et ideo non faciunt Dei justitiam, quia „ caritas eam facit qua non libet nisi quod licet, non timor, „ qui cogitur in opere habere quod licet, cum aliud habeat in „ voluntate, qua mallet, si fieri posset, licere quod non licet; „ et illi ergo credunt Deo: nam si omnino non crederent, nec „ poenam legis utique fornidarent. Sed non hanc fidem com- „ mendat Apollolus. Timor ergo ille servilis est: et ideo quam- „ vis in illo Domino credatur, non tamen justitia diligitur, sed „ damnatio timeatur.

*Hinc fides cum
timore servilis
numquam fa-
ctis aut fuit
aut est.*

De civ. Dei l.
18. c. 47.

CCLVIII. „ Nec ipsos Judaeos exillimo audere contende- re, neminem pertinuisse ad Deum, praeter Israelitas. Popu- „ lus enim re vera, qui populus Dei proprie diceretur, nullus „ alius fuit: homines autem quosdam non terrena, sed caelesti „ societate ad veros Israelitas supermae civis patriae pertinen- „ tes etiam in aliis gentibus fuisse, negare non possunt: quia si „ negant, facillime convincuntur de sancto et mirabili viro Job. „ Divinitus autem provisum fuisse non dubito, ut ex hoc uno „ sciremus etiam per alias gentes esse potuisse, qui secundum „ Deum vixerunt eique placuerunt, pertinentibus ad spiritua- „ lem Jerusalem.

*Impie negatur
quodam extra
Israelitas per-
tinuisse ad
caelum.*

ib.

CCLIX. „ Quod nemini concessum fuisse credendum est, nisi qui divinitus revelatus est unus mediator Dei et hominum „ homo Christus Jesus: qui venturus in carne sic antiquis san- „ ctis praenuntiabatur, quemadmodum nobis venisse nuntiatus „ est, ut una eademque per ipsum fides omnes in Dei civita- „ tem, Dei domum, Dei templum praedestinatos perducatur ad „ Deum.

*Impie asseri-
tur tum
quoslibet poss-
pertere sine
fide in Chri-
sto.*

De nat et gr.
n. 1. et 2.

CCLX. „ Itaque justitiam Dei, non in praecepto legis, qua „ timor incutitur, sed in adiutorio gratiae Christi, ad quam „ „ solam

*Qui fide in
Creatorem
consensus est,*

„ Solam utiliter legis vel paedagogi timor ducit, constitutum *destruit mythem*
 „ esse qui intelligit, ipse intelligit quare sit Christianus. *Securum Christi.*
 „ antequam inciperet annuntiari sacramentum divinitatis et hu-
 „ manitatis Christi, quod manifestatum est in carne; ante-
 „ quam denique usque ad fines totius orbis terrae praedicatio
 „ ipsa perveniat, quoniam non desunt adhuc ultimae gentes,
 „ quibus hoc nondum fuerit praedicatum; quid faciet humana
 „ natura, vel quid fecit, quae vel ante non audierat hoc futu-
 „ rum, vel adhuc non competit factum, nisi credendo in Deum,
 „ qui fecit coelum et terram; a quo et se factam naturaliter
 „ sentit, et recte vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide
 „ passionis Christi et resurrectionis imbuta? Quod si potest sibi
 „ sufficere ad implendam legem, et debet esse lecura de vita-
 „ aeterna, hoc et ego dico, quod de lege dixit Apostolus:
 „ Ergo Christus gratis mortuus est.

De pecc. me-
rit. et rem. l.
2. n. 47.

CCLXI. „ Una ergo fides est, quae omnes salvos facit, qui *Fides in Chri-*
 „ ex carnali generatione spiritualiter renascuntur, terminata in *stum salvat,*
 „ eo, qui venit pro nobis judicari et mori iudex vivorum et *eadem semper*
 „ mortuorum. Sed huius unius fidei pro significationis oppor- *quoad sub-*
 „ tunitate per varia tempora sacramenta variata sunt. *stantiam, non*
 „ vis autem antiqui iusti viderent ista in spiritu, tamen futura *quoad mani-*
 „ illis quodammodo formabantur; Apostolis autem jam prae- *festationem.*
 „ sentia reddebantur.

De pecc. orig.
n. 35.

CCLXII. „ Et ante Abraham quidem utrum aliquo corpo- *An sacramen-*
 „ rali et visibili sacramento iusti, vel eorum parvuli signaren- *tum ante cir-*
 „ tur, scriptura non exprimit. *cumcisionem?*

De an. et ejus
orig. l. 2. n.
15. Op. imp.
l. 1. n. 50. et
l. 2. n. 151. et
ib. n. 73.

CCLXIII. „ Circumcisio praefigurabat nostri temporis bap- *Circumcisio*
 „ ptismum, et regenerationem in Christo, et ejus gratiam, *quid significa-*
 „ ejus resurrectionem Dominicus, id est, post septimum sab- *bat?*
 „ bati dies octavus ostendit. Itaque circumcisio carnis lege
 „ praecepta est, qua non posset melius significari, per Chri-
 „ stum regenerationis auctorem tolli originale peccatum.

De pecc. orig.
n. 37.

CCLXIV. „ Mutatis proinde sacramentis, postea quam ve- *Nunc bap-*
 „ nit qui eis significabatur esse venturus, non tamen mutato *tisma Christi*
 „ Mediatoris auxilio; damnatae originis propagatio nos dam- *necessarium.*
 „ nat, nisi mundemur similitudine carnis peccati, in qua mis-
 „ sus est sine peccato, qui tamen de peccato damnavit pecca-
 „ tum, factus pro nobis peccatum.

Serm. 351. n.

CCLXV. „ Sed omnis, qui jam arbiter voluntatis suae con- *Sed non sine*
 „ stitutus est, cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum *poenitentia in*
 „ poeniteat vitae veteris, novam non potest inchoare. Ab hac *adultis.*
 „ poenitentia, cum baptizantur, soli parvuli sunt immunes:
 „ quibus exceptis, ceterorum hominum nullus transit ad Chri-
 „ stum, ut incipiat esse quod non erat, nisi eum poeniteat fuis-
 „ se quod erat.

De adulte-
rin. conjug.

CCLXVI. „ Quae autem baptismatis, eadem reconcilia- *Quae non con-*
 „ tionis est causa, si forte poenitentem finiendae vitae pericu- *spondenda cum*
 „ lum praecoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine artha *sacramento*
 „ suae pacis exire velle debet mater Ecclesia. An non cogita- *poenitentie*
 „ mus, cum ad istorum periculorum pervenitur extrema, nec *aeque necessa-*
 „ rio.

Ep. 228. 8.

„ est

- est potestas ulla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, atque ab omni aetate concursus, aliis baptisum flagrantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam poenitentiae ipsius actionem. Ubi si ministri desint, quantum exitium sequitur eos, qui de isto seculo vel non regenerati exeunt, vel ligati!
- Ep. 145. n. 4. CCLXVII. „ Inaniter autem putat victorem se esse peccati, qui poenae timore non peccat; quia etsi non impletur foris negotium malae voluntatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impune non potest fieri.
- De spi. et lit. n. 35. CCLXVIII. „ Propter veteris hominis noxam, quae per litteram iubentem, et minantem minime sanabatur, dicitur illud testamentum vetus; hoc autem novum, propter novitatem spiritus, quae hominem novum sanat a vitio vetustatis.
- De perfect. iustit. n. 16. CCLXIX. „ In illo vero testamento quod proprie vetus dicitur, non invenitur promitti apertissime nisi terrena felicitas. Quae autem illic ad novum testamentum pertinentia figurantur, novos homines quaerunt. Neque nesciebat enim, quid loqueretur tantus Apostolus, veteri filios carnis, novo filios promissionis adtribuens. Unde perspicitur, qui ad regnum terrenum, et qui pertinent ad regnum caelorum.
- Cont. Adimant. n. 2. CCLXX. „ Nam haec est brevissima et apertissima differentia duorum testamentorum, timor et amor: illud ad veterem, hoc ad novum hominem pertinet; utrumque tamen, unius Dei misericordissima dispensatione prolatum atque junctum.
- L. 3. n. 7. CCLXXI. Quapropter probans M. Augustinus contra duas epistolas Pelagianorum testamentum novum vetere esse antiquius, sed posterius revelatum; et in veteri gratiam velatam et rit. et rem. I. occultam latuisse, quae in Christi evangelio revelata est, dispensatione temporum ordinatissima; statuit: „ Sicut veteri testamento, si esse ex Deo bono et summo negetur, ita et novo „ fit injuria, si veteri aequetur.
- De gest. Pelag. n. 23. CCLXXII. Hinc cum legem sic mittere ad regnum, quem admodum evangelium docuisset Caesarius: cum legis aliqua „ etsi naturaliter, id est, per vires naturae homo facere possit, non tamen ad aeternam vitam obtinendam: „ quamvis ergo „ lex non potuerit a quoquam homine regnum mortis auferre; „ erant tamen et legis tempore homines Dei, non sub lege; „ terrente, convincente, puniente, sed sub gratia delectante, „ sanante, ac liberante.
- De gr. Chris. n. 9. CCLXXIII. „ Ac per hoc usque adeo aliud est lex, aliud est gratia, ut lex non solum nihil profit, verum etiam plurimum obsit, nisi adjuvet gratia; et haec ostendatur legis utilitas, quoniam quos facit praevaricationis reos, cogit consurgere ad gratiam liberandos, et ut concupiscentias malas superent adjuvandos.
- Neutra tamen habetur cum timore servili.*
- Divinusque testamenti seu foederis discrimen.*
- Vetus filii carnis terrena, novum filii promissionis caelestis promittit.*
- Substantialis differentia, timor et amor.*
- Veteri in quo latebat, novum in quo revelatur gratia, non aequiparandum.*
- In veteri quod non dat gratiam, fuerunt homines sub gratia.*
- Lex sine gratia obest.*

Ep. 149. n. 7.
et 8.

CCLXXIV. ,, Lex enim subintravit, ut abundaret delictum. Sed quoniam ubi abundavit delictum, superabundavit gratia, ideo postea acceleraverunt. Non enim venit ille vocare iustos, sed peccatores: quia non est opus sanis medicus, sed aegrotantibus; quorum scilicet multiplicatae sunt infirmitates, ut eis sanandis esset necessaria tantae gratiae medicina, et cui dimittuntur peccata multa, diligeret multum. Hoc cinis vaccae et adpersio sanguinis, et cruentarum multiplicatio victimarum significabat, non efficiebat. Quoniam multis sacrificiorum sanguinibus, cum primum in tabernaculum vel in templum congregarentur, convincebantur potius peccatores, quam mundabantur. Quae sacrificia si per se ipsa attendantur, nulli peccato possunt medere; si autem res ipsae quarum haec sacramenta sunt inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum. Et ideo mutanda erant opportuno certoque iam tempore, ne ipsi Deo desiderabilia, vel certe in nobis acceptabilia, ac non potius quae his significata sunt, crederentur. Huius autem praeclarissimum atque optimum sacrificium nos ipsi sumus, hoc est Civitas ejus, cujus rei mysterium celebramus oblationibus nostris. Cessaturas enim victimas, quas in umbra futuri offerebant Judaei, et unum sacrificium gentes a solis ortu usque ad occasum, sicut iam fieri cernimus oblaturas, per Prophetas Hebraeos oracula increpuere divina.

Legis sacrificia non efficiebant remissionem peccatorum; ac proinde mutari et cedere debebant sacrificio novo.

De pecc. mer. et rem. l. 1. n. 54.

Qq. in Num. q. 25.

De civ. Dei. 10. c. 5.

fb. 1. 20. c. 23.

In Pf. 73. n. 2.

CCLXXV. ,, Si discernimus duo Testamenta, Vetus, et Novum, non sunt eadem sacramenta, nec eadem promissa; eadem tamen pleraque praecepta. Praecepta eadem, sacramenta non eadem, promissa non eadem. Sacramenta non eadem, quia alia sunt sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi testamenti dant salutem, sacramenta veteris testamenti promiserunt Salvatorem. Mutata sunt sacramenta, facta sunt facilliora, pauciora, salubriora, feliciora. Promissa quare non eadem? Quia promissa est terra Chanaan, felicitas seculi, secunditas filiorum, subjectio inimicorum. Sed ne quisquam putaret ab alio factum esse hominem terrenum, ac alio caelestem; ideo Deus ostendens se esse utriusque creatorem, etiam utriusque testamenti se esse voluit auctorem; ut et terrena promitteret in veteri testamento, et caelestia in novo.

Utriusque testamenti auctor Deus. ac eadem praecepta, non eadem sacramenta, nec promissa.

De Doctr. Chr. l. 3. n. 13.

Ep. 54. n. 1.

Cont. Faust. l. 19. c. 13.

CCLXXVI. ,, Quaedam pauca pro multis signis, eademque factu facillima, et intellectu augustissima, et observatione castissima ipse Dominus, et apostolica tradidit disciplina. Itaque Dominus noster Jesus Christus sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione praesantissimis societatem novi populi colligavit. Proinde prima sacramenta, praenuntiativa Christi venturi, ablata sunt: et alia sunt Instituta virtute majora, utilitate meliora, actu facilliora, numero pauciora, tamquam iustitia fidelis revelata, et in libertatem vocatis filiis Dei iugo servitutis ablato, quod duro et carni dedito populo congruebat.

Sacramenta novae legis, quae non congruebant veteri.

- CCLXXVII. ,, Quomodo ergo non merito commoverentur
 ,, filii promissionis, filii liberae Jerusalem in caelis aeternae,
 ,, cum ista discretio apostolica atque catholica Pelagii verbis
 ,, videretur auferri, et Agar quodam modo Sarae crederetur
 ,, aequari?
Pelagianum igitur est aequare veteri novo testamento.
- Serm. 161. n. 9. CCLXXVIII. ,, Servilis timor est, quo times cum diabolo
 Tract. 43. in 9. ,, ardere; timor castus est, quo times Deo displicere. Quid de
 10. n. 7. ,, duobus timoribus? Est timor servilis, ne patiaris poenam, et
 ,, est timor castus, ne amittas justitiam. Quid magnum est ti-
 ,, mere poenam? Hoc et nequissimus servus, hoc et crudelissi-
 ,, mus latro. Non est magnum timere poenam, sed magnum
 ,, amare justitiam. Qui ergo amat justitiam; nihil timet? Ti-
 ,, met plane: non ne incidat in poenam, sed ne amittat justitiam.
Servilis castique timoris discrimen.
- Cont. Petil. n. 184. serm. 180. n. 10. CCLXXIX. ,, Timor autem poenarum, et si nondum habet
 Conf. 1. 8. n. 25. ,, delectationem bonae conscientiae, saltem intra claustra cogi-
 ,, tationis coercet malam cupiditatem. Sic mala consuetudo
 ,, peccandi frenata restringitur, restricta languescit, languescens
 ,, emoritur, et malae consuetudini bona succedit. Sic instat in
 ,, oculis Dominus, severa misericordia, flagella ingeminans
 ,, timoris et pudoris. Sic per hunc timorem impii continent se
 ,, a peccato. Cum autem per timorem continent se a peccato,
 ,, et dulcescit Deus: et jam incipit homo propterea juste vive-
 ,, re, non quia timet poenas, sed quia amat aeternitatem.
Servilis timor est bonus, et perutilis.
- Serm. 278. n. 12. CCLXXX. ,, Hujus vitae sunt quaedam gravia et mortifera;
 ,, quae nisi per vehementissimam molestim humiliationis spiri-
 ,, tus et tribulationis poenitentiae non relaxantur. Haec dimi-
 ,, tuntur per claves ecclesiae. Nullum est isto Dei dono,
 De Trin. 1. 15. n. 32. ,, hoc est, dilectione excellentius. Solum est quod dividit inter
 ,, filios regni aeterni et filios perditionis aeternae. Dantur et
 ,, alia per spiritum sanctum munera, sed sine caritate nihil
 ,, profunt.
Sed non sufficit in sacramento poenitentiae ad justificationem.
- In Pf. 118. ser. 11. n. 1. CCLXXXI. ,, Qui timore poenae, non amore justitiae opus
 ,, facit, profecto invitus facit. Quod autem invitus facit, si
 ,, posset fieri, mallet utique non juberi. Ac per hoc legis, quam
 ,, vellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus; nec
 ,, mandatur opere, qui immundus est voluntate.
Jure: nam non excludit voluntatem peccandi.
- Ep. 145. n. 4. CCLXXXII. ,, Tantum porro quisque peccatum odit, quan-
 ,, tum justitiam diligit: quod non poterit lege terrente per li-
 ,, teram, sed spiritu sanante per gratiam. Quare qui transit
 ,, ad Christum, transit a timore ad amorem, et incipit amore
 ,, jam posse, quod timore non poterat: et qui trepidabat in ti-
 ,, more, non trepidat in amore.
Sufficit tamen amor inchoatus.
- Serm. 169. n. 8. CCLXXXIII. Ergo habet delicias suas iniquitas, et justitia
 Serm. 161. n. 9. ,, non habet? Delectat malum, et non delectat bonum? Delectat
 ,, omnino. Vir autem bonus, vir justus, homo liber delectatur
 ,, ipsa justitia: et si possit sine teste peccare, testem reformidat
 ,, et Deum: et si possit audire Deum dicentem, Video te cum peccas,
 ,, non te damnabo, sed displices mihi; ille nolens displicere oculis patris,
 ,, non formidolosi judicis timet,
 ,, non

- non ne damnetur, non ne puniatur, non ne crucietur, sed ne
 offendat gaudium paternum, ne displiceat oculis amantis.
 Si enim amat ipse, et amantem sui Dominum sentit, non facit
 quod displicet amanti se.
- De div. Q⁹. CCLXXXIV. „ Nihil aliud est amare, quam propter se- *Cupiditatis et caritatis*
 33. q. 34. n. 1. „ ipsam rem aliquam appetere. Sed si propter alia quae aman- *discrimen.*
 da sunt amor amatur, non recte amari dicitur.
- De civ. Dei CCLXXXV. „ Omnium mortalium progeniem fuisse damna- *Malus amor*
 l. 22. c. 22. „ tam indicat amor ipse tot rerum vanarum atque noxiarum. *ex peccato.*
 Ep. 253. n. 2. CCLXXXVI. „ Necessè est ut nec hominem recte diligere *Qui non amat*
 „ noverit, quisquis eum non diligit qui hominem fecit. *Deum, non re-*
 „ CCLXXXVII. „ Amant requiem sive pie animae, sive iniquae; *ste amat.*
 Ep. 55. n. 18. „ sed qua perveniant ad illud quod amant, plurimae nesciunt: nec aliquid appetunt etiam ipsa corpora ponderibus *Amor ducunt*
 „ suis, nisi quod animae ponderibus suis. Animus quippe ver- *boni et*
 „ lut pondere, amore fertur quocumque fertur. Jubemur itaque *mali.*
 „ que detrahere de pondere cupiditatis, quod accedat ad pondus *Caritatis et*
 „ caritatis, donec illud consumatur, hoc perficiatur. *cupiditatis de-*
 De doct^r. CCLXXXVIII. „ Caritatem voco motum animi ad fruendum *fructio.*
 Chr. l. 3. n. „ Deo propter ipsum, et se atque proximo propter Deum. *fructio.*
 16. „ Cupiditatem autem motus animi ad fruendum se et proximo *fructio.*
 „ et quolibet corpore non propter Deum.
- ib. n. 3. et 4. CCLXXXIX. „ Res ergo aliae sunt, quibus fruendum est, *Quid frui,*
 „ aliae quibus utendum, aliae quae fruuntur et utuntur. Frui *quid uti, un-*
 „ est amore inhaerere alicui rei propter se ipsam. Uti autem, *de virtum et*
 „ quod in usum venerit ad id, quod amas obtinendum referre, *virtutis*
 „ si tamen amandum est. Frui ergo dicimus ea re, de qua capi- *mus voluptatem: utimur ea, quam referimus ad id unde*
 De div. Q⁹. „ voluptas capienda est. Omnis itaque humana perversio est, *quod etiam vitium vocatur, fruendis uti velle, atque utendis*
 43. q. 30. „ frui. Et rursus omnis ordinatio, quae virtus etiam nominatur, *fruendis frui, et utendis uti.*
- Ep. 10. n. 3. CCXC. „ Dulce vivit, cum amori corporeo animus moritur. *Virtus inven-*
 Ep. 155. n. „ tur. Quamquam et in hac vita virtus non est, nisi diligere *sto amore.*
 13. „ quod diligendum est.
- ib. CCXCI. „ Si diligendo Deo aliquid vel praeponimus, vel *Deus super*
 „ aequamus, nos ipsos diligere nescimus. Tanto enim nobis *omnia aman-*
 „ melius est, quanto magis in illum imus, quo nihil melius *das.*
 „ est. Imus autem non ambulando, sed amando.
- ib. CCXCII. „ Ad eum ergo, qui ubique praesens et ubique totus, *Bonos aut ma-*
 „ non pedibus ire licet, sed moribus. Mores autem nostri, *los mores fa-*
 „ non ex eo quod quisque novit, sed ex eo quod diligit, iudicari *ciunt boni aut*
 „ solent. Nec faciunt bonos vel malos mores, nisi boni vel *mali amores.*
 „ mali amores.
- De doct^r. CCXCIII. „ Quanto autem magis regnum cupiditatis de- *Caritas et cu-*
 Chr. l. 3. n. „ fruatur, tanto caritatis augetur. Minuitur autem cupiditas *piditas se in-*
 16. „ caritate crescente; regnat enim carnalis cupiditas, ubi non *vicem destruit.*
 Enchir. n. 34. „ est Dei caritas. *est.*
 et 32.

- Serm. 344. n. 1. CCXCIV. ,, Amores duo in hac vita secum in omni tentatione luctantur, amor seculi et amor Dei ; et horum duorum qui vicerit, illuc an. antem tamquam pondere trahit . *Duarum delectationum distinctionem .*
- Cont. duas pp. Pelag. l. 1. n. 22. CCXCV. ,, Cum ipsa delectatio boni non nisi gratiae deputanda sit : ut innotescat quod latebat, et sua ve fiat quod non delectabat, gratiae Dei est, quae hominum adjuvat voluntates. *A Dec est delectatio boni .*
- De pecc. mer. et rem l. 2. n. 26. CCXCVI. ,, Quis enim nesciat, non esse in hominis potestate quid sciat, nec esse consequens, ut quod appetendum cognitum fuerit appetatur, nisi tantum delectet, quantum diligendum est.
- De spi. et lit. n. 63. CCXCVI. ,, Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suae facultatis sed divini muneris esse vel quod scit, vel quod delectatur. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum atque incommutabile bonum, et auctor qualiumcumque bonorum omnium. *Autore boni crescente crevit eius delectatio .*
- ib. n. 27. CCXCVI. ,, Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suae facultatis sed divini muneris esse vel quod scit, vel quod delectatur. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum atque incommutabile bonum, et auctor qualiumcumque bonorum omnium.
- De spi. et lit. n. 5. CCXCVII. ,, Nam cum id quod agendum et quo nitendum est coeperit non latere, nisi etiam delectet et ametur, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius. *Quod nos delectat, id agit .*
- De pecc. mer. et rem l. 2. n. 26. CCXCVII. ,, Nam cum id quod agendum et quo nitendum est coeperit non latere, nisi etiam delectet et ametur, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius.
- Serm. 159. n. 2. CCXCVIII. ,, Haec omnia quae nos delectant in sensibus corporis, aliqua licita sunt. Delectant enim oculos spectacula, ista magna naturae : sed delectant oculos etiam spectacula theatrorum . Haec licita, illa illicita . Psalmus facer suaviter cantatus delectat auditum : Sed delectant auditum etiam cantica hiltirionum . Hoc licite, illud illicite . Iustitia sic delectet, ut vincat etiam licitas delectationes : et ei delectationi, qua licite delectaris, praepone iustitiam. *Boni delectatio vincere debet tum illicitas tum licitas sensuum, delectationes .*
- De Gen. ad lit. l. 10. n. 20. CCXCIX. ,, Cum spiritus imperat membris corporis, ut huic desiderio serviant, quo solus accenditur, velut cum assumitur codex, cum aliquid scribitur, legitur, disputatur auditur, cum denique panis frangitur esurienti, et cetera humanitatis ac misericordiae praestantur officia ; obedientiam caro exhibet, non concupiscentiam movet . His atque huiusmodi desideris, quibus sola anima concupiscit, cum adversatur aliquid, quod eandem animam secundum carnem delectat, tunc dicitur caro concupiscere adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. *Pugna duarum delectationum .*
- In expof. ep. ad Gal. n. 49. CCC. ,, Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est : ut verbi gratia, occurrit forma speciosae feminae, et movet ad delectationem fornicationis : sed si plus delectat pulchritudo illa intima, et sincera species castitatis, per gratiam quae est in fide Christi, secundum hanc vivimus, et secundum hanc operamur ; ut non regnante in nobis peccato ad obediendum desideris eius, sed regnante iustitia per caritatem, cum magna delectatione facimus quidquid in ea Deo placere cognoscimus. *Trahit suam quemque voluptas .*

- Ep. 194. n. 18. CCCI. „ Spiritus ubi vult spirat : sed quod fatendum est, *Gratiae habi-*
 „ aliter adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans. Nam *tualis est cari-*
 „ nondum inhabitans adjuvat ut sint fideles, inhabitans adjuvat *actualis discrimen.*
 „ jam fideles.
- De Trin. l. CCCII. „ Deus caritas est, et qui manet in caritate, in *Gratia habi-*
 15. n. 28. „ Deo manet et Deus in eo. Neque dicturi sumus, non pro- *tualis est cari-*
 „ terea Deum dictum esse caritatem, quod ipsa caritas sit ulla *tas manens,*
 „ substantia, quae Dei digna sit nomine, sed quod donum sit *donum Dei.*
 „ Dei.
- In Pf. 103. CCCIII. „ Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per *Eam mali*
 Sem. 1. n. 9. „ Spiritum sanctum qui datus est nobis. Jam nomine diffusionis *non habent.*
 „ intellige aquas in caritate Spiritus sancti. Hae sunt aquae,
 „ de quibus dicitur, Et in plateis tuis discurrant aquae tuae, ne-
 „ mo alienus communicet tibi. Alieni enim omnes a via verita-
 „ tatis, sive Pagani, sive Judaei, sive haeretici, et mali qui-
 „ que Christiani habere multa dona possunt, caritatem non
 „ possunt.
- Serm. 169. n. CCCIV. „ Hanc ergo justificationem et habeamus in quan- *Idem est ac ju-*
 13. „ tum habemus, et augeamus in quantum minores sumus, et *stificatio quae*
 „ perficiamus cum illuc venerimus, ubi dicitur, Ubi est mors *non fit in nobis*
 „ victoria tua? Sed totum ex Deo: non tamen quasi dormien- *sine nobis.*
 „ tes, non quasi ut non conemur, non quasi ut non velimus.
 „ Sine voluntate tua non erit in te iustitia Dei. Qui ergo fecit
 „ te sine te, non te iustificat sine te. Ergo fecit nescientem,
 „ iustificat volentem.
- De Grat. Chr. CCCV. „ Iam gratiam qua iustificamur, id est, qua cari- *Error Pelagii.*
 n. 31. „ tas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum
 „ qui datus est nobis, in Pelagii et Caelestii scriptis non invenit
 „ M. Augustinus, quemadmodum confitenda est, confiteri „
 „ Illud enim statuebant, „ ut Deus ignoscat commissâ praeter-
 „ rita, non ut adjuvet ad futura vitanda.
- De nat. et gr. CCCVI. „ Caritas ergo inchoata, inchoata iustitia est; *Gratus gra-*
 n. 39. „ illud enim statuebant, „ ut Deus ignoscat commissâ praeter- *tiae habitua-*
 „ rita, non ut adjuvet ad futura vitanda. *lis.*
 „ Caritas ergo inchoata, inchoata iustitia est;
 „ caritas provecta, provecta iustitia est; caritas magna, magna
 „ iustitia est; caritas perfecta, perfecta iustitia est: sed caritas
 „ de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta; quae
 „ tunc maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemni-
 „ tur vita: sed miror si non habet quo crescat, cum de morta-
 „ li excefferit vita.
- Ep. 187. n. 35. CCCVII. „ Quamobrem Deus qui ubique praesens est, et *Qui eam ha-*
 „ ubique totus, non in omnibus habitat, sed in eis tantum quos *beant?*
 „ efficit beatissimum templum suum, vel beatissima templa-
 „ sua, eruens eos a potestate tenebrarum, et transferens in re-
 „ gnum filii caritatis suae, quod incipit a regeneratione.
- ib. n. 37. CCCVIII. Etiam, „ dicimus in baptizatis parvulis, quamvis *Eam habent*
 „ id nesciant, habitare Spiritum sanctum. Sic enim eum nesci- *et parvuli ba-*
 „ sciunt, quamvis sit in eis, quemadmodum nesciunt et men- *pizati.*
 „ tem suam. Habitare autem ideo et in talibus dicitur, quia in
 „ eis occulte agit, ut sint templum ejus; idque in proficienti-
 „ bus et proficiendo perseverantibus perficitur.

- Serm. 8. n. 13. CCCIX. „ Dicit Isaias Spiritum Dei venire super fidelem
 „ super Christianum, super Christi membrum, sapientiae et in-
 „ tellectus, consilii et fortitudinis, scientiae et pietatis, Spiritu-
 „ tum timoris Dei. Ita ergo septenarius spiritus et unus Spiritus,
 „ septennaria operatione unus. Sed non sicut operatur homo
 „ mo terram, ita Deus operatur hominem iustum, ideit, iustifi-
 „ ficando eum, ut si abscesserit, maneat in absente quod fecit:
 „ sed potius sicut aer praesente lumine non factus est lucidus,
 „ sed fit; quia si factus esset, non autem fieret, etiam absente
 „ lumine lucidus maneret; sic homo Deo sibi praesente illumina-
 „ tur, absente autem continuo tenebatur; a quo non locorum
 „ intervallis, sed voluntatis aversione disceditur.
- Serm. 161. n. CCCX. „ Vita corporis anima est, vita animae Deus est.
 „ Spiritus Dei habitat in anima et per animam in corpore, ut
 „ et corpora nostra templum sint Spiritus sancti, quem habemus
 „ a Deo. Venit enim Spiritus ad animam nostram: quia
 „ caritas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui
 „ datus est nobis: et totum possidet qui principale tenet.
 „ Quid ergo est aliud iustitia, cum in nobis est, vel quaelibet
 „ virtus qua recte sapienterque vivitur, quam interioris animae
 „ pulchritudo? Et certo secundum hanc pulchritudinem, magis
 „ quam secundum corpus, facti sumus ad imaginem Dei.
- Ep. 130. n. 20. CCCXI. „ Hi ab eo longe esse dicuntur, qui peccando dis-
 „ simillimi facti sunt: et hi ei propinquare, qui ejus similitu-
 „ dinem pie vivendo recipiunt. Quamvis in quibus habitat ha-
 „ beant cum pro suae capacitatis diversitate, alii amplius, alii
 „ minus, quos ipse sibi dilectissimum templum gratiae suae
 „ bonitatis aedificat.
- Ep. 187. n. CCCXII. „ Ea porro iustitia quae vivit in se ipsa, procul
 „ debio Deus est, atque incommutabiliter vivit. Sicut autem
 „ haec cum sit in se ipsa vita, etiam nobis fit vita, cum ejus
 „ efficimur utcumque participes: ita cum in se ipsa sit iustitia,
 „ etiam nobis fit iustitia, cum ei cohaerendo iuste vivimus,
 „ et tanto magis minusve iusti sumus, quanto magis illi minus-
 „ ve cohaeremus.
- Ep. 120. n. CCCXIII. „ Hic autem Spiritus Dei, cujus dono iustificamur,
 „ quo fit in nobis ut non peccare deleat, ubi libertas
 „ est; sicut praeter hunc spiritum peccare delectat, ubi servi-
 „ tus, a cuius operibus abstinendum est; hic Spiritus sanctus
 „ per quem diffunditur caritas in cordibus nostris, quae plenu-
 „ tudo legis est, etiam digitus Dei in evangelio dicitur. Unde
 „ quia et illae tabulae digito Dei conscriptae sunt, et digitus
 „ Dei per quem sanctificamur, ut ex fide viventes per dilectio-
 „ nem bene operemur, quem non moveat ista congruentia ibi-
 „ demque distantia? Ibi in tabulis lapideis digitus Dei opera-
 „ tus est, hic in cordibus hominum. Ibi ergo lex extrinsecus po-
 „ sita est, qua iniusti terrentur: hic intrinsecus data est, qua
 „ iustificarentur.
- Op. imp. l. CCCXIV. „ Non per solam dimissionem peccatorum iustifi-
 „ catio ista confertur. Iustificat quippe impium Deus, non
 „ solum

*Iustificatio
 quae a Spiritu
 Sancto est, non
 manet si ab-
 scedat.*

*Ac proinde non
 est entitas ne-
 scio quae su-
 pernaturalis,
 sed vita et pul-
 chritudo.*

*Nec in omni-
 bus iustis ae-
 qualis.*

*Nec eadem ac
 iustitia quae
 Deus iustus
 est.*

*Nec iustitia
 Christi extrin-
 secus impu-
 ta.*

*Nec tandem
 est sola remis-
 sio peccato-
 rum.*

„ solum dimittendo quae mala facit, sed etiam donando carita-
 „ tem, ut declinet a malo et faciat bonum per Spiritum
 „ sanctum.

De fide et
 operib. n. 21.
 ib. n. 23.
 Serm. 53. n.
 11.

CCCXV. „ Paulus non qualelibet fidem, qua in Deum credi-
 „ tur, sed eam salubrem, planeque evangelicam definiuit,
 „ cuius opera ex dilectione procedunt. Quousque ergo fallun-
 „ tur, qui de fide mortua sibi vitam perpetuam pollicentur?
 „ Tolle fidem, perit quod credis; tolle caritatem, perit quod
 „ agis. Fidei enim pertinet ut credas, caritati ut agas. Si
 „ enim credis et non amas, non te moves ad bonum opus; et
 „ et si moves, ut servus moves, non ut filius, timendo poenam
 „ non amando iustitiam. Illa ergo fides mundat cor, quae per
 „ dilectionem operatur.

*Ex sola fide
 non iustifica-
 tur impius.*

In Pf. 41. n.
 12.
 De dono pers
 n. 21.

CCCXVI. „ Novi quia iustitia Dei mei manet: utrum mea
 „ maneat nescio. Terret enim me Apostolus dicens, Qui se
 „ putat stare, videat ne cadat. Ex duobus autem piis cur-
 „ huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur;
 „ inscrutabilia sunt iudicia Dei.

*Nemo de sua
 iustitia secu-
 ritur.*

In pf. 41. n.
 18.
 Enchir. n. 17.
 De civ. Dei
 l. 20. c. 27.

CCCXVII. „ Certe cum in scripturis sanctis fueris contempla-
 „ tus normam iustitiae, quantumcumque profeceris, invenies
 „ te peccatorem. Itaque sanctorum hominum vitam quamdiu
 „ in hac mortali vivitur, inveniri posse dicimus sine crimine;
 „ non sine peccato. Testis est oratio totius civitatis Dei, quae
 „ peregrinatur in terris. Per omnia quippe membra sua clamat
 „ ad Deum, *Dimitte nobis debita nostra, &c.* Nec pro eis est
 „ efficac haec oratio, quorum fides sine operibus mortua est:
 „ sed pro eis quorum fides per dilectionem operatur. Quare
 „ scitissime M. Augustinus Dominicam orationem vocat aut medi-
 „ cinam quotidianam, aut medelam contra peccata levia, aut
 „ quotidianam mundationem, aut quotidianum penicillum quo
 „ terguntur peccata, aut tandem quotidianum baptismum.

*Iustus ammu-
 vens: il ei si-
 ne peccato non
 datur, cui
 proinde neces-
 saria est ora-
 tio dominica.*

Cont. duas
 ap. Pelag. l.
 3. n. 23.

CCCXVIII. „ Quocirca post resurrectionem hominis futu-
 „ ram negare iustitiae plenitudinem, et putare tantam futuram
 „ esse iustitiam in corpore vitae illius, quanta esse potest in
 „ corpore mortis huius, dementia singularis est. Sed plane
 „ minor ista iustitia facit meritum, major illa fit premium. Un-
 „ de qui istam non sequitur, illam non assequitur.

*Perfecta iusti-
 tia in altera
 vita premium,
 haec minor fa-
 cit meritum.*

De pecc. mer.
 et rem. l. 2.
 n. 37.

CCCXIX. „ Cum itaque primorum illorum hominum fuerit
 „ prima iustitia obedire Deo, et hanc in membris adversus legem
 „ mentis suae legem concupiscentiae non habere: nunc post
 „ eorum peccatum nata ex eis nostra carne peccati, pro magno
 „ obtinetur ab his qui obediunt Deo, desiderii eiusdem concu-
 „ piscentiae non obedire, et crucifigere in se carnem cum
 „ passionibus et concupiscentiis; ut sint Jesu Christi, qui
 „ hoc in sua cruce figuravit, quibus per gratiam suam dedit
 „ potestatem filios Dei fieri.

*Iustitiae pri-
 mi status et
 post lapsum
 discrimen.*

Serm. 26. n.
 4.
 Cont. duas
 ep. Pelag. l.
 4. n. 11.

CCCXX. „ Natura non putetur gratia: sed et si putetur
 „ gratia, ideo putetur gratia, quia et ipsa gratis concessa est.
 „ Etiam legem inimici gratiae volunt intelligi gratiam; non
 „ inspi-

Gratia actualis

- „ inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus,
 „ quae proprie gratia est.
- De Grat. CCCXXI. Crederet igitur debemus gratiam esse „ adjuto- *Ejus definitio.*
 Chr. n. 38. rium bene agendi adjunctum naturae atque doctrinae per in-
 „ spirationem flagrantissimae et luminosissimae caritatis.
- De gr. et lib. CCCXXII. „ Gratia vero Dei semper est bona, et per hanc *Ejus gradus.*
 arb. n. 31. fit ut sit homo bonae voluntatis, qui prius fuit voluntatis ma-
 „ lae. Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, quae jam es-
 „ se coepit, augeatur, et tam magna fiat, ut possit implere
 „ divina mandata quae voluerit, cum valde perfecteque vo-
 „ luerit.
- ib. n. 33. CCCXXIII. „ Qui ergo vult facere Dei mandatum: et non *Inefficax, et*
 „ potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc *efficax.*
 „ parvam et invalidam: poterit autem cum magnam habuerit et
 „ robustam. Quando enim Martyres magna illa mandata fece-
 „ runt, magna utique voluntate, hoc est, magna caritate fe-
 „ cerunt.
- De gr. et lib. CCCXXIV. Quare ultro admittimus cum M. Augustino gra- *Interiori gra-*
 arb. n. 31. tiam inefficacem, quae in Scholis audit sufficiens, fatemur- *tiae saepe re-*
 „ que interiori hujusmodi gratiae non raro resistit ob majorem *sistitur.*
 „ terrenam delectationem „. Ad hoc enim valet, quod scrip-
 „ tum est, *Si voluerit, conservabit mandata*; ut homo qui vo-
 „ luerit et non potuerit, nondum se plane velle cognoscat, et
 „ oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad imple-
 „ da mandata.
- CCCXXV. Quemadmodum autem auxilium sine quo suffi- *Inefficax, cui*
 „ ciens erat juxta M. Augustinum in statu innocentiae, in quo ni- *potest resisti,*
 „ hil concupiscentialiter resistebat; contra sic non sufficit in hoc *semper ali-*
 „ gratia inefficax urgentibus cupiditatibus. Sed cum nullam suam *quem producit*
 „ Deus omnipotens *impiorum*, seu efficientiam frustretur, nunc etiam *effectum.*
 „ ad illum effectum, ad quem ob hominum infirmitatem et mali-
 „ tiam requiritur validius auxilium quo, patet dari quidem gra-
 „ tiam inefficacem, etsi tamen aliquem semper effectum producat
- De praed. SS. „ Dei gratia secreta et remota a sensibus carnis; quae nobis- *Haec non dec-*
 n. 13. „ praeceptis, sacramentis, exemplis, sed etiam Spiritu Sancto, *erat Petro vo-*
 De perfect. „ per quem latenter diffunditur caritas in cordibus nostris. *lenti mori pro*
 iust. n. 43. „ CCXXVI. Quae gratia quamvis inefficax (quam M. Augu- *Christo, quam*
 „ stinus vocat aut bonam voluntatem, sed parvam et invalidam, *dederat ei*
 „ aut caritatem parvam et imperfectam) „, tamen Petro non dec- *deus.*
 „ rat: quando dicebat Domino, *Animum meam pro te ponam*:
 De gr. et lib. „ putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Sed tunc utile *Haecc non dec-*
 arb. n. 31. „ est velle, cum possumus; et tunc utile est posse, cum volu- *erat Petro vo-*
 „ mus: nam quid prodest, si quod non possumus volumus, aut *lenti mori pro*
 „ quod possumus nolumus? Et quis istam etsi parvam dare coe- *Christo, quam*
 „ perat caritatem, nisi ille qui praeparat voluntatem, et coo- *dederat ei*
 „ perando perficit, quod operando incipit? *deus.*
- De corr. et CCCXXVII. „ Si autem hoc adjutorium vel angelo vel ho- *Est gratuita.*
 gr. n. 32. „ mini, cum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis
 „ natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si
 „ vel-

- „ vellet, non utique sua culpa cecidissent: adjutorium quippe defuisset sine quo manere non possent. Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam poena peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.
- Ep. 217. n. 16. CCCXXVIII. „ Quoniam ergo propitio Christo Christiani *Neque omnibus datur.*
 Serm. 26. n. „ catholici sumus, scimus gratiam Dei non omnibus hominibus dari: nam communis est omnibus natura non gratia. „ Hinc quid mirum si constet ex M. Augustino eam neque pluribus parvulis, neque omnibus infidelibus, neque omnibus denique inter fideles obcaecatis et induratis dari?
- De corr. et gr. n. 31. CCCXXIX. „ Haec autem (quam efficacem nuncupamus) *Gratia efficax*
 „ tanto major est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique non posse sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono si velit, nisi etiam efficiatur. Fit quippe in nobis per hanc Dei gratiam, in bono recipiendo et perse veranter tenendo, non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus.
- ib. n. 32. CCCXXX. „ Haec itaque gratia, quae occulte humanis *Huic non refertur.*
 „ cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respicitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.
- Op. imp. 1. CCCXXXI. „ Cur ergo non confiteris, sine ulla forinsecus *Ob voluntatem Dei.*
 3. n. 166. „ sonante jussione Deum occulto instinctu ad quod voluerit efficacissime implendum, praeparare atque excitare hominum voluntates, qui liberum non defendis intelligendum, sed praecipitandum extollis arbitrium?
- Enchir. n. 22. CCCXXXII. „ Duabus ex causis peccamus, aut nondum *Ob naturam ipsius gratiae efficaci.*
 „ videndo quid facere debeamus, aut non faciendo quod debere fieri jam videmus: quorum duorum illud ignorantiae malum est, hoc infirmitatis. Contra quae quidem pugnare nos convenit: sed profecto vincimur, nisi divinitus adjuvemur, ut non solum videamus quid faciendum sit, sed etiam accedente sanitate delectatio justitiae vincat in nobis earum rerum delectationes, quas vel habere cupiendo, vel amittere metuendo, scientes videntesque peccamus.
- Serm. 42. n. 3. CCCXXXIII. „ Ergo quando petis, ut liberet te Deus ab *Ob ejusdem aut delectationem.*
 „ homine malo, adtende te, noli tibi parcere: te a te liberet. Quomodo te a te liberat? Dimittendo peccata, dando tibi vires pugnandi adversus concupiscentias tuas, inspirando virtutem, dando menti tuae caelestem delectationem, qua omnis terrena delectatio superetur.
- Serm. 153. n. CCCXXXIV. „ Suavis es Domine, et in tua suavitate *Aut suavitate.*
 10. „ ce me iustitias tuas. Tunc disce ut faciam, si in tua suavitate doceas me. Ceterum quamdiu blandituri iniquitas, et dulcis est iniquitas, amara est veritas. Quid ergo miraris? Crede, et venis: ama, et traheris. Ne arbitris istam asperam molestamque violentiam: dulcis est, suavis est: ipsa suavitas te trahit.

- De gr. et lib. arb. n. 32. CCCXXXV. „ Certum est nos mandata servare, si volu-
mus: sed quia praeparatur voluntas a Domino, ab illo peten-
dum est ut tanto velimus, quantum sufficit ut volendo facia-
mus. Certum est nos velle cum volumus; sed ille facit ut
velimus bonum. Certum est nos facere, cum facimus; sed
ille facit ut faciamus praebendo vires efficacissimas volun-
tati.
- De dono pers. n. 33. CCCXXXVI. „ Nos ergo volumus, sed Deus in nobis ope-
ratur et velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis opera-
tur et operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit et cre-
dere et dicere: hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis et sub-
missa confessio, et detur totum Deo.
- De corr. et gr. n. 8. Ep. 217. n. 24. CCCXXXVII. Cum igitur „ Deus hominem peccatorem,
occultissima et potentissima medicinae suae potestate perdu-
cit; cum volentates hominum omnipotentissima facilitate,
convertit, ac volentes ex nolentibus facit; non est dubitan-
dum, voluntati Dei humanas voluntates non posse resistere,
quo minus faciat ipse quod vult: quandoquidem etiam de ipsis
hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit sine dubio
habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum
omnipotentissimam potestatem.
- De pecc. mer. et rem. l. 2. n. 32. CCCXXXVIII. „ Nos quantum concessum est sapiamus et
intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo
etiam sanctis suis alicujus operis justii aliquando non tribuere
vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut co-
gnoscant non a se ipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illu-
minentur tenebrae eorum, et suavitate qua det fructum
suum terra eorum.
- De gr. et lib. arb. n. 13. CCCXXXIX. „ Testimoniis divinis probatur, gratiam Dei
non secundum merita nostra dari: quandoquidem non solum
nullis bonis, verum etiam multis meritis malis praecedenti-
bus videmus datam, et quotidie dari videmus. Sed plane
cum data fuerit, incipiunt esse etiam merita nostra bona, per
illam tamen: nam si se illa subtraxerit, cadit homo, non
erectus, sed praecipitatus libero arbitrio. Haec jam satis
sint adversus eos, qui per arbitrii libertatem destruire volunt
gratiae largitatem.
- Cont. duas ep. Pelag. l. 4. n. 16. De dono pers. n. 16. CCCXL. „ Sed cur, inquit, gratia non secundum merita
hominum datur? Respondeo, Quoniam Deus misericors est.
Cur ergo, inquit, non omnibus? Et hic respondeo, Quo-
niam Deus judex est. Ac per hoc et gratis ab eo datur gra-
tia, et justo ejus in aliis judicio demonstratur, quid in eis
quibus datur conferat gratia. Qui ergo liberatur, gratiam
diligat: qui non liberatur, debitum agnoscat.
- De pecc. mer. et rem. l. 2. n. 33. In Pf. 142. n. 2. CCCXLI. „ Nec ideo tamen, si idcirco etiam sanctos et
fideles suos in aliquibus vitiis tardius sanat; in eisdem vitiis
nobis permanendum esse existimemus: sed adversus ipsam,
maxime superbiam, propter quam in eis humiliamur, et nos
vigilanter conemur, et ipsum deprecemur ardentem, simul

- intelligentes et quod sic conatur, et quod sic deprecatur,
 dono illius habere.
- De nat. et gr. n. 50. CCCXLII. „ Non igitur Deus impossibilia jubet: sed ju- *Conandum: non enim impos-*
 In Pl. 145. n. 9. bendo admonet, et facere quod possis, et petere quod non *possibilia jubet Deus.*
 „ possis. Quid ergo faciemus? Appropinqua, incipe deside-
 „ rare, incipe quaerere, et agnoscere eum a quo factus es.
 „ Non enim deseret opus suum, si ab opere suo non deseratur.
- Qq. in Deut. q. 50. CCCXLIII. Verum „ si adjutorium Dei desit, non ideo ex- *Mysterium.*
 De gr. et lib. arb. n. 15. cusabile hominis vitium quoniam iudicia Dei quamvis occultata, tamen iusta sunt. Si autem non desit, non Deus coronat
 Enchir. n. 28. CCCXLIV. Quod si „ factus sic est homo rectus, ut mane- *Gratiae effectus necessitas.*
 „ re in ea rectitudine posset non sine adjutorio divino, et suo
 De. corr. et gr. n. 37. fieri perverius arbitrio: nunc postquam est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remanet infirmitas.
- De nat. et gr. n. 2. CCCXLV. „ Ac per hoc natura humani generis ex illius *Ne dicatur gratia Christi mortuum esse.*
 „ unius praevaricatoris carne procreata, si potest sibi sufficere
 „ ad implendam legem perficiendamque justitiam, de praemio
 „ debet esse secuta, hoc est, de vita aeterna, etiam si in ali-
 „ qua gente, aut aliquo superiore tempore fides eam latuit san-
 „ guinis Christi.
- De gr. et lib. arb. n. 37. CCCXLVI. „ Lex autem sine gratia littera est occidens, in *Aut Pelagianus viciisse.*
 „ gratia vero spiritus vivificans. Unde est hominibus caritas
 „ Dei et proximi, nisi ex ipso Deo? Nam si non ex Deo, sed
 „ ex hominibus, vicerunt Pelagiani: si autem ex Deo, vici-
 „ mus Pelagianos.
- De pecc. orig. n. 34. CCCXLVII. „ Quapropter quisquis humanam contendit in *Est autem ne-*
 „ qualibet aetate naturam non indigeret medico secundo Adam, *cessaria i. ad*
 „ quia non est vitiosa in primo Adam, non in aliqua quaestione, *singulos pietatis actus.*
 „ in qua dubitari vel errari salva fide potest, sed in ipsa regula
 „ fidei qua Christiani sumus, gratiae Dei vincitur inimicus.
- De gest. Pelag. n. 30. Hinc jam obijciuntur Pelagio alia Caelestii capitula capitalia,
 „ et sine dubitatione damnanda, quae nisi anathematizasset,
 „ cum his sine dubio damnaretur, In tertio capitulo scripserunt
 „ Caelestium, Gratiam Dei et adjutorium non ad singulos actus
 „ dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrina.
- Ep. 217. n. 16. Nos autem propitio Christo Christiani catholici scimus majoribus
 De gr. Chr. n. 23. „ ad singulos actus dari gratiam Dei; qua virtus in infirmitate
 „ pericitur, quaque agitur, non solum ut facienda no-
 „ verimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut
 „ diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. Hanc
 „ debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari,
 „ verum etiam esse Christianus.
- Ep. 194. n. 10. 16. 17. 18. CCCXLVIII. „ Quapropter ne se vel ipse orationis meri- *Ad orantium*
 „ tum extollat, etiam ipsa oratio inter gratiae munera reperit-
 „ tur: quia Spiritus sanctus interpellare nos facit, nobisque in-
 „ terpellandi et gemendi inspirat affectus: ipso efficitur, ut cla-
 „ memus: et sicut sine spiritu fidei non est recte quisquam credi-
 „ tus, ita nec sine spiritu orationis salubriter oraturus. Ad-
 „ „ ten-

De dono pe-
ri. n. 64.

tendant ergo quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis ut petamus, quaeramus, pulsemus: et hoc esse, dicunt, quod gratia praeceditur merito nostro, ut sequatur illa, cum accipimus petentes, et invenimus quaerentes, aperiturque pulsantibus: nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus.

Ep. 217. n.
29.

CCGXLIX. Tu autem si ea, quae de te audio, vera sunt, *3. Ad initium fidei.*

initium fidei, ubi est etiam initium bonae, hoc est, pie voluntatis, non vis donum esse Dei, sed ex nobis nos habere, contendis ut credere incipiamus: cetera autem religiosae vitae bona Deum per gratiam suam jam ex fide petentibus, quaerentibus, pulsantibus, donare contentis. Nec adtendens ideo pro infidelibus Deum rogari ut credant, quoniam Deus donat et fidem; ideo pro eis et qui crediderint Deo gratias

De praed. SS.
n. 5.

agi, quoniam donavit et fidem. Et ideo commendans istam gratiam, quae non datur secundum aliqua merita, sed efficit omnia bona merita, *Non quia idonei sumus*, inquit Apostolus, *cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Adtendant hic, et verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei coeptum, et ex Deo esse fidei supplementum. Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis iustitia sumit initium, non humano, quod isti extollunt, tribuamus arbitrio; nec ullis praecedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quaecumque sunt merita; sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram, id est, sine meritis cogitamus.

Ep. 194. n. 9.

Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis iustitia sumit initium, non humano, quod isti extollunt, tribuamus arbitrio; nec ullis praecedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quaecumque sunt merita; sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram, id est, sine meritis cogitamus.

De praed. SS.
n. 5.

CCCL. Quod ergo pertinet ad religionem atque pietatem, profecto non sumus idonei credere aliquid quasi ex nobismetipsis; adjuvat enim nos Deus, inquit quoque Pelagius, *4. Ad assequenda veritates salutis.*

De gr. Chr.
n. 8. et 11.

per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit. Sed nos eam gratiam volumus ille aliquando fateatur, qua futurae gloriae magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur et speratur; nec solum revelatur sapientia, verum et amatur; nec solum suadetur omne quod bonum est, verum et persuadetur.

Op. imp. l.
I. n. 105, 106,
107.

CCCLI. Multum erras, qui vel necessitatem nullam putas peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse poenam, *5. Ad evitanda peccata.*

quod nulla necessitate commissum est. Necessè est ut peccet, a quo ignoratur iustitia: sed ut non obicit ista necessitas, donat ille cui dicitur, de necessitatibus meis erue me. Donat autem duobus modis, et praeteritam dimittendo iniquitatem et optulando ne intremus in tentationem. Ab hac ergo necessitate servitutis ille liberat, qui non solum dat praeccepta per legem, verum etiam donat per spiritum caritatem, cujus delectatione vincatur delectatio peccati: alioquin perseverat in victa, et servum suum tenet. Multum in hac vita ille proficit, qui quam longe sit a perfectione iustitiae, proficendo cognovit. Sed inveniant isti si possunt aliquem sub onere corruptionis huius viventem, cui jam non habeat Deus quod ignoret: nisi tamen eum fateantur non doctrina legis datae, sed

De spir. et lit.
n. 64. 66.

etiam

- etiam infuso spiritu gratiae, ut talis esset, adjutum; non
 cujusmodi peccati crimen, sed ipsius impietatis incurrent.
- De gr. et lib. arb. n. 8. ib. n. 9.** CCCLII. „ Ergo et victoria qua peccatum vincitur, nihil aliud est quam donum Dei, in isto certamine adjuvantis libertatis arbitrium. Propter quod dicit et caelestis Magister, *Vigilate et orate, ne intretis in tentationem*. Ergo unusquisque contra suam concupiscentiam dimicans oret, ne intret in tentationem, ne sit ab illa abstractus et illectus. Non autem intrat in tentationem, si voluntate bona vincet concupiscentiam malam. Nec tamen sufficit arbitrium voluntatis humanae, nisi a Domino victoria concedatur oranti, ne intret in tentationem. Quid vero evidentius quam Dei ostenditur gratia, ubi quod oratur accipitur? Propter hoc et Dominus orare nos docens, inter cetera monuit ut dicamus; *Dimitte nobis, &c.* Sic ergo totum hoc in tribus beneficiis postum brevi peti potest: Ignosce nobis ea in quibus sumus abstracti a concupiscentia, adjuva ne abstrahamur a concupiscentia, aufer a nobis concupiscentiam. Sed plane quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tentationem, ab auribus omnium removendum, et ore omnium anathematizandum esse non dubito.
- De pecc. mer. et rem. l. 2. n. 4.** CCCLIII. „ Amor mundi, quo quisque amicus est huius mundi, non est a Deo; amorque fruendi quibuscumque creaturis sine amore Creatoris, non est a Deo: amor autem Dei, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu sancto. Per hunc amorem creatoris bene quisque utitur etiam creaturis. Sine hoc amore Creatoris, nullis quisquam bene utitur creaturis. Caritas ex Deo est, nec initium ejus ex nobis, et perfectio ejus ex Deo; sed fides caritas ex Deo, tota nobis ex Deo est. Avertat enim Deus hanc amentiam, ut in donis ejus nos priores faciamus, posteriorem ipsum.
- Cont. Iul. l. 4. n. 33.** CCCLIV. „ Noveris itaque, non officiis, sed finibus a vitis discernendas esse virtutes. Officium est autem quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit propter quod facere debet, peccare convincitur. Absit autem ut virtutes verae cuiquam serviant, nisi illi vel propter illum cui dicimus, *Deus virtutum converte nos*. Verae quippe virtutes Deo serviunt in hominibus, a quo donantur hominibus: Deo serviunt in angelis, a quo donantur et angelis.
- Cont. Iul. l. 4. n. 21.** CCCLV. „ Non est autem consequens, ut qui habet donum scientiae, quo noverit quid agere debeat; habeat etiam caritatis, ut agat. Proinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur. Quid autem boni faceremus, nisi diligeremus? Ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur; nec recte bonum opus vocatur: quia omne quod non est ex fide peccatum est; et fides per dilectionem operatur. Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, sic confiteatur, qui
- 6. Ad vicendas tentationes.*
7. Ad amandum Deum vel ut auferemur a turba.
8. Ad veras virtutes exercendas.
9. Ad legis fidei regulae precepta recte observanda.

- „ qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa quod
 „ ad pietatem pertinet veramque iustitiam, fieri posse non du-
 „ baret.
- De catech.**
rud. n. 16. CCCLVI. „ Tunc enim est vere opus bonum, cum a carita-
 „ te jaculatur agentis intentio; et tamquam ad locum suum re-
 „ diens rursus in caritate requiescit. „ Omnia autem opera esse
 „ ad Deum veluti ultimum finem referenda docent haec prae-
 „ cepta M. Augustini verba. „ Apparet cum secundum Deum vi-
 „ vivimus, mentem nostram in invisibilia eius intentam, ex ejus
 „ aeternitate, veritate, caritate, proficenter debere formari;
 „ quiddam vero rationalis intentionis nostrae, hoc est ejusdem
 „ mentis, in usum mutabilium corporaliumque rerum, sine quo
 „ haec vita non agitur, dirigendum, non ut conformemur huic
 „ seculo, finem constituendo in bonis talibus, et in ea detor-
 „ quendo beatitudinis appetitum; sed ut quicquid in usu tempo-
 „ raliu[m] rationaliter facimus, aeternorum adipiscendorum,
 „ contemplatione faciamus, per ista transeuntes, illis inhae-
 „ rentes.
- De dono**
pers. n. 10. CCCLVII. „ Nolunt isti fratres ita hanc perseverantiam
 „ praedicari, ut non vel suppliciter emereri, vel amitti contu-
 „ maciter possit. Ubi quid dicant, parum diligenter attendunt.
 „ De illa enim perseverantia loquimur, qua perseveratur usque
 „ in finem: quae si data est, perseveratum est usque in finem; si
 „ autem non est perseveratum usque in finem non est data. Cur
 „ autem perseverantia ista poscitur a Deo, si non datur a Deo?
 „ An et ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur quod sci-
 „ tur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis po-
 „ testate?
- De praed.**
n. 26. CCCLVIII. „ Sed quare aliis concedatur, ut ex hujus vitae
 „ periculis dum iusti sunt auferantur; alii vero iusti donec a ju-
 „ stitia cadant, in eisdem periculis vita productiore teneantur;
 „ quis cognovit sensum Domini?
- Te Trin. I.**
12. n. 22. CCCLIX. „ Quidquid prudenter fortiter temperanter et ju-
 „ ste agimus ad eam pertinet scientiam sive disciplinam, qua in
 „ evitandis malis bonisque appetendis actio nostra versatur; et
 „ quidquid propter exempla vel cavenda, vel imitanda, et pro-
 „ pter quarumcumque rerum quae nostris accomodata sunt usi-
 „ bus necessaria documenta, historica cognitione colligimus.
- De spir. et**
lit. n. 48. Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terreno-
 „ rum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamen-
 „ ta extrema remanserint; unde merito dici possit etiam in ipsa
 „ impietate vitae suae facere aliqua legis vel sapere.
- Cont. Iul. I.**
4. n. 32.
Ep. 144. n. 2. CCCLX. „ Ex quo colligitur, etiam ipsa bona opera quae
 „ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui bene utitur
 „ malis. Quid enim superbius vel ingratius cogitare potest hu-
 „ mana vecordia, si putaverit cum carne pulchrum faciat Deus
 „ hominem, animo castum ab homine fieri? Quamquam er-
 „ go Polemo non Deo fuerit aquisitus, sed tantum a domina-
 „ tu luxuriae liberatus: tamen ne ipsi quidem, quod me-
 „ „ lius
10. *Ad referen-
 das singulas
 actiones ad
 Deum, quas
 praecipimur
 referre.*
11. *Ad perse-
 verandum.*
12. *Mysterium.*
13. *De operibus in-
 fidelium, qui
 possunt scire
 aliqua et sapere
 sine efficaci
 gratia.*
14. *A quibus quae
 bona sunt, di-
 vino operi tri-
 buenda.*

- lius in eo factum est, humano operi tribuerim; sed divino.
- ib. CCCLXI. „ Polemo ergo si ex luxurioso continens factus ita sciret cuius esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus gentium pie coleret; non solum continens, sed etiam veraciter sapiens et salubriter religiosus existeret: quod ei non tantum ad praesentis vitae honestatem, verum et ad futurae immortalitatem valeret. *Si nec hoc sci-
verunt, nec
Deum pie co-
luerunt.*
- De civ. Dei l. 2. c. 13. CCCLXII. „ Quamobrem Deus regnum imperii latitudine illustrius Romanis concessit ad domanda gravia mala multa- rum gentium, qui, causa honoris laudis et gloriae, consu- luerunt patriae, in qua ipsam gloriam requirebant, salutem- que ejus saluti suae praepone- re non dubitaverunt, pro isto uno vitio, idest, amore laudis, pecuniae cupiditatem et multa alia vitia comprimentes. Quibus ergo non erat Deus daturus vitam aeternam cum sanctis Angelis suis in civitate sua caelesti, ad cujus societatem pietas vera perducit, quae non exhibet servitutem religionis, quam ~~maximam~~ Graeci vocant, nisi uni vero Deo; si neque hanc eis terrenam gloriam excellentissimi imperii concederet, non redderetur merces bonis artibus eorum, id est virtutibus, quibus ad tantam gloriam pervenire nitentur. *Uno vitio mul-
ta alia comprimentes
Romani terrenam
gloriam reque-
runt.*
- De spir. et lit. n. 43. CCCLXIII. Quare „ in numero etiam impiorum, nec Deum verum veraciter iustaeque colentium, quaedam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quae secundum iustitiae regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur quae iustitiae debitam laudem defensionemve mereantur. *Quaedam infi-
delium laudan-
da, non tamen
sine.*
- De civ. Dei l. 5. c. 12. n. 4. Cont. Iul. l. 4. n. 21. CCCLXIV. „ Neque enim est vera virtus, nisi quae ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est. Quidquid autem boni sit ab homine, et non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia praecipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est. *Bonum non est
nisi sit unde-
quaque bonum
scilicet officio
et sine.*
- ib. n. 22. CCCLXV. „ Possunt ergo aliqua bona fieri, non bene facientibus a quibus sunt. Bonum est enim ut subveniatur homini periclitanti, praefertim innocenti: sed ille qui hoc facit, si amando gloriam hominum magis quam Dei facit, non bene bonum facit: quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit. *Bona non bene
fieri queunt.*
- De civ. Dei l. 19. c. 25. CCCLXVI. „ Nam licet a quibusdam tunc verae et honestae putentur esse virtutes, cum ad se ipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur: etiam tunc inflatae ac superbae sunt: et ideo non virtutes, sed vitia iudicanda sunt. *Virtutes etiam
ad se ipsas re-
latae, super-
bae.*
- Cont. Iul. l. 4. n. 17. ib. n. 21. CCCLXVII. „ Sed absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit iustus. Absit autem ut sit iustus vere, nisi vivat ex deo. Iustus enim ex fide vivit. Proinde virtutes quae carnalibus delectationibus, vel quibusque commodis et emolumentis temporalibus serviunt, verae prorsus esse non possunt. *Verac virtutes
si-
in iusto sunt.*

„ Si

ib. n. 30. CCCLXVIII. „ Si gentilis, inquis, nudum operuerit, num- *Peccatum esse*
 „ quid quia non est ex fide, peccatum est? Prorsus in quantum *in se gloriari*
 „ non est ex fide, peccatum est; non quia per se ipsum factum, *impious negat*
 „ quod est nudum operire, peccatum est: sed de tali opere non
 „ in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.

Sent. 224. S. Prosper ex S. Aug. ib. sent. 106. CCCLXIX. Quae cum ita sint, si „ non sunt bona opera, *Infidelium vi-*
 „ nisi quae per fidem et dilectionem sunt: quia alterum sine *ta, peccatum.*
 „ altero nullum virtutis fructum parit: omnis infidelium vita,
 „ peccatum est; et nihil est bonum sine summo bono. Ubi enim
 „ deest agnitio aeternae et incommutabilis veritatis, falsã vir-
 „ tus est, etiam in optimis moribus.

Cont. Iul. 1. 4. n. 25. CCCLXX. „ Ergo qui naturali lege sunt iusti, aut placent *Sine fide im-*
 „ Deo, et ex fide placent; quia sine fide impossibile est place- *possibile place-*
 „ re: aut si fidem non habent Christi, profecto nec iusti sunt, *re Deo.*
 „ nec Deo placent, cui sine fide placere impossibile est.

ib. CCCLXXI. „ Sed ad hoc eos in die iudicii cogitationes *Omnes infide-*
 „ suae defendent, ut tolerabilius puniantur, quia naturaliter *les punientur;*
 „ quae legis sunt utcumque fecerunt, scriptum habentes in cor- *sed alii magis*
 „ dibus opus legis haecenus, ut aliis non facerent quod perpeti *alii minus.*
 „ nollent: hoc tamen peccantes, quod homines sine fide non
 „ ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debue-
 „ runt. Minus enim Fabricius quam Catilina punitur; non
 „ quia iste bonus, sed quia ille magis malus: et minus impius,
 „ quam Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, sed
 „ a veris virtutibus non plurimum deviando.

ib. n. 26. CCCLXXII. „ An forte et istis, qui exhibuerunt terrena *Impudentiae*
 „ patriae Babylonicam dilectionem et virtute civili, non vera, *est medium la-*
 „ sed veri simili daemonibus vel humanae gloriae servierunt, *eum excogita-*
 „ Fabricius videlicet, et Regulis, et Fabiis, et Scipionibus, *re, quo Roma-*
 „ et Camillis, ceterisque talibus, sicut infantibus qui sine ba- *ni illi heroes*
 „ ptismo moriuntur, provisuri estis aliquem locum inter damna *eant.*
 „ tionem regnumque caelorum? Non opinor perditionem vete-
 „ ram usque ad istam posse impudentiam profilere.

S. Prosp. CCCLXXIII. „ Obsecro igitur, cum *virtutum semina, quae* *Eorum virtu-*
 Coll. c. 13. n. *beneficio Creatoris inserta sunt, praevaricatione primi parentis* *tes, seminibus*
 x. *aversa sunt, nec haberi queunt, nisi eo restituyente qui dederat,* *overis, fructus*
 Cont. Iul. 1. *quomodo non aut jocularis in his disputationibus, aut deliras,* *arborum steri-*
 4. n. 32. *qui sterilium fructus arborum laudas?* *lijum.*

De nat. et gr. n. 29. CCCLXXIV. „ Ipse autem Deus, cum per mediatorem *De derelictis;*
 „ Dei et hominum Jesum Christum, spiritualiter sa- *quos non dese-*
 „ nat aegrum, vel vivificat mortuum, id est, justificat impium; *rit Deus, nisi*
 „ et cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam *deseratur.*
 „ justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie
 „ semper iusteque vivatur.

ib. n. 24. CCCLXXV. „ Cogitemus itaque praevaricatorem legis *Desertus fit*
 „ quam digne lux deserat veritatis; qua desertus utique fit cae- *caceus et plus*
 „ cus, et plus necesse est offendant, et cadendo vexetur, vexa- *peccat: sed ad*
 „ tusque non surgat; ut ideo tantum audiat vocem legis, quo *hoc non cogi-*
 „ admonetur implorare gratiam Salvatoris. Lege igitur insa- *tur.*

ib. 25. „ admonetur implorare gratiam Salvatoris. Lege igitur insa-
 „ tigabili spargentem poenales caecitates super illicitas cupi-
 „ dita-

- ditates Deum ad ista non cogere, sed dignos deserere tantum deserere, qui hoc dicit, verissime dicit.
- Ep. 194. n. 14. CCCLXXVI. „ Quærimus namque meritum obdurationis et invenimus. Merito namque peccati universa massa damnata est: nec obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam. Quibus enim non impertitur, nec digni sunt, nec merentur: ut potius ut non impertiatur, hoc digni sunt, hoc merentur.
- De corr. et gr. n. 24. CCCLXXVII. „ Deus vero diligentibus eum omnia cooperatur in bonum; usque adeo prorsus omnia, ut etiam si qui eorum deviant et exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt atque doctiores. Sic David per medicinale providentiam paululum desertus est a rectore, ne per exitialem superbiam desereret ipse rectorem.
- De continent. n. 32. CCCLXXVIII. Quoniam autem „ non est desperandum de malis; sed pro ipsis, ut boni fiant, studiosius supplicandum; quia numerus sanctorum de numero semper est auctus impiorum: quando non agunt, sive omnino non faciunt, sive non ex caritate faciunt, orent, ut quod nondum habent, accipiant. O homo, in præceptione cognosce quid debeas habere, in correptione cognosce tuo te vitio non habere, in oratione cognosce unde accipias quod vis habere.
- Sent. S. Prosperi 184. ex S. Aug. De corr. et gr. n. 4. ib. n. 5. CCCLXXIX. „ Pietas est vera sapientia: pietatem dico quam Graeci *σωφροσύνη* vocant; quæ Dei cultus dici poterat, qui in hoc maxime constitutus est, ut anima ei non sit ingrata. Erit autem ingrata, si quod illi ex Deo est, sibi tribuerit, præcipueque iustitiam, cujus operibus velut propriis et velut a semetipsa sibi met partis, non vulgariter tamquam ex divitiis aut membrorum forma aut eloquentia, ceterisque sive externis, sive corporis sive animi bonis, quæ habere etiam scelerati solent, sed tamquam de iis quæ proprie sunt bona bonorum quasi sapienter inflatur. Quo vitio repulsi a divinæ stabilitate substantiæ, etiam magis quidam viri ad idololatriæ dedecus defluerunt.
- De spi. et lit. n. 18. CCCLXXX. „ Ac per hoc cum nullus homo sit salvus, nisi cum fieri Deus voluerit; ideo est rogandus ut velit, quia necesse est fieri si voluerit: et ita rogandus, *Da quod jubes, et jube quod vis*; quæ verba Pelagius Romæ cum a quodam fuissent eo præsentate commemorata, ferre non potuit, et contradicens aliquando commotus, pene cum eo qui illa commemoraverat litigavit.
- Enchr. n. 27. CCCLXXXI. „ In Judæis erat per transgressionem legis infringenda superbia. Gentes autem facillime etiam sine humilitatis legis transgressionem humiliarentur. Non ergo lex data est, ut peccatum auferret, sed ut sub peccato omnia concluderet. Lex enim ostendebat esse peccatum, quod illi per consuetudinem cæcati possent putare iustitiam: ut hoc modo humiliati cognoscerent, non in sua manu esse salutem suam, sed in manu mediatoris. Maxime quippe humilitas
- Conf. l. 10. n. 45. De dono pers. n. 53. 3. *Orationis.*
- Expos. ep. ad Galat. n. 25. 3. *Humilitatis.*
- Meritum obdurationis invenitur.
- Diligentibus Deum vel peccata cooperantur in bonum.
- Impii præceptantur, corrumpantur, orent.
- Veritates gratiæ et prædestinationis sunt fundamentum pietatis.
- revo-

- revocat, unde nos dejecit superbia. Et ipsa humilitas est ac-
comodata percipiendae gratiae Christi, qui singulare humi-
litate exemplum est.
- De pred. SS. CCCLXXXII. „ Sane cum Apostolus dicat, *Ideo ex fide*, 4. *Spei*.
n. 21. „ *ne secundum gratiam firma sit promissio*: miror homines infir-
mitatis suae se malle committere, quam firmitate promissio-
nis Dei. Sed incerta est mihi, inquis, de me ipso voluntas
Dei: Quid ergo, tua ne tibi voluntas de te ipso certa es,
nec times, *Qui videtur stare, videat ne cadat*? Cum igitur
utraque incerta sit, cur non homo firmiori quam infirmiori fi-
dem suam, spem, caritatemque committit?
- De dono pers. CCCLXXXIII. „ Irrisoria est etiam illa actio gratiarum, si
n. 3. ex hoc gratiae aguntur Deo quod non donavit ipse, nec fe-
De praed. SS. cit. Gratias Deo pro Thessalonicensibus agit Apostolus. Si
n. 39. homini gratias ageret pro eo quod illum vel putaret non prae-
stitisse vel nosset, adlatio vel irrisio verius quam gratiarum
actio diceretur. Nolite errare, Deus non irridetur.
- De dono pers. CCCLXXXIV. „ Multos a perniciosa elatione reprimat, 6. *Vigilantiae*
n. 19. quod ait Apostolus, Quapropter qui videtur stare, videat ne
cadat. Voluntate autem sua cadit; et voluntate Dei stat,
In Pf. 66. n. qui stat. Potens est enim Deus statuere illum: non ergo ipse,
24. sed Deus: Verumtamen bonum est non altum sapere, sed
In Pf. 120. n. timere. Vigilat hostis: dormit tu. Nescis qua hora veniat,
3. semper vigila; ut quia nescis quando veniat, paratum te
Serm. 93. n. inveniat, cum venerit. Corde vigila, fide vigila, spe vi-
17. gila, caritate vigila, operibus vigila. Dificant itaque in
De corr. et gr. n. 24. ipsa via iusta cum tremore se exultare debere, non sibi ar-
rogando tamquam de sua virtute fiduciam permanendi, nec
dicendo in abundantia sua, Non movebor in aeternum.
- Cont. Jul. 5. CCCLXXXV. „ Sentis ne jam tandem, gratiae hujus inimi- 7. *Tandem*
n. 24. ci quanto sint fonte lacrymarum plangendi, et ne alios *sanctae doctrinae*
ad interitum secum trahant, quanta pastoralis curae observa-
tionis vitandi? Vos enim augetis ista novitate occidui tem-
poris pravitatem. Vos estis ruinam morum, qui ipsius fidei
supra quam mores aedificandi sunt, molimini fundamenta
subvertere. Vos pudoris interitus, quos laudare non pudet,
contra quod pugnat et pudor.
- CCCLXXXVI. At nos cum M. Augustino gratiae doctore, *Caelestis auctori-*
Ep. 138. n. acque ac morum magistro illud in primis statuimus: „ Cui li- *ritate refren-*
14. centia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur: quoniam nihil *anda morum*
est infelicius felicitate peccantium, qua poenalis nutritur im- *licentia.*
punitas, et mala voluntas velut hostis interior roboratur.
- ib. 17. Hinc in ista colluvie morum pessimorum, et veteris perditae
disciplinae, maxime venire ac subvenire debuit caelestis
auctoritas.
- Ep. 118. n. CCCLXXXVII. „ Itaque totum clumen auctoritatis lumen- *tyae auctori-*
33. que rationis in illo uno salutari nomine Jesu, quem ipseus *tas est in Ex-*
veritatis atque sapientiae incommutabilis cognoscimus gestare *eklesia.*
personam, atque in una ejus Ecclesia, recreando atque re-
formando humano generi constitutum est.

- De civ. Dei l. 5. c. 6. n. 1. „ CCCLXXXVIII. „ Daëmonibus inimica est doctrina veri- *Regula 1. mo-*
 ib. l. 7. c. 19. „ tatis; a qua veritate quae non veniunt, plerumque et nullo *rum, veritas.*
 De lib. arb. l. 2. n. 33. „ impellente se ipsa subvertunt. Quare si nullus de illa judi-
 De. 8. Dulc. „ cat, nullus sine illa iudicat bene: ea veritate vinci volo,
 Q. q. 4. 1. n. „ quae sacris litteris aperitissimis non resistit. Non enim quae
 14. „ resistit, dicenda est illa ratione veritas, vel putanda.
 Conf. l. 12. n. „ CCCLXXXIX. „ Ideoque tremenda sunt iudicia Domini, *Quam nemo*
 34. „ quoniam veritas Domini nec in ea est, nec illius aut illius, *praesumat ha-*
 „ sed omnium nostrum quos ad ejus communionem publice *bere privatam.*
 „ vocat, terribiliter admonens nos, ut nolimus eam habere
 „ privatam, ne privemur ea. Nam quisquis id quod Domi-
 „ nus omnibus ad fruendum proponit, sibi proprie vindicat,
 „ et suum vult esse quod omnium est, a communi propelli-
 „ tur ad sua, hoc est, a veritate ad mendacium. Qui enim
 „ loquitur mendacium, de suo loquitur.
- De lib. arb. l. 2. n. 52. „ CCCXC. „ Neque prudentia cuiusquam sit prudens alius, *Cui adhaeren-*
 „ aut fortis fortitudine, aut temperans temperantia, aut ju- *dum, non he-*
 „ stus iustitia hominis alterius quisquam efficitur; sed coap- *minibus.*
 „ tando animum illis incommutabilibus regulis, luminibus-
 „ que virtutum, quae incorruptibiliter vivunt in ipsa veri-
 „ tate sapientiaeque communi.
- ib. l. 1. n. 15. „ CCCXCI. „ Ut igitur breviter aeternae legis notionem, *Regula 2. mo-*
 „ quae impressa nobis est, quantum valeo verbis explicem, *rum lex aeter-*
 „ ea est qua iustum est ut omnia sint ordinatissima: tu si ali- *na.*
 „ ter existimas prome-
 „ vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari iubens,
 „ perturbari vetans.
- De ord. l. 2. n. 25. „ CCCXCII. „ Ipsa autem Dei lex est, quae apud eum, *Regula 3. mo-*
 „ fixa et inconcussa semper manens in sapientes animas qua- *rum lex natu-*
 „ si transcribitur, ut tanto se sciant vivere melius, tantoque *ralis.*
 „ sublimius, quanto et perfectius eam contemplantur intelli-
 „ gendo, et vivendo custodiunt diligentius. Sed sicut ipsa
 „ imago Dei renovatur in mente credentium per testamen-
 „ tum novum, quam non penitus impietas aboleverat; nam
 „ remanserat utique id quod anima hominis nisi rationalis
 „ esse non potest: ita etiam ibi lex Dei non ex omni parte
 „ delata per injustitiam, profecto scribitur renovata per gra-
 „ tiam.
- Conf. l. n. 9. „ CCCXCIII. Quae Dei „ lex scripta est in cordibus homi- *Cujus non da-*
 De div. 83. „ ninum, quam ne ipsa quidem delet iniquitas. Ex hac igitur *tur ignorantia*
 Q. q. 43. n. „ tur ineffabili atque sublimi rerum administratione, quae *invincibilis.*
 2. „ sit per divinam providentiam, quasi transcripta est natu-
 „ ralis lex in animam rationalem, ut in ipsa vitae huius
 „ conversatione moribusque terrenis homines talium distribu-
 „ tionum imagines servant.
- De conjug. „ CCCXCIV. Quare „ cum id quod Dominus aut jubet aut *Regula 4. mo-*
 adult. l. 1. n. „ vetat, aliud facere omnino non liceat; non afferamus igitur *rum S. Scriptu-*
 26. „ stateras dolosas; ubi appendamus quod volumus et quo- *ra.*
 „ modo volumus, pro arbitrio nostro dicentes: hoc grave,
 „ illud leve est. Sed afferamus divinam stateram de scriptu-
 „ ris

ris sanctis, tamquam de thesauris dominicis; et in illa
quid sit gravius appendamus; immo ne appendamus, sed
a Domino appensa recognoscamus. Quid autem liceat et
non liceat, pleni sunt libri scripturarum.

In Pl. 247. n.
10.
In Pl. 44. n.
17.

CCCXCV. Patres missi sunt Apostoli; pro Apostolis fi-
lii nati sunt tibi, constituti sunt episcopi. Ipsa ecclesia Pa-
tres illos appellat, ipsa illos genuit, et ipsa illos consti-
tuit in sedibus Patrum. Non ergo te putes desertam, quia
non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vi-
des illos per quos nata es, o Ecclesia; de prole tua tibi
crevit paternitas. Ergo hi in Ecclesia catholica doctrinae
sanctae studius claruerunt; ex qua filii generati sunt, ut haec
discerent; ejus patres facti sunt, ut docerent.

Cont. Jul. l.
1. n. 30. et 37.

De utilit.
cred. n. 25.

CCCXCVI. Tria sunt velut finitima sibi in animis
hominum distinctione dignissima, intelligere, credere, opi-
nari; quae si per se ipsa considerentur, primum semper
sine vitio est, secundum aliquando cum vitio, tertium,
numquam sine vitio. Quod intelligimus igitur, debemus
rationi; quod credimus, auctoritati; quod opinamur, erro-
ri; sed intelligens etiam omnis credit; credit omnis et
qui opinatur; non omnis qui credit intelligit; nullus qui
opinatur intelligit.

Regula 5. mo-
rum SS. Pa-
tres.

Non est igitur
morum regula,
nec opinio Ca-
sualiarum.

Serm. 40. n. 7.

CCCXCVII. Ecce dat tibi securitatem procurator; quid
tibi prodest; si paterfamilias non acceptet? procurator sum,
servus sum; vis dicam tibi, vive quomodo vis? Domi-
nus te non perdet? securitatem tibi procurator dedit, ni-
hil valet securitas procuratoris. Utinam tibi Dominus se-
curitatem daret, et ego te sollicitum facerem! Domini enim
securitas valet, etiamsi nolim, mea vero nihil valet; si
ille noluerit. Quae est autem securitas, fratres, vel mea
vel vestra, nisi ut Domini iussa inerte diligenterque au-
diamus, et promissa fideliter expectemus?

Nec eorum se-
curitas.

Cont. Acad.
l. 3. n. 35.

CCCXCVIII. Si cum agit quisque quod ei videtur pro-
babile, nec peccat, nec errat; id igitur audiens adole-
scens, insidiabitur pudicitiae uxoris alienae. Quid aliud
dicturus es, quam non tibi esse probabile ut id faciat ado-
lescens? At illi probabile est. Nam si ex alieno probabi-
li vivimus, nec Tullius debuit administrare rempublicam;
quia Epicuro visum est non esse faciendum. Adulterabit
igitur ille juvenis conjugem alienam. Sed vos me jocari
arbitramini: liquet dejerare per omne divinum, nescire
me prorsus quomodo iste peccaverit, si quisque id egerit
quod probabile videtur, non peccat.

Nec eorum
probabilitas.

* Retract. l.
I. c. I. n. 4.

Cont. Acad. l.
3. n. 36.

CCCXCIX. Taceo de homicidiis, parricidiis, sacrile-
giis, omnibusque omnino, quae fieri aut cogitari possunt
flagitiis aut facinoribus, quae paucis verbis, et quod est
gravius, apud sapientissimos iudices defenduntur. Quo-
modo autem non facerem quod probabile visum est? Qui
autem non putant ista probabiliter posse persuaderi, le-
gant

Haec omnia
seccera pos-
sunt persuade-
ri.

gant orationem Catilinae, qua patriae patricidium, quo
no continentur omnia scelera, persuasit.

De bapt. cont.

Dant. l. 1. n.

4.

CCCC. Sed illud est peremptorium, quod scribit M. Augustinus de quodam Donatista: „ Si dubium haberet; non illic recte accipi baptisma quod in catholica recte accipi certum haberet, graviter peccaret, in rebus ad salutem, animae pertinentibus, vel eo solo quod certis incerta poneret. Accipere itaque in parte Donati, si incertum est esse peccatum; quis dubitet certum esse peccatum; non ibi potius accipere, ubi certum est non esse peccatum? „

ib. n. 6.

CCCCI. Haec itaque catholicorum Patrum apostolicis institutionibus tradita permanet in ecclesiis sine aliqua dubitatione doctrina, quam Graeci Latinique pontifices; sancti Spiritus inspiratione firmati, uno atque indissociabili semper tenuere consensu. In qua beatus AUGUSTINUS indutus virtute ex alto, abundantius illis omnibus laboravit: non autem ipse, sed gratia Dei cum illo. Ipsius enim ministerio Dominus ubiorem huius rei fidelibus suis instructionem praebuit. Quippe adhuc ipse in corpore constituto, Pelagiana haeresis adversus gratiam Dei mortiferis ausibus rebellavit. Nec defuit invicta benignitas miserantis Dei, quae militem suum spiritualis gratiae armis tanto fortius praecingeret, quanto acrius adversus eandem vasa irae diabolus instigaret. Proinde memoratus Dei pontifex inclitus AUGUSTINUS turrim fortitudinis ipsam gratiam tenens, et exinde cuncta hostilium machinamenta turmarum caelestis iuvenis virtute confringens, non solum ipse perfectam de hoste victoriam referens triumphavit; quin etiam posteris certandi et vincendi ordinem, si quando victa pravitas recidivo ausu insanandum caput erigere niteretur, ostendit. Sensum quippe Christi habens, tam gratiae Dei quam humani arbitrii et officia discrevit et merita; semper divinis humana subjiciens, et veraciter docens, divinitus homini et gratuito justificationis donum, et bonae voluntatis exordium, et plenum tribui glorificationis effectum. S. Fulgentius de praedestin. et grat. c. 18.

Honorificum
M. Augustini
doctrinae elo-
gium.

FINIS.

I M P R I M A T U R .

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii
Apostolici.

*D. Jordanus Patriar. Antiochiæ
Vicesgerens.*

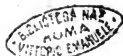
I M P R I M A T U R .

Fr. Thomas Augustinus Ricchinius Ordinis Prædicatorum
Sac. Palatii Apostolici Magister .

LA U T I M I T A T I

LA U T I M I T A T I

LA U T I M I T A T I

LA U T I M I T A T I

LA U T I M I T A T I